

Steen Clemmensen

Lighed eller ej – syv mand og kludder 673

Nils G. Bartholdy

Heraldisk Selskab 1959–1969 689

Martin Sunnqvist

Skandinavisk Vapenrullas uppkomst och utveckling 694

Kaare Seeberg Sidselrud

Bidrag til Heraldisk Tidsskrifts historie 707

Ronny Andersen

De nordiske heraldiske konferencer 711

Heraldisk litteratur siden sidst 716

Erla Bergendahl Hohler 1937–2019 726

Leif Pålsson 1935–2019 728

Register for bind 12 733

Hæfte nr. 120 er udgivet med støtte fra Alnefelts Legat.

HERALDISK TIDSSKRIFT

Udgives af SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA, hvis medlemmer modtager det gratis. Tidsskriftet udkommer med to numre årligt, i marts og oktober. Medlemskab koster pr. år DKK 260,-. Medlemskab én gang for alle (kun for personer): det 20-dobbelte. Ældre numre af Heraldisk Tidsskrift kan købes, hvis oplag haves.

Redaktør

Seniorrådgiver, cand.mag. Kaare Seeberg Sidselrud, AIH, FSA Scot, Granebakken 9, N-1284 Oslo, Norge – sidselrud@heraldik.org

Redaktion

Fhv. heraldisk konsulent, seniorforsker, cand.phil. Nils G. Bartholdy, AIH, Danmark – bartholdy@heraldik.org
Forsker, Ph.D. Øystein Ekroll, FSA, Nidaros Domkirkes Restaureringsarbejder (NDR), Norge – ekroll@heraldik.org
Specialforskare, Ph.D. John Strömberg, aih, Riksarkivet, Finland – stromberg@heraldik.org
Rådman, docent, jur.dr. Martin Sunnqvist, AIH, Sverige – sunnqvist@heraldik.org
Kgl. ordenshistoriograf, museiintendant, fil. kand. Christian Thorén – thoren@heraldik.org

Redaktionsråd

Visiting Fellow, D.Phil. (oxon.) Adrian Ailes, AIH, FSA, FRHistS, Bristol University, UK
Ortopædkirurg, dr. med. Halldór Baldursson, Island
Amanuens, ordensintendant, fil.kand. Tom C. Bergroth, AIH, Åbo Landskapsmuseum, Finland og
Kungl. Maj:ts Orden, Sverige
Associate Professor, Ph.D. D'Arcy J. D. Boulton, AIH, FSA, Medieval Institute, University of Notre Dame, USA
Konservator, cand. philol. Terje Bratberg, Norge
Heraldisk rådgivare, fil. mag. Wilhelm Brummer, Finland
Professor, jur.dr., fil.kand. Eric Bylander, Uppsala universitet, Sverige
Ph.D. Clive Cheesman, Richmond Herald, College of Arms, England
Cand.scient. Steen Clemmensen, AIH, Danmark
Fil.dr. Inga von Corswant-Naumburg, Sverige
Førsteamanuensis, dr. polit. Jan Oskar Engene, Universitetet i Bergen, Norge
Fil.dr.h.c. Vigdís Finnbogadóttir, Islands forhenværende Præsident, Island
Cand.mag. Poul greve Holstein, Danmark
Statsheraldiker, kammarherre, fil.dr. Henrik Klackenborg, AIH, Riksarkivet, Sverige
Museumsinspektør, cand.arch. Peter Kristiansen, Rosenborg Slot, Danmark
Professor, Ph.D. Peter Kurrild-Klitgaard, AIH, FRHistS, Københavns Universitet, Danmark
Førstebibliotekar, cand.real. Harald Nissen, Norge
f.d. Kgl ordenshistoriograf, f.d. riddarhusgenealog, fil.kand. Per Nordenvall, AIH, Riddarhuset, Sverige
Elizabeth Roads, LVO, AIH, Snawdoun Herald, Court of the Lord Lyon, Scotland
Professor, dr.phil. Georg Scheibelreiter, AIH, Institut für Österreichische Geschichtsforschung, Østrig
Fil.dr. Leif Tengström, aih, Finland

© Societas Heraldica Scandinavica 2019
ISSN 0040-6966

Grafisk produktion: Høgenhoff Media
Sat med 10/12 pkt. Arno Pro
Papir: 130 gram Arctic Volume White

Materialet i denne publikation er omfattet af den norske *Åndsverklovens* bestemmelser. Uden særlig aftale med Societas Heraldica Scandinavica er enhver fremstilling af kopier og tilgængeliggørelse kun tilladt i den udstrækning, som noget sådant er hjemlet i lov eller tilladt som følge af en aftale med Kopinor, *interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk*.

Lighed eller ej – syv mand og kludder

Av Steen Clemmensen

TITLE: Similar or not - seven men and a muddle

ABSTRACT: The coat of arms of the Finkenovs is known in thirteen versions of the party per bend type and the family in three discrete lines. The members and their arms are discussed in the light of the claim that arms are individual and not family identifiers as presented in the book *Vapenlikhetsfällan* (The similar arms trap) by Kaj Janzon. The many variations are probably different interpretations by engravers, copyists and family members of a single coat of arms: Per bend gules and argent.

KEYWORDS: medieval heraldry; Sweden; Denmark, Finkenov; coat of arms; brisure

AUTHOR INFORMATION: Steen Clemmensen, cand.scient., AIH - sclem@armorial.dk

Blasonering er ikke blot et håndværk, men også en kunst. Især hvis forlægget ikke står skarpt for øjnene. Det er ofte tilfældet når middelaldervåbener skal omsættes fra billede til ord. Ikke mindst når forlægget er et mange hundrede år gammelt segl, som bærer præg af tidens tand. Så kan kunsten udvikle sig til ren digtning, når blasonøren skal beskrive synsindtrykket fra et delvist nedbrudt, knækket og utydeligt aftryk af en groft skåret seglstampe. Det bliver ikke lettere, hvis blasonøren kender til flere afbildninger af segl, som formodes at tilhøre samme person eller andre medlemmer af samme familie. Så skal han eller hun også forholde sig til om det

billede, som skal beskrives svarer til forventningerne fra de øvrige billeder og beskrivelser. Det bliver ikke nemmere at skabe kunsten - eller skal vi kalde det, det kunstige, hvis forlægget ikke er et segl eller en samtidig illustration, men en senere aftegning af seglet. For god ordens skyld må det anføres, at forholdet er helt tilsvarende for afbildninger - hvis våbenet ikke skal beskrives med ord, men tegnes på ny.

To mand - to bøger

Indholdet i det indledende afsnit er næppe nyt, men nok værd at genkalde sig, som for-

fatteren gjorde, da han med nogen forsinkelse tog sig sammen til at læse Kaj Janzons bog *Vapenlikhetsfällan* (anmeldt af Carl-Thomas von Christiernson i *Heraldisk Tidsskrift*, 2016, bind 12, nr. 113, side 140-143). En af hovedteserne i bogen er, som titlen fortæller, at en lighed mellem to våbener ikke i sig selv er vidnesbyrd om familiesammenhørighed. Synspunktet burde være trivielt, men er det desværre ikke.¹ Bogens hovedværdi er dog, som fremhævet af dens forfatter og af anmelderen, at den dokumenterer at Jan Raneke store oversigtsværk i 3 bind plus rettelser om svensk middelalderheraldik (*SMV*) er så behæftet med metodiske fejl, at det ikke kan anvendes som sekundærkilde uden kontrol mod de primære kilder - eller i det mindste mod uafhængige sekundærkilder.² Men denne 'sygdom' er næppe unik for Raneke, og alle 'symptomer' og 'eftervirkninger' kan næppe kureres med den foreslåede 'medicin'. Ud over den konkrete påvisning af fejl og dobbelttildeling af personer analyserer Kaj Janzon sig frem til at oplysningerne i *SMV* er belastet af tre typer metodefejl.

Som først nævnte metodefejl angives, at Jan Raneke har konstrueret ikke-eksisterende slægter (ätter) ud fra mangelfulde og ofte udokumenterede oplysninger og ubevisbare hypoteser.³ Såvel de reelle, som de ikke-eksisterende slægter er opført under samme (slægts-) våbenskjold(e), selv om der, efter Kaj Janzons opfattelse, er medlemmer af 'slægten', som har ført et afvigende våben. Fejlen er gennemgående, men begge forfatters opfattelse af slægtsbegrebet og af våbenbilleder giver anledning til misforståelser og tolkningsproblemer. Mere herom nedenfor.

Den næste metodefejl vedrører Jan Raneke (ukritiske) 'støvsugning' af alle tilgængelige kilder, især arkiver.⁴ Kritikken går bl.a. helt berettiget på, at Raneke ikke diskuterer hvorvidt ikke-samtidige aftegninger (og beskrivelser?) har været påvirket af forlæggets bevaringstilstand. Men den er måske, lidt uvenligt sagt, blevet urimeligt skarp i forhold til generel praksis på den historisk-heraldiske grænseflade internationalt set gennem de halvandet hundrede år, hvor segl er blevet katalogiserede, beskrevne og udgivne. Alle, som blot perifert har været i kontakt med middelaldersegl, ved hvor svært det i nogle tilfælde kan være at bestemme en figur på et mange hundrede år gammelt og delvist nedbrudt segl. Det vrimler ikke med korrektioner til de publicerede seglværker, men der er tilstrækkeligt materiale til at konstatere, at selv toperfarne specialister har taget fejl.⁵ 'Støvsugning' af (både primær- og sekundær) kilder berøres flere steder, men det er i praksis næppe muligt at skabe et oversigtsværk med en bredde som *SMV* uden at 'støvsuge'. Det tog en hær af indsamlere og redaktører omkring 70 år at færdiggøre *Dictionary of British Arms*, som på mange punkter var en simplere opgave. Tilsvarende kritik kan rettes mod denne 'redigerede kildesamling'.⁶

Den tredje metodefejl slutter sig til ovenstående.⁷ Raneke kritiseres for at konstruere våbenbilleder ud fra tvivlsomme beskrivelser i sekundærlitteraturen. Om det er urimeligt at forsøge at udnytte og tolke alle tilgængelige oplysninger må den enkelte læser afgøre. Det er nok mere måden, det gøres på, end princippet, som er afgørende for en eventuel accept af resultatet. Det givne eksempel "uppåt vända" med betydningen

”med undersidan vänd mot betraktaren” er ikke overbevisende.⁸

Mere væsentlig er den fjerde, men hos Janzon unummererede, metodefejl. Det er oplagt ud fra Kaj Janzons gennemgang, at Jan Raneke generelt set ikke har gennemgået de angivne primærkilder, og ofte ikke har vidst om de angivne segl faktisk er bevarede. I visse tilfælde findes der også bedre heraldiske kilder end de angivne. SMV's to største svagheder er at personer alt for ofte fejl- og dobbeltplaceres, og at referencerne ofte ikke specifikt dækker det, de citeres for. Begge dele vedrører i al væsentlighed SMV's værdi som slægtsforskningsreference. Konsekvensen for værdien som heraldisk kildemateriale synes væsentlig mindre, hvilket resten af artiklen vil søge at belyse.⁹

Hvem ser våbenet hvordan

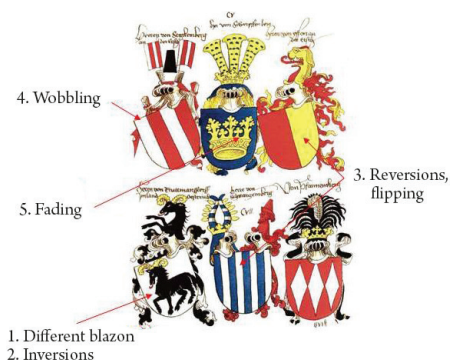
Før det egentlige eksempel tages frem, så er det i lyset af ovenstående vigtigt at gøre sig klart at opfattelsen og beskrivelsen af et våbenbillede afhænger ikke blot af betragteren men også af konteksten og formålet med beskrivelsen. I den ene ende af skalaen findes den ekstremt detaljerede og precise blasonering støttet af en illustration udført af våbenets skaber for hans / hendes opdragsgiver, som det er kendt siden midten af femtenhundredetallet fra officielle våbentildelinger og i nyere tid som grundlag for optagelse i forskellige selskabers våbenruller.¹⁰ Det er den ultimative korrekthed, som ikke har anden relevans for praktisk arbejde med middelalderforskning end en nydelig overskrift på et afsnit. I den modsatte ende af skalaen står den ligeså ekstreme simplificere

rede blasonering til brug for identificering af ukendte våbener gennem opslag i tekst- eller billedmæssige våben nøgler og familie-alfabetiserede våbensamlinger.¹¹ Der er markante forskelle i detaljeringsgraden og måden at strukturere søgemulighederne, men de har alle udeladt de for heraldisk kyn-dige uvæsentlige detaljer og forudsætter kendskab til de almindeligste konventioner om farver, antal og placering.

Et eller andet sted i midten mellem de to yderpunkter står den person, som skal eller allerede har aftegnet eller beskrevet et våbenskjold. Men selv i de heldige tilfælde hvor han har gengivet alle relevante detaljer korrekt og forlægget ikke er beskadiget, er det uanset om beskrivelsen er samtidig eller ej ikke sikkert, at det er det 'korrekte våben', som er beskrevet. Eller for at sige det på en anden måde, et våbenbillede skifter udseende med tid, sted og omstændigheder.¹² Det sker typisk fordi moden skifter eller kopisten-cum-kunstner/beskriver har en anderledes tilgang til motiv og komposition.

Det er her såvel Jan Raneke som Kaj Janzons opfattelse af våbenbilledet bliver problematisk. Begge synes at se mindre varianter som forskellige våbener - og ikke som samme våben i en måske mangelfuld eller misforstået udgave. Seglaftryk er vanskelige at arbejde med. Ofte er de små, utydelige, nedbrudte og beskadigede, eller håndværksmæssigt dårligt udførte. De er også dårlige emner til at vurdere variationsbredden af gengivelser af samme våben.

De malede og de blasonerede våbenbøger, som ikke findes i Norden i Middelalderen, giver et bedre grundlag for at vurdere hvad der sker, når kopist følger kopist og

Ill. 1: Typer af variation i beskrivelsen af et våben. 1: *different blazon*, forskellige figurer; 2: *inversion*, omvendt farve; 3: *reversion*, spejlvending, *flipping*, forskydning af farver; 4: *wobbling*, slingren eller ændring i antal delinger; 5: *fading*, falmen med farveskift. Eksempel efter Grünenberg's våbenbog, Berlin, Geheimes Staatsarchiv, Hs. VIII.HA.II.21.

kunstner på kunstner skal gengive samme våbenbillede. Ser man bort fra visse små briseringer, så viser en gennemgang af våbener med mange forekomster af dusinvis af variationer, at der typisk er tale om elementære forvekslinger af typen omvendte farver (invertering), spejlvending (revertering), forskydning af farver (flipning) og ændringer i antal delinger (slingren, wobbling) (Ill. 1).¹³ Der findes også en del eksempler, hvor kopisten¹⁴ har modificeret den centrale våbenfigur, typisk ved beskæring fra helfigur til halvf figur eller til hoved alene.¹⁵ Mindre væsentlige modificeringer er ændringer i position, f.eks. fra stående til gående eller springende. Uanset graden af forvirring henviser våbenbilledet stadig til det samme faktiske våben, som i reglen, eller mere forsigtigt sagt ofte, kan bestemmes ud fra en gennemgang af de foreliggende versioner.

Beskrivelsen af et våben afhænger også af

Hvem beskriver et våben

Våbengiver

Familiens overhoved	Våbenmaler
Familiemedlemmer	Seglgravør
Ægtefæller	Stenhugger
Arvtage	Observatør (tegen/blason)
	Bestiller af et værk

Genopfinder

Ill. 2: Interessenter i beskrivelsen af et våben. Hvis våbenet er selvantaget erstatter antageren våbengiveren.

Stakeholders in the description of a coat of arms. If adopted and not granted, the adoptor replaces the grantor.

hvem, som leverer beskrivelsen, og hvor godt vedkommende kender våbenet. Ill. 2 giver en oversigt over et våbens interessenter. Våbengiveren, som næppe er den i et våbenbrev formelt angivne fyrste eller sponsorerende adelsmand, men i reglen en ansat i kancelliet i samarbejde med en våbenmaler og måske en herold, burde sammen med våbenantageren være den, som bedst kender det faktiske våben. Desværre ved vi ikke meget om, hvordan våbener blev antaget i middelalderen. Vi ved, at nord og øst for Rhinen er individuelle briseringer af et våben for yngre sønner yderst sjældne. Der ved kan vi undgå diskussionen om hvorvidt familieoverhovedet tildelte briseringer til sønner eller om de selv fandt på dem.¹⁶ Lad os her forudsætte, at man i Norden selv kunne kreere og antage et våben, så længe man ikke blev uvenner med andre. Formelle våbengivere møder man først sent i middel-

alderen, så omkring 1400 (for at nævne et tidspunkt) må de fleste våbener enten have været i brug i generationer eller være individuelt nyantagne.

Efterfølgende familieoverhoveder, familiemedlemmer, deres ægtefæller, ja selv deres arvtagere burde kende hvilket våben, familien førte.¹⁷ Det var nok også tilfældet for velplacerede familier, måske for flertallet, men en familiegren holdt i reglen ikke mere end fem generationer, f.eks. fra 1200 til 1350, før den direkte viden forsvandt.¹⁸ Som Troels Dahlerup har påvist så var den heraldiske bevidsthed afhængig af personens og slægtens økonomi.¹⁹ Der skal heller ikke megen fantasi til at formode, at hvis faderen dør mens arvtageren er spæd og moderen gifter sig flere gange under opvæksten, så kan detaljeviden om våbenet gå tabt. Så selv om venstre kolonne i Ill. 2 burde kende deres eget våben, så er det nok tvivlsomt om det brede flertal gjorde det – især i grænseområdet lavadel – fribonde.

Den højre kolonnes personer er alle afhængige af en meddeler eller af egne observationer. Hvis observationen eller den videgivne beskrivelse er fuldstændig og retvisende – hvad der kan stilles spørgsmålstegn ved – så reduceres reproduktionen til om den håndværksmæssige udførelse er god eller ej. Man skal ikke forvente en fuld blasonering som i moderne våbendiplomer og våbenruller. For en hel del af de bevarede segl er udførelsen af især våbenbilledet ikke god – og her er bevaringstilstanden ikke inddraget. Våbenbøgerne er, bortset fra nogle få sider, ikke relevante for nordisk middelalderheraldik, så dem lader vi ligge.

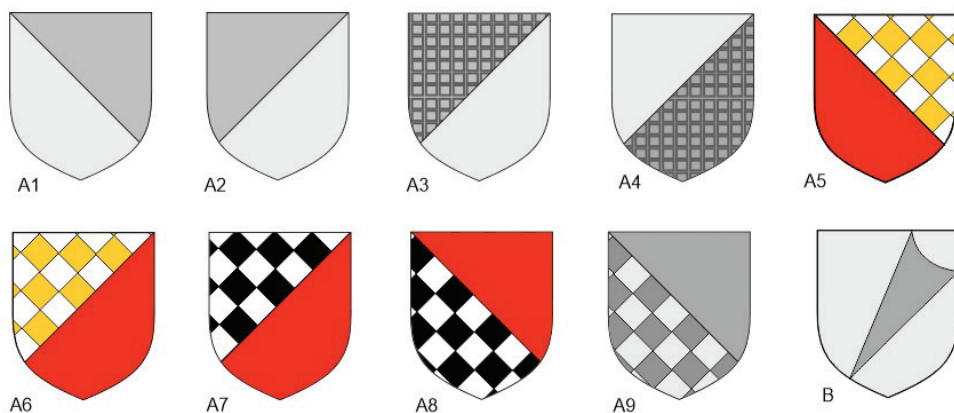
Hvis beskrivelsen ikke er retvisende, f.eks.

gennem et bevaret, men nedslidt og dårligt skåret segl, eller en delvis skriftlig beskrivelse, så bliver resultatet derefter.²⁰ Hvis beskrivelsen blot er en generel henvisning til et dyrenavn eller et antal delinger, så kan læseren jo mere sig med at konstruere våbenet selv – husk at tælle delinger. Delingsfor-skydning (slingren) er en hyppig variation i våbenbøger, og formentlig også i segl. Segl skæres spejlvendt, så reversion ses ganske hyppigt. Som det vil blive vist nedenfor så markeres delingsfelter ofte med damascering, i reglen ternet, skråstribe eller med blomsterranke, men alle tre kan forveksles med figurtegn.

Våbentegnere som f.eks. Jan Raneke og Johannes Peringskiöld, men til dels også kopisterne bag B15 *Lars Eriksson Sparres kopiebok*, kan efter læserens humør og efter den værdi, man tillægger forlægget karakteriseres som enten observatører, våbenmalere, men vel egentlig i denne sammenhæng bedst som genopfindere af det pågældende våben.²¹ De 'rekonstruerer' våbenet ud fra de indtryk de har af de foreliggende skriftlige og visuelle kilder i deres uperfekthed.

Syv mand frem for en Finkenov

Tolkningsproblemerne er næsten altid størst for mindre kendte, for ikke at sige ubetydelige personer og familier. I sagens natur er højadel jo interessant for mange og de er vidt omtalt og deres våben vil ofte være afbildet og kopieret gennem generationer helt frem til vor tid. Sandsynligheden for at segl er bevarede stiger også med antallet af indflydelsesrige og købedygtige familiemedlemmer over tid. Man kan vel også forvente en

Ill. 3: Nogle varianter af Finkenov-våbenet, A1-A9, B; A3-A4 er damascerede.
Some variants of the Finkenow coat of arms, A1-A9, B; A3-A4 are diapered.
 Tegning af Jon Sneddon.

noget højere kvalitet af seglskæringen hos velhavere end hos fribønder.

Såvel Raneke som Janzon omtaler en relativt ubetydelig familie ved navn Finkenoghe eller Finkenov, som havde besiddelser på begge sider af den dansk-svenske grænse omkring 1400. Skal man være helt stringent og korrekt, så omtaler Kaj Janzon ikke nogen dansk forbindelse, og Jan Raneke kun at "I Danmark förekommer en släkt Finkenov vid samma tid och med ett snarlikt vapen". Men som det forhåbentlig fremgår af nedenstående, så er der tale om den samme fra Tyskland indvandrede familie - en familie med tretten 'forskellige' våbener (ill. 3).²² Deres våbenbrug må have fulgt tysk-kontinental tradition, og ikke en eventuel særlig og afvigende svensk tradition - med mindre de først blev våbenførende ved ankomsten til Norden i årtierne før 1380.

Slægten havde tretten medlemmer, som er omtalt i de her nævnte sekundærkilder, nogenlunde ligeligt fordelt mellem Danmark

og Sverige. Men inden at de og deres våbenbrug diskuteres er det hensigtsmæssigt at se på hvilke forfattere, som beskriver hvilke våbenskjolde.²³

Jan Raneke angiver reelt ikke blot de tre af ham i SMV tegnede våbener (A1, A2, og B), men også (A3, og A4), som er damascerede varianter af A1 og A2.²⁴ Han angiver den 'danske grens' våben som A9, svarende til de i den danske seglsamling aftegnede våbener.²⁵ Der er dog kun direkte kildeangivelse for A3 og A4.²⁶ Desuden har Raneke i sit kortarkiv angivet varianterne A8, A10 og A12.²⁷ Af segl omtaler Kaj Janzon kun et ekstra eksemplar for Karl (4), men ikke hvilken type. Man må derfor gå ud fra, at han for denne slægt ikke er uenig i Ranekes fremstilling af våbenføringen, herunder at Bengt (2) førte version B.²⁸

Finkenov slægten og dens våbenføring er behandlet af fem danskere: Anders Thiset, Peter Wittrup, Henry Pedersen, Herman Storck og Sven Tito Achen, og de er ikke

Ill. 4: Peder Jacobsson dictus Finkenoghe, segl benyttet 1374, 1382 og 1387, "skjoldet skrådelt, 1ste felt afdelt i ruder".

Peter Jacobson called Finkenov, seal used 1374, 1382 and 1387, "shield per fess, 1st field lozengy".

Danske Adelige Sigiller no.726, variant A9.

enige.²⁹ Thiset er ikke engang enig med sig selv. Kronologisk, men ikke nødvendigvis arbejdsmæssigt, er den først nævnte version A9 af Henry Pedersen i 1897 (Ill. 4).³⁰ Thiset viser i 1904 ligeledes våbenet som A9, men beskriver det i 1905 som det farvelagte A5 (eller A12).³¹ Thiset har som Raneke (og Janzon) Bengt (2) med version B.³² Storck tegner i 1910 våbenet som (ufarvet) A6. I 1973 kommer Achens heraldiske nøgle til danske adelsvåbener med illustrationer taget fra Storck. Heri er der to farvede udgaver, A6 og A7, samt den ufarvede B.³³

Finkenov - en eller tre slægter

Denne artikel er ikke stedet for en revision af slægtshistorien, men giver en repetition af oplysningerne i de her nævnte kilder, forhåbentlig tilsat en smule sund fornuft. Det

Ill. 5: Segl tilhørende Nils Finkenov på dokument udstedt af hans bror Karl.

Seal of Nils Finkenov on deed of his brother Charles. SDHK 25544 af 19.07.1449 (A3, segl nr.4 af 4).

Foto: Sveriges Riksarkiv.

er ikke muligt ud fra det foreliggende at opstille et sammenhængende stamtræ. Jan Raneke har ubestridt tre generationer (1, sønnerne 3 og 4, samt sønnedatteren 5) og tre løsthængende personer (6, 7 og sønnen 8). De danske kilder kan sammenfattes som to sæt og en løsthængende (8 med sønnerne 9 og 10; 11; 12 med datteren 13).³⁴ Derudover er der i *Siebmacher* to omtaler af senere slægter i Baltikum med stor navnelighed, men forskellig våbenføring: Vinkenau og Finkeaugen.³⁵

Den svenske gren og dens våbenbrug omfatter:

- 1 Jens (Jönis), 1381–1414; A1, A2; i Södermanland (Gåsinge sn, Daga hrd; Op-punda hrd);³⁶
- 2 Bengt, 1400–1444, fo; B; i Halland (Hellarp gd, Vinberg sn, Fjäre hrd), og Små-

- land (Västbo hrd), i 20-30 km afstand;³⁷
- 3 Nils, 1449-67, væbner, hh, søn af (1); A1, A2, A3; i Södermanland (Gåsinge sn, Daga hrd; Öknebo hrd);³⁸
 - 4 Karl, 1449-91, væbner, søn af (1); A1, A2, A4; i Södermanland (Gåsinge sn, Daga hrd; Oppunda hrd);³⁹
 - 5 Katarina, datter af (3);
 - 6 Laurens / Lars, 1489-1513, vb, præst i Uppland; A2;
 - 7 Erik, far til (8);
 - 8 Dan Eriksson, 1375-1411; vidne i Eskilstuna (V.Rekarne hrd, Södermanland);

Sammenfattende må denne gren have haft besiddelser indenfor en ca. 100 km bred strækning syd for linien Stockholm-Eskilstuna. Bengt (2) falder uden for dette med noteringer på den dansk-svenske grænse. Det kan ikke ses om disse vedrører hans funktion som foged for unionskongerne (hhv. den svenske rigsforstander) eller om han har haft besiddelser i området.

Den danske gren omfatter:

- 9 Jakob, far til (10 og 11);
- 10 Peter Jakobsen, 1374-1397, ridder, søn af (9); A9; medfoged på Als 1372, gods på Sjælland;⁴⁰
- 11 Niels Jakobsen kaldet Rusere, d.1386, søn af (9); A8, A9, A10, A11; medfoged på Als 1372, kannik i Roskilde, kapellan hos kong Oluf, erkebiskop af Nidaros 1382-86, begravet i Højby kirke (Ods hrd);⁴¹
- 12 Johannes, 1398-1407, ridder; A9; Ringsted hrd (Sjælland);⁴²
- 13 Jens, 1419, ridder;
- 14 Elise Jensdatter, 1469; A9; enke efter Jep LUNGE (d.1451/54) til Næsby (Næsby-

- holm, Tybjerg hrd, 8 km syd for Sorø, Sjælland).⁴³
- 15 Peder Nielsen til Dødringe, 1329-51; A9; Døjringe gd (Alsted hrd, 6 km N for Sorø);⁴⁴
 - 16 Niels Pedersen, 1333-56, kgl. fodermarsk 1356, søn af (15);
 - 17 Niels Pedersen kaldet Helsing, 1363; A9; muligvis identisk med (16).⁴⁵

Personerne 9-14 brugte alle navnet Finkenov, og har formentlig haft besiddelser i omegnen af Sorø i et eller flere af de fire midtsjællandske herreder: Alsted, Ringsted, Tybjerg og Flakkebjerg.⁴⁶ Elise (14) kan være gift lokalt. Der er ikke et særligt stærkt indicium, men for yngre sønner af adelens mellemlag kunne det være hensigtsmæssigt at gifte sig med en arving til ejendom, som kunne arronderes med en af familiens besiddelser, *in casu* Næsby. Hvis Elise var arving og datter af Jens (13), som måske havde ejendom dér - en af de mange ubeviselige hypoteser, som historieskrivningen er så rig på.

Ingen af personerne 15-16/17 brugte navnet Finkenov, men havde alle besiddelser i lokalområdet. En del af Døjninge landsby og skov var i 1283-1317 ejet af en mulig gren af den skånske, muligvis finske, slægt SKALLER, som mageskiftede deres del med Sorø Kloster.⁴⁷ Kort tid efter var en anden del i Peder's (15) besiddelse. Argumentet for at føje 15-17 til Finkenov er dels våbenligheden, dels den fysiske nærhed.

Selv om der er fysisk nærhed og våbenlighed bør man være skeptisk over for tilfældige sammentræf. Intuition virker begge veje. Else Pedersdatter, som levede 1419, var Hartvig Bryskes anden, og sikkert meget

ynge kone.⁴⁸ Da han havde gods i omegnen, er det en nærliggende tanke, at hun kunne være en Finkenov eller 'Dødringe'. Men hans far Markvard havde Dallund i Skovby herred på Fyn, som Hartvig må have arvet, og som ligger ret tæt på Krogsbølle og Baardsø i Skams herred og var ejet af JUEL (af Sønderjylland), som førte et tilsvarende skrådelt våben. Der er endnu en person med skrådelt våben ikke så langt fra Sorø, som ikke klinger som en Finkenov. Det er væbneren Jens Kjeldersvend, der havde det formentlig mindre Sigersted i Alsted herred i 1384. Han kan hverken be- eller afkræftes som medlem af familien.⁴⁹

Udgangspunktet for at hævde, at de to grupper 1–8, og 9–17 er grene af samme slægt er selvfølgelig de fire argumenter: navnelighed, våbenlighed, fælles oprindelse i Tyskland, og placering i adelens mellemlag. Den danske gren opnåede ridderskab, deltog i kongehyldning,⁵⁰ og, hvis Niels (16) medtages, havde kongeligt embede. Den svenske gren var standsmæssigt lidt lavere placeret. De var kun væbnere, men der kan have været regionale forskelle i hvem, som blev riddere, så det skal der måske ikke lægges så megen vægt på. Både Bengt (2) og Nils (3) havde kongelige embeder, omend lidt senere. Det er ikke muligt ud fra de tilgængelige oplysninger at vurdere, hvornår den eller de første Finkenover kom til Norden, men ud fra fornavnene må slægten være blevet integreret (indgiftet) senest omkring 1350. Hvis Døjringle-linien medtages må det være omkring eller før 1300, d.v.s. under den turneringsslade Erik VI Menved (r.1286-1319) i Danmark og urolighederne omkring kong Birger (r.1290-1318) i Sverige. Hvis de kom senere kunne det være

under den holstenske besættelse af Danmark og den svenske indblanding under Magnus Smek (r.1319-63), men næppe så sent som Albrecht af Mecklenburg (r.1363–89). Der er ingen tegn på kontakt mellem grenene i den dokumenterede periode.

Våbenlighed – i tre tempi

Før man kan begynde at diskutere lighed mellem forskellige fremstillinger af våbener, må der først være enighed om hvad der ses. I princippet er det jo simpelt at se om to figurer er ens, men er de også det, hvis den ene figur er damaseret? Er det muligt, at to blasoneringer dækker over samme våbenfigur? Uanset om strengen tegnes fra højre (stykkead) eller venstre (ginstykkead) så er skrådeling en af de simpleste heraldiske figurer, men samtidig også en af de drilske. Moderne heraldisk blasonering prioriterer først det delfelt, som følger øverste kant af skjoldranden, dernæst det som følger den dextre kant. Så forståelsen af blasoneringen *skrådelt af sølv og rødt* (f. eks. slægten Banner-Høeg) burde være indlysende med sølv i øverste felt (og det samme for skrådelt fra venstre, ginstykkead). Men i litteraturen findes også blasoneringen skrådelt af rødt og sølv, f.eks. hos Henry Pedersen og Anders Thiset.⁵¹ Her prioriteres blasoneringen efter dexter side. Det er desværre ikke helt usædvanligt at seglskærere får skåret våbenfigurer spejlvendt, så man skal ikke tro at vinklingen på en deling nødvendigvis viser den sande virkelighed.⁵²

Lad os gå videre til næste trin. Hvis man er enig i, at ombytning af felter, spejlvending og damasering ikke nødvendigvis er ufore-

neligt med at sådanne afbildninger og beskrivelser kan betegne samme våben, så er lighedsproblematikken for Finkenov reduceret til om våbenet er *simpelt skrådelt* (A1-A4), er *skrådelt af skakternet / rudet* (A5-A12), eller *kileformet* (B).⁵³

Da kileformet og skrådelt burde betegne to helt forskellige våbener, burde konklusionen være, at Bengt (2), Erik af Pommerens foged i Halland og det vestlige Småland har frasagt sig slægtsvåbenet og tiltaget sig en ny officiel våbenidentitet. Men sagen er ikke nødvendigvis så entydig. Banner-Høeg slægtens våbenføring er almindeligt anerkendt til at være skrådelt for alle medlemmer, men der findes en til version B svarende udgave med et kileformet våben.⁵⁴ Aftegningen er ikke helt tilfredsstillende, men kan bruges som argument for at version B nok er en fejlrepræsentation. Kiler er ikke ukendte i europæisk heraldik, men en let hul kile er formentlig unik.⁵⁵

Problemet med de tretten våbener skulle nu være reduceret til hvilken af to grundformer slægten benyttede. Da både Thiset og Achen har version A5-A8 undergruppen som farvelagte, burde det være fastslået, at i hvert fald den danske gren bar *skrådelt af rudet og ensfarvet*. Men hvor har de farverne fra. Der anføres ingen referencer, så vi må gætte. Mulighederne er glasmalerier, kirkefrescoer eller senere konstruktioner. Umiddelbart virker det sidste mest sandsynligt. Achen's *sølv-sort over rødt* fra 1973 kunne være en forbedring af Thisets *sølv-guld over rødt* fra 1905, som i sig selv minder om en konstruktion. Sølv-guld kombinationen ses oftest, når tegneren har 'glemt' at farvelægge den ene del, og rød er en åbenlys kontra-

farve for delinger, hvoraf den ene side er ternet eller rudet.

Der er ikke oplysninger om farvelægningen i Thisets seddelarkiv i Rigsarkivet, men Sven Tito Achen kan have taget sin farvelægning af A8 fra Jakob Kornerups restauring af våbenet i Førslev kirke.⁵⁶ Kornerups våbenrestaurationer i f.eks. Sorø og Ringsted er ret hårdhændede og kontroversielle, så denne udlægning skal måske tages med et vist forbehold.

Der findes dog to farvelægninger, som af Nationalmuseet anses for samtidige.⁵⁷ Våbenet i Hørup (A11, *Ill. 6*), som må være donorvåbener for Peder (10) og Niels (11) fra deres tid som fogeder på Als, minder om Achens A8, men tavlingen har mere form af gråværk end af ternet eller rudet.

Det andet våben (A10, *Ill. 7*) i Højby kirke har en lignende grundform, men har en helt afvigende farvelægning *skrådelt fra venstre mellem skaktavlet blå og rødt og sølv*. Umidelbart må man forvente, at et samtidigt donorvåben for en person, som må have boet forholdsvis tæt på kirken, og som er begravet i den, må have den mest korrekte udførelse. Der er mindst to grunde til at det næppe er tilfældet her. Den første er den simple, men ubeviselige, at våbenet først er malet efter ærkebiskop Niels' død.

Den anden grund, som let kan kombineres med den første, er at Niels (og måske alle andre af 1400-tallets Finkenover) slet ikke kendte våbenets farver, men kun havde tidligere generationers segl (aftryk eller stamper) som reference! Man vil nok forvente, at et så vigtigt identitetssymbol som familiens våbenskjold blev overleveret i detaljer fra generation til generation, men som Tro-

Ill. 6: Tre våbener på korbuen bag prædikestolen i Hørup kirke på Als. I midten en ukendt tysk embedsmand flankeret af to Finkenov våbener (A11). *Three coats of arms on the chancel arch behind the pulpit of Hørup Church on the island of Als. An unknown German official flanked by two Finkenov arms (A11).*

Foto: Ane Krogh Nielsen.

els Dahlerup allerede for år tilbage har vist, så har det ikke været tilfældet i en del familier i grænseområdet mellem lavadel og fribønder.⁵⁸ Selv med væbner- eller ridderskab har der på den tid ikke været behov for malede kampskjolde eller kjortler, og deres boliger har ikke nødvendigvis været dekoreret med malede eller udhuggede våbener. Finkenov'erne har næppe tilhørt turnerings- eller borgadelen, så deres behov for heraldisk identitet har nok indskrænket sig til en praktisk seglføring - med forskellige mindre varianter.

Ill. 7: Donorvåben med hjelm og hjelmtegn (A10) i koret i Højby kirke i Odsherred for Niels Jakobsen Finkenov kaldet Rusere, d.1386, ærkebiskop af Nidaros. Han lod dele af kirken ombygge og blev begravet der.

Arms (A10), helmet and crest in Højby Church on NW Zealand representing Niels Jacobson Finkenov dit Rusere, d.1386, archbishop of Nidaros (Norway). He rebuilt part of the church and was interred there. Akvarell af Eigil Rothe, 1900.

Hvis farvelægningen ikke kan dokumenteres eller som her må afvises, så er skaktavlingen på seglene formentlig blot en damascering med mere eller mindre tæt dobbeltskravering. DAS har en serie på 61 skrådelte våbener, hvoraf de 10 er skrådelte fra venstre og 29 har et skaktavlet felt. Serien indeholder 25 segl fra Banner slægten, hvis våben som nævnt ovenfor har en simpel skrådeling. Syv af disse har et skaktavlet felt.⁵⁹ Skrådelte våbener med dokumenteret ternet eller rudet delfelt er ekstremt sjældne i middelalderheraldik, forfatteren har kun kendskab til et

enkelt dokumenteret tilfælde.⁶⁰ Det egentlige Finkenov våben må efter al sandsynlighed have haft en simpel skrådeling (A2). Det er, som hos Banner, efterfølgende blevet anvendt spejlvendt og med damascering. Hvis man skal give lidt kredit til kalkmalerierne, så kunne farverne have været sølv og rødt – som hos Banner!

Tilbage står, som det sidste trin, at undersøge, hvor tæt på hinanden samtidige personer med samme våben, men fra forskellige slægter, har boet. En udtømmende redegørelse ligger langt ud over denne artikels omfang, men den aktuelle våbenfigur kan bruges som en indikation. Udgangspunktet er *DAS*, *NDA* og *Achen* for Danmark, og *SMV* for Sverige. Betegnelsen samme våben bliver mere en tilsnigelse, da hovedparten af kilderne må være ufarvede seglaftryk. Tre af de fem farvelagte danske våbener har kombinationen *sølv-rød*: Banner, Emmiksen og Ucken.⁶¹

Banner havde sine besiddelser nord for Limfjorden, Emmiksen i Sønderjylland i trekanten Kolding - Ribe - Haderslev, mens Ucken var en slesvigsk slægt med besiddelser i Sundeved herred nær Sønderborg.⁶² Frørup ligger midt blandt Emmiksen's hovedgårde, så med våbenlighed og geografi henregnes væbneren Jes Iversen til denne slægt. Afstanden mellem Emmiksen's Refsø (Gram herred) og Ucken's Skovbølgaard (Sundeved herred) er omkring 50 km. Det er forsigtigt antydnet, at slægten Stygge I, kendt fra c.1445, med *skrådelt (fra sinister) i rød og guld* kunne være en aflægger af Banner, men deres tidlige godser ligger på akse Viborg-Randers væsentligt syd for Banner's og nordligere end Emmiksen's.

Det sidste 'farvede' våben (i *guld og blå*) tilhører Friis af Arlevad nær Husum på Sydslesvigs vestkyst. Sven Tito Achen antyder, at Juel af Sønderjylland (ufarvet våben) og denne Friis kan være af samme slægt.⁶³ Det er næppe tilfældet, for nok har Juel gods på både Fyn, og nær Vejle, men deres oprindelige sæde synes at være Runtoft (nu: Rundhof) i Angel mellem Flensborg og Slesvig, på østkysten. Om Juel og Siker, hvis gods i Uggerslev (Skam herred, Fyn) kun ligger 6 km fra den samtidige Juels Krogsbølle, var forbundne er nok usikkert.⁶⁴

Der er relativt få skrådelte (stykkeade, ginstykkeade) våbener i svensk middelalderheraldik.⁶⁵ Uden at gå i detaljer, er der med en undtagelse kun nævnt få personer i hver 'slægt'. To, Finkenov og Römer II, er også nævnt i danske oversigter. Ingen er geografisk tæt placerede på andre.⁶⁶

Skrådeling er en forholdsvis sjælden våbenfigur i europæisk heraldik. Den findes praktisk taget ikke i engelske våbener, men ses i nogle få franske, og omkring 30 tyske våbener i et udvalgt materiale med omkring 18.000 europæiske familier. Ingen af disse synes at være i geografisk eller familiemæssig nærhed. Ser man på de mere hyppige delinger, med 300 eller flere familier og disses grene, f.eks. tværdeling eller med skjoldhoved, så synes geografisk nærliggende familier at føre forskellige farvekombinationer. Tilsvarende ses også for en så hyppig våbenfigur som løven. Der findes dog et sæt af *i sølv en sort løve* i det lille franske grevskab Boulogne, hvor slægterne Fiennes, Colbert og Hermelingsen fører dette våben. De anses dog for at have samme ophav.

Anvendt med passende kritisk sans og

sund fornuft kan våbenlighed være et godt argument for tilhør til samme familie. Men våbenlighed er ikke en simpel sag. Samme våben kan, afhængig af forlæggets art, have markant forskellig fremtrædelsesform. I enkelte tilfælde kan fejllæsning få et våben til helt at skifte figurindhold.

Noter

- 1 Tvivlere kan med fordel studere våbenforde-
ligerne i T. Woodcock (m.fl.): *Dictionary of
British Arms* (her: DBA).
- 2 Kaj Janzon: *Vapenlikhetsfällan* (2015, her: Jan-
zon). Jan Raneke: *Svenska medeltidsvapen* (1982,
1985, her: SMV).
Termen 'beskrivelse' dækker med mindre det
er åbenlyst irrelevant såvel en billedmæssig som
en ordmæssig karakterisering af et våbenbil-
lede. Blasonering reserveres for beskrivelser i
henhold til traditionel heraldisk terminologi - af
hvilke der findes adskillige varianter og detal-
jeringsgrader.
- 3 Janzon side 30, metodefejlene er her resumeret
kortfattet og simplificeret.
- 4 Janzon side 30–32, 39–40.
- 5 Kaj Janzon er opmærksom på det generelle
beskrivelsesproblem, Janzon side 7.
- 6 Se note 1, og anmeldelsen af DBA i Clemmen-
sen (2015).
- 7 Janzon side 32.
- 8 Det var ikke umiddelbart muligt at identificere
våbenet ud fra referencen SD 1038 (*Diplomata-
rium Suecanum*).
- 9 Det er selvfølgelig afgørende, at våbenets ejer
er korrekt identificeret.
- 10 For våbenbreve, se f.eks. Bartholdy: *Adels- og
våbenbreve udstedt af danske (unions-)konger
indtil 1536* og henvisninger heri til udenlandsk
materiale. For moderne våbenruller, se f.eks.
Skandinavisk vapenrulla eller *Niedersächsische
Wappenrolle* (udgivet af Verein Zum Kleeblatt,
Hannover).
- 11 For våbensamlinger, se f.eks. *Nyt dansk Adelsle-
xikon*, redigeret af A. Thiset og P.L. Witttrup
(1904, her: NDA); Storck: *Dansk Vaabenbog*
(1910, her: Storck); samt Burke: *The General
Armory* (1842); eller Rietstap: *Armorial Général*,
(1884–87), og den tilhørende billedudgave
Rolland: *Illustrations to Rietstap's Armorial
Général* (1903).
For våbennøgler, se f.eks. Achen: *Danske adels-
våbener* (1973, her: Achen); DBA (note 1); *Index
armorum* i de fleste nyere trykte udgaver af
våbenbøger; eller Clemmensen: *Ordinary of
medieval armorials* (2006 / 2017).
- 12 Eksempler, våbenskjolde og beskrevne variati-
oner uden specifik kildeangivelse er taget fra
Clemmensen *Ordinary*, se note 11, eller er dis-
kuteret i Clemmensen: *Editing armorials* (2017).
- 13 Forekomsten af varianter kan være betydelig.
I *Grünenberg's våbenbog* fra 1483/86 er der i en
afdeling 37 % fejl, heraf 10 % spejvending, flip-
ning og slingren, 10 % farveskift, samt andre 10 %
afvigende våbenfigurer blandt 517 våben-
skjolde; Clemmensen *Editing armorials* 2:162.
- 14 Kopist omfatter her såvel observatøren som
våbenmaleren, seglgravøren, og stenhuggeren
(jf. ill. 2). I modsætning til de tre øvrige define-
res observatøren som en person, der ikke selv
offentliggør beskrivelser. Mange våbenbøger
findes kun som senere kopier, eller er i væsent-
ligt omfang selv baseret på kopiering af ældre
materiale.
- 15 F.eks. den sydtyske familie Böcklin med *sten-
buk*-våbenet, Clemmensen *Ordinary*.
- 16 Janzon gør en del ud af at 'slægten' i middelal-
deren opfattes bredere end den senere defini-
tion som patrilineære efterkommere, og det er
et af hans kritikpunkter af Raneke's strukture-
ring. Uanset hvordan 'slægten' blev opfattet af
samtidige, og det varierede nok lidt afhængig
af situationen, så behøver man ikke at kigge
dybt i historie-bøger og kilder for at finde ud af,
at fædrene gods og ære betød væsentlig mere
end formødrenes og indgiftes slægtninge. En
patrilineær strukturering af familiære våbener
og ejendom er derfor ikke blot en praktisk basis
for diskussion, men er også baseret på samtidig
opfattelse. Moders gods og arv blev retsligt også
faders gods og arv for fælles børn. Men Janzon
har ret i, at man skal være bevidst om at samti-

- dige nok følte sig tættere beslægtet end vi gør i dag – med andre og flere muligheder for tiltag. Det løse begreb 'familie' bruges med overlæg her. Konteksten skulle gerne vise om der er tale om patrilineær hovedstamme, grene eller bredere relationer - oftest dækker det alle muligheder.
- 17 I modsætning til Janzon's fokusering på våbenet (seglet) som individuel identifikation, så er forfatteren enig med Raneke, at også svenske våbenførende personer som altovervejende hovedregel førte et slægtsvåben, og ikke på dette punkt adskilte sig fra det øvrige Vest-europa. Et 'et-generations' våben må også opfattes som et slægtsvåben - for en slægt som blot aldrig blev til. Et 'individuelt' våben er derimod unikt for en person, som har våbenbærende forfædre eller efterkommere.
 - 18 Våbenhorisonter / -generationer på 33 år er her taget fra Raneke SMV 1:31.
 - 19 Dahlerup: *Variationer og mutationer*.
 - 20 Ud over at de kan være svære at læse (også for næsten samtidige), så indeholder kopier af blasonerede våbenbøger ofte misforståelige forkortelser og forsvundne ord og tal. F.eks. kan *tre stjerner* (molettes) på *korsbestrøet felt* (croiseté) blive til *en halvmåne* (croissant) mellem *tre småfugle* (merlettes), Clemmensen *Editing armorials* 2:158, se note 12. Man bør tage sådanne misforståelser i agt, hvis der er mistanke om at basis for en våbenfremstilling kan være skriftlig.
 - 21 Janzon side 28–29, 31, 36–37.
 - 22 Se *Ill. 3* for A1-A9, B; *Ill. 7* for A10; *Ill. 6* for A11; A12 er ikke afbildet, se note 31.
 - 23 Da personerne 1–14 benytter slægtsnavnet FINKENOV, omtales de herefter kun ved fornavn. Dertil kommer 2 personer, der kan identificeres ved børns brug af patronymikon, og 2–3 forelåede.
 - 24 SMV side 36. Damasceringen er rent dekorativ og har reelt ingen betydning for tolkning af våbenfiguren, men da den er forskelligt angivet for Niels (3) og Karl (4), og da et af delproblemerne i denne artikel er lighed kontra forskellighed i opfattelsen af en våbenfigur, er det nødvendigt at (over)specifisere blasoneringen.
 - 25 Thiset & Pedersen: *Danske adelige Sigiller* (1897, 1905), her: *DAS*.
 - 26 RÅperg 19.07.1449. Raneke specificerer generelt ikke om referencer vedrører segl, genealogi eller ejendom.
 - 27 Digitaliseringen af Raneke's kortarkiv er et projekt styret af Svenska Heraldiska Föreningen. De enkelte kort bliver med tiden tilgængelige på dens webside. Finkenov var 9. maj 2019 tilgængelig på <https://heraldik.se/sektioner/arkiv-europas-medeltidsvapen/>, men ikke den følgende 1. juli.
 - 28 Tallet i parentes henviser til nummereringen i SMV og i listen over medlemmer af slægten.
 - 29 Thiset i *DAS* og *NDA*; Wittrup i *NDA*; Pedersen i *DAS*.
 - 30 *DAS* 726, 1064, 1103, flere eksemplarer af hvert segl.
 - 31 A12 er ikke afbildet, men svarer til A8 tavlet guld-sølv og ikke sølv-sort.
 - 32 *DAS* L.xxii.47 (1904), *NDA* side 80–81 (1905). Thiset & Wittrup angiver i *NDA* ikke kilde til farvelægningen.
 - 33 *Achen* side 437 og 486.
 - 34 14 Elise Jensdatter passer tidsmæssigt til 13 Jens, som kan være identisk med 12 Johannes – men der er i det foreliggende ingen beviselig sammenhæng.
 - 35 *Siebmacher* bind 25, hæfte 3.11.1 (Ost), side 235, hæfte 3.11.2 (OstN), side 288. Finkenaugen betegner små slaviske mønter, parvi denares sclavicales; Großkopf *Zur Münzgeschichte*, s.175–178.
 - 36 Alle årstal og stednavne henviser til omtale; ejerskab fremgår i reglen ikke af de her nævnte kilder. Herred (hrd), sogn (sn), hovedgård (gd), væbner (vb), ridder (rd), herredshövding (hh), foged (fo).
 - 37 SMV III har en ubestemt henvisning til Halland (Lyngby sn, Faurås hrd), muligvis til Bengt (2), 10–20 km afstand.
 - 38 SDHK 25544 af 19.07.1449 (A3, segl nr.4 af 4), *Ill. 5*; SDHK 28583 af 24.05.1466 (A3); SDHK 26849 af 29.05.1456 (A3).
 - 39 SDHK 32559 af 11.02.1491 (A1); SDHK 25544 af 19.07.1449 (A4, segl nr.1 af 4); SDHK 27729 af 2.02.1461 (A4); B15 side 227 (A4).
 - 40 Breve i arkiver fra St. Agnes / Agnete (Roskilde), Smørum hrd (København), Horns hrd, og V.Flakkebjerg (SV for Sorø); *DAS* 726 (*Ill. 4*), 1064; Hørup kirke (Als), *Ill. 6*, (A11).

- 41 Donorskjold i Højby kirke (Ods hrd), *Ill.* 7 (A10); *DGS* 228 (A9); *DK Holbæk* side 2142, 2187, Højby kirke; Hørup kirke (Als); *Dansk Biografisk Lexikon*, s:157; *Scriptores Rerum Danicarum* 7, side 51; Jakob Kornerup restaurerede i 1892 et kalkmalet våben (A8) med økse (Skt. Olaf, Nidaros' skytshelgen) og bispestav på korhvelvet i Førslev kirke (V.Flakkebjerg hrd), *DK Sorø Amt* side 1001.
- 42 *DAS* 1103.
- 43 Jep Lunge var bror til Oluf Andersen Lunge (1420–73) til Næsby og senere til Odden (Vennebjerg hrd, Nordjylland); *DAA* 1902, side 312–314.
- 44 Er ikke nævnt som en Finkenov, men foreslået af Henry Pedersen, *DAS* 355 (1346). Døjringe og Peder (15) er omtalt i *Trap Danmark* bind 2 side 632.
- 45 *DAS* 562, arkiv Slagelse hrd; *NDA* side 120; ikke nævnt som en Finkenov.
- 46 En stor del af de middelalderlige private breve vedrører lokale ejendomsransaktioner.
- 47 *DAA* 1915 side 503; Ulsig *Danske adelsgodser* side 81, 97. *SKALDER* bar i sølv en rød rose.
- 48 Else Pedersdatter: *DAS* L.xxii.46; Hartvig Bryske: *DAA* 1899 side 121. *SIKER*, i Skam herred, er også en mulighed, *NDA* 261.
- 49 Jens Kjeldersvend, *NDA* side 146, *DAS* 829.
- 50 Peter (10) i 1387; *DAS* 726.
- 51 Banner-Høeg: *Achen* side 429 (H-R); *DAA* 1949, side 3; *DAS* 787; *NDA* side 16 (R-H). Se *DAS* L.xxii.1–61 for en serie våbener fra 15.–17. årh., *skrådelte* fra hhv. dexter og sinister. Se også Henry Pedersens tekst til *DAS* 726, *Ill.* 4.
- 52 Det samme forhold kan ses, hvor observatører har aftegnet våbener i kirker, hvor våbenfiguren i reglen er vendt mod alteret, samt ved kopiering af opstillinger, hvor våbener er høflighedsvendt, f.eks. efter den originale *Siebmacher* (1605), hvor opstillingen er fem på række: centrum mod beskueren og siderne mod centrum.
- 53 Heraldikerne er ikke enige om skaktavlet skal / må være parallelt med eller vinkelret på delingslinien.
- 54 *DAS* L.xxii.24 Erik Høg (Banner) til Klarupgaard, 1538. Se også note 51.
- 55 Der er ikke angivet primærreference til version B i den gennemsete litteratur, men den er nævnt i *Achen* side 486, *NDA* side 81, *SMV* bind 1 side 36, og ikke kommenteret i *Janzon*.
- 56 Førslev kirke, restaureret 1892 af Kornerup, Se note 41.
- 57 Højby kirke, restaureret 1901 af Rothe, og Hørup kirke, se note 41.
- 58 Se note 19.
- 59 Se note 51.
- 60 Lentersheim fra Franken, *skrådelt mellem sort og skaktavlet sølv og rødt*, blandt c.30.000 våbenvarianter fra Europa.
- 61 Der ses bort fra Rømer II (Norge), Ulf IV (våbenbrev 1526) og Wardenberg (tysk, 1430–59, tvivlsom blasonering, *DAS*, L.xxii.61).
- 62 Banner, se note 51; Emmiksen, *NDA* 75, *DAA* 1892 side 112–116; Ucken, *NDA* 299, *DAA* 1940 side 155–158. Jes Iversen af Frørup, 1402, L. xxii.50. Stygge I: *NDA* 285, *DAA* 1921 side 550, *DAS* L.xxii.29–33.
- 63 *Achen* side 430–431. Friis af Arlevad: *NDA* 86, *DAA* 1942 side 99–101. Juel af Sønderjylland (incl. Vognsen): *NDA* 139, *DAA* 1947:5–7, *DAS* L.xxii.34–35, 43–45.
- 64 *Siker*: *NDA* 261, *DAS* L.xxii.48, *Achen* 437.
- 65 *SMV* 36–40, 222–223, 762. Schack av Skyvalla, 1372–1602, side 214, med både kløvet og skrådelt skjold, synes at kræve en nærmere heraldisk gennemgang.
- 66 *Janzon* bemærker, at Jöns Pettersson (no.5, *SMV* side 37, Röna herred) er den samme som Jep Störla I (*SMV* side 38, i Röna herred), hvorved dette tilsyneladende geografiske sammenfald forsvinder.

Bibliografi

- Achen, Sven Tito: *Danske adelsvåbener*, København : Politikens Forlag 1973, her: *Achen*.
- B 15, Riksarkivet (Sverige), *Lars Eriksson Sparres kopieboek*. 1600-tallet.
- Bartholdy, Nils G.: *Adels- og våbenbreve udstedt af danske (unions-)konger indtil 1536*, København : Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie 2007.
- Burke, Bernard: *The General Armory*, London 1842.
- Christierson, Carl-Thomas von: *Vapenlikhetsfällan* (anmeldelse af *Janzon*), *Heraldisk Tidsskrift*, 2016, bind 12, nr. 113, side 140–143
- Clemmensen, Steen: *Ordinary of medieval armorials*, www.armorial.dk, 2006, 2010, 2017.

- Clemmensen, Steen: Det helt store våbenkatalog (Woodcock et al.: Dictionary of British Arms, I–IV, London 1992–2014), *Heraldisk Tidsskrift*, 2015, hæfte 111, side 41–45.
- Clemmensen, Steen: *Editing armorials. Cooperation, knowledge and approach by late medieval practitioners*. I–II. København : Books-on-Demand 2017.
- Dahlerup, Troels: Variationer og mutationer. Adels-historiske problemer i heraldisk belysning, *Heraldisk Tidsskrift*, 1965, hæfte 12, side 65–80.
- Danmarks Adels Aarbog, København 1884–d.d., her: DAA.
- Danmarks kirker, København 1933–d.d.; www.danmarkskirker.natmus.dk (et bind, i flere dele, for hvert af de 25 amter i 1920-inddelingen).
- Dansk Biografisk Lexikon, C.F. Bricka (red.), København 1887–1905.
- DAS, se Thiset & Pedersen.
- DBA, se Woodcock (m.fl.).
- Großkopf, Heinz: Zur Münzgeschichte Vorpommerns. In: *Beiträge zur Geschichte Vorpommerns: die Demminer Kolloquien 1985–1994*. Seite 175–178. Schwerin 1997.
- Janzon, Kaj: *Vapenlikhetsfällan*, særudgave af Svensk Genealogisk Tidskrift, 2015:1, her: Janzon.
- NDA, se Thiset & Wittrup.
- Raneke, Jan: *Svenska medeltidsvapen*. I (side 1–422); II (side 423–900); III (901–958, rettelser); Rättelser och tillägg 1/85, 2/88; introduktion og index udenfor denne nummerering; Lund : Bokförlaget Doxa AB 1985, oprindelig udgave 1982, her: SMV + sidetal for slægter, Raneke SMV + bind-side for andet.
- RAperg: Riksarkivet (Sverige), samlingen av stora pergamentsbrev, efter dato.
- Rietstap, Jean-Baptiste: *Armorial Général*, Bruxelles 1884–87, 2nd Ed.; genoptryk 1965, Barnes & Noble, N.Y., og den tilhørende billedudgave
- Rolland, V. & H.V.: *Illustrations to Rietstap's Armorial Général*, 1903, genoptryk 1967/1991.
- SDHK: Det svenske Riksarkivs database over middelalderbreve, digitaliserede kopier med løbenummer og dokumentets datering, <https://riksarkivet.se/sdhk>, set 29.06.2019.
- Siebmacher's Wappenbuch, *Das neue Siebmacher*, vols. 1–35 + A–H, genoptryk Neustadt an der Aisch 1994–2000 inddelt efter de oprindelige hæfter, udgivne 1856–1912; her: M. Gritzner: Bind 25, hæfte 3.11.1 (Ost), side 235, Der Adel der Russischen Ostseeprovinzen; hæfte 3.11.2 (OstN), side 288, Russische Ostseeprovinzen - Nichtimmatrikulierter Adel.
- SMV, se Raneke.
- Scriptores rerum danicarum medii ævi, J. Langebek, P.F. Suhm, L. Engelstoft, E.C. Werlauf (Red.), I–IX, København 1772–1878, her: SRD.
- Storck, Herman: *Dansk Vaabenbog*, København 1910, her: Storck.
- Thiset, Anders, Peter L.Wittrup: *Nyt dansk Adelslexikon*, København 1904, her: NDA.
- Thiset, Anders og Henry Pedersen: *Danske adelige Sigiller fra det 13. til det 17. Aarhundrede*, København : Dansk historisk Håndbogsforlag 1977. Del 1 er genoptryk for 13.–14.årh. (1897, nr.1–1128), og del 2 genoptryk for 15.–17.årh. (1905, serie A–M), her: DAS.
- Trap Danmark, 3.Udg, Bind 2, Sorø Amt, set <http://runeberg.org/trap/3-2/o668.html> 25.04.2019.
- Ulsig, Erik: *Danske adelsgodser i middelalderen*, København 1968.
- Woodcock, T., m.fl.: *Dictionary of British Arms. Medieval ordinary*, I–IV. London: The Society of Antiquaries 1992–2014, her: DBA.

Heraldisk Selskab 1959–1969

Af Nils G. Bartholdy

TITLE: The Scandinavian Heraldry Society, Societas Heraldica Scandinavica, 1959–1969.

ABSTRACT: The article is a survey of the start and development of the society during its first ten years. In continuation of two small Danish societies which dissolved themselves at the same time, the new society was founded determinedly as a Scandinavian society. The society has published a heraldic journal since 1960. The importance of one of the founders of the society and the first editor of the journal, Sven Tito Achen, is stressed.

KEYWORDS: Societas Heraldica Scandinavica; Scandinavia; Sven Tito Achen.

AUTHOR INFORMATION: Nils G. Bartholdy, AIH, former heraldic adviser, senior researcher – nils.bartholdy@gmail.com

Da Heraldisk Selskab i 1984 fyldte 25 år, blev jubilæet markeret med en særudgave af *Heraldisk Tidsskrift* med titlen *Heraldik i Norden* med bidrag om væsentlige emner skrevet af heraldikere fra de nordiske lande og fra lande uden for Norden. Bogen kan stadig købes. I den første artikel – ”Det kongelige danske genealogiske og heraldiske Selskab, 1777–1810 og dets fortsættelser i nyere tid” – redegjorde selskabets sekretær Ole Rostock udførligt for de heraldiske selskaber i Danmark, som er en del af Heraldisk Selskabs forhistorie. Artiklen sluttede med at omtale stiftelsen i 1959 af Heraldisk Selskab.

Selskabets 50-års jubilæum i 2009 blev markeret med en ny udgave af Sven Tito

Achens fascinerende bog *Heraldikkens femten glæder*, der første gang var udkommet i 1978 med sort-hvide illustrationer. Den nye udgave havde smukke farvebilleder og kan stadig erhverves. Jubilæet blev desuden fejret ved den 5. nordiske heraldikerkonference, der fandt sted i Stockholm, se *Heraldisk Tidsskrift* nr. 100, oktober 2009.

I 60-året for selskabets start er det besluttet at give et tilbageblik på de første år i dette hæfte af tidsskriftet.

Stiftelsen i 1959

I 1959 blev de to små danske heraldiske selskaber, Det danske Selskab for Heraldik og Sfragistik samt Dansk Heraldisk Samfund af

Ill. 1. Sven Tito Achen og Gustaf von Numers, 1977.
Sven Tito Achen and Gustaf von Numers, 1977.
Foto: Privat

1946, opløst til fordel for et nyt skandinavisk selskab. Denne proces var inspireret af og blev gennemført af redaktør Sven Tito Achen og amtsfuldmægtig Ernst Verwohlt. De var blevet medlemmer af begge de to gamle selskaber og kom til at spille en vigtig rolle i det nye selskab.

Den 25. marts 1959 udsendte Sven Tito Achen og Ernst Verwohlt en opfordring til heraldisk interesserede i Skandinavien om at støtte oprettelsen af et heraldisk selskab med det ambitiøse formål at udgive et tidskrift, at oprette en samling af alle nordiske

borgerlige våbener, at udarbejde komplette herolder (indgange til den førnævnte samling) og at samarbejde med udenlandske selskaber.

På et møde i København den 27. maj 1959 blev Heraldisk Selskab stiftet af 28 stiftende medlemmer. Ernst Verwohlt blev selskabets formand og Sven Tito Achen dets sekretær. Derudover fik styrelsen tre andre medlemmer. Alle var danske. Der blev nedsat et redaktionsudvalg, som foruden danskere også fik Arvid Berghman i Sverige, Hans Krag i Norge, og Gustaf von Numers i Finland som

medlemmer; alle tre var kompetente heraldikere i deres hjemlande og kendt i udlandet. Der blev også nedsat et udvalg, der skulle tage stilling til nye våbener for det danske Søværn. Det skete i forlængelse af en aktivitet, der hidtil havde været knyttet til Dansk Heraldisk Samfund af 1946 i et udvalg, hvor også Sven Tito Achen en overgang havde sæde (se herom Hans Konow: Skibsvåbener til den Kgl. Danske Marine, *Heraldisk Tidsskrift* nr. 4, oktober 1961, s. 138ff). Efter nogle år ophørte selskabets organisatoriske deltagelse i denne virksomhed.

Man havde overvejet at kalde det planlagte tidsskrift "ACTA HERALDICA SCANDINAVICA. Tidsskrift for nordisk heraldik". Det fremgår af et brev fra Sven Tito Achen til Arvid Berghman. Men den 24. september 1959 vedtog man, at navnet skulle være *Heraldisk Tidsskrift*. Den svenske heraldiske kunstner Bengt Olof Kälde sendte i december samme år forslag til tidsskriftets omslag. Det er det, der anvendes den dag i dag og udmærker sig ved sin tidløse enkelhed – helt i pagt med det bedste i heraldikken. Den 11. november 1959 blev man enig om et våben for selskabet – i rødt fem korsvis stillede guld kroner. Skjoldet kunne eventuelt holdes af en blå løve holdende en heroldsstav. Ideen til våbenet skyldtes et medlem, Harald Høstmark. Våbenet blev rentegnet af den finske heraldiske kunstner Olof Eriksson. Også det har stået sin prøve og kan bl.a. ses på selskabets hjemmeside.

En tradition fra de to gamle danske selskaber med regelmæssige møder med foredrag m.m. blev fortsat i det nye selskabs regi, men der var kun tale om arrangementer i eller omkring København. De blev fra 1961

videreført af en lokalafdeling i København, og samtidig fik selskabet lokalafdelinger i Uppsala, Göteborg og Skåne med lignende formål. Senere kom der også en lokalafdeling i Norge.

Et år efter stiftelsen kunne man konstatere, at opfordringerne til at blive medlem af selskabet havde båret frugt. Leif Pålsson, Göteborg, gjorde en god indsats ved at sende navne på personer i Sverige og Norge, der kunne tænkes at være interesserede. I marts 1960 var det første hæfte af *Heraldisk Tidsskrift* blevet udsendt. Optimismen var stor, da selskabet i maj samme år talte 212 medlemmer og 73 abonnenter på tidsskriftet fordelt med 104 i Danmark, 68 i Sverige, 30 i Norge og 10 i Finland. Året efter blev det bestemt, at abonnement kun kunne opnås, hvis man blev medlem. Man blev hurtigt klar over, at der også burde være repræsentanter fra de øvrige nordiske lande i styrelsen.

Heraldisk Tidsskrift

Tidsskriftet blev fra starten redigeret af Sven Tito Achen, der i det første hæfte bl.a. skrev: "Heraldisk Tidsskrift håber, at det både kan inspirere og inspireres af de mange heraldisk interesserede i Norden, således at der gennem det kan skabes et nordisk centrum for studiet af heraldik. Gennem sit våben, der pryder dette nummers omslag, ønsker Selskabet at give udtryk for de nordiske landes samhørighed. Nordens historie viser med al mulig tydelighed, at de nordiske folk har alt at tabe ved indbyrdes splittelse, og alt at vinde ved enighed og god forståelse." Man havde "... ment det rigtigst at udgive tidsskriftet i den foreliggende form: Muligvis

ikke fuldkommen, men udkommen.” På grund af den positive medlemstilslutning blev det besluttet at udsende tidsskriftet med to årlige hæfter.

Repræsentativ styrelse

På generalforsamlingen i 1961 blev Chr. Spangen, Norge, Jan Raneke, Sverige, og Bo Tennberg, Finland, medlemmer af selskabets styrelse. Et sæt love for selskabet blev vedtaget, og i henhold til dem udnævnte selskabet Arvid Berghman til æresmedlem. En intensiv medlemshvervning var resulteret i, at medlemstallet var vokset til 380, og selskabet havde nu også fået medlemmer uden for Norden.

I 1962 overvejede styrelsen et forslag fra lokalafdelingen i Skåne om at etablere en våbenrulle. Året efter kunne Jan Raneke meddele, at tanken herom var overgået til privat udgivelse, og i 1963 udsendtes det første hæfte af *Skandinavisk Vapenrulla* (se Martin Sunnvigsts artikel herom i dette hæfte).

Konsolidering

På generalforsamlingen i 1963 kunne man konstatere, at selskabet nu havde 541 medlemmer. Der blev nedsat et udvalg, der skulle inventere våbener i danske kirker. Det skulle især ske med udgangspunkt i det store, men endnu ufuldendte værk *Danmarks Kirker*, der blev redigeret og skrevet af medarbejdere ved Nationalmuseet. Der kom imidlertid ikke noget ud af selskabets projekt, og i 1968 stod det klart, at det var ophørt.

I 1963 blev laboratoriefuldmægtig Ole Rostock selskabets sekretær, og denne post

varetoget han samvittighedsfuldt lige til 1992. Han havde samlet et meget stort heraldisk bibliotek og havde anlagt et kartotek med våbener ordnet efter figurer. Hans beredvilighed og store evne til at identificere våbener støttet til det store heraldiske materiale kom i vid udstrækning selskabet til gode.

I 1965 fratrådte Ernst Verwohlt som selskabets formand. Han efterfulgtes af Sven Tito Achen, der lykkeligvis fortsatte som redaktør af tidsskriftet. Det nordiske perspektiv lå ham meget på sinde. Det er sikkert derfor, at tanken om et nordisk fællesmøde for medlemmerne nu begyndte at tage form. I oktoberhæftet samme år skrev han, at der foregik for lidt i den skandinaviske heraldiske verden. ”Vi er over 600 medlemmer, Jordens næststørste heraldiske selskab, hvad burde vi ikke kunne udrette!”. Dernæst forelagde han læserne sin idé om ”... at afholde en *Skandinavisk Heraldisk Sammenkomst*.” Denne idé blev som bekendt først realiseret mange år efter (se Ronny Andersens artikel om de nordiske heraldikerkonferencer i dette hæfte). I 1967 forelagde Sven Tito Achen ideen om at lade selskabet stå for den internationale genealogiske og heraldiske kongres i 1970 eller 1971. Det blev dog Wien, der fik kongressen i 1970. Men ti år efter fandt den sted i København med Heraldisk Selskab som arrangør i samarbejde med Samfundet for dansk Genealogi og Personahistorie. Kimen til de nordiske og internationale møder i nordisk regi blev imidlertid lagt i 1960’erne.

Fra 1967 modtog selskabet i nogle år et økonomisk tilskud fra det danske kulturministerium. I 1968 meddelte Sven Tito Achen, at det tænkes brugt til at reprodu-

cere en farvetavle af de skandinaviske kongevåbener i "Armorial Wijnbergen". I tidsskriftets oktoberhæfte for 1969 kunne to sider af den vigtige nederlandske våbenbog derfor gengives. De sider, der var relevante for Norden i en anden berømt nederlandsk våbenbog, "Armorial Gelre", blev bragt i farver i martshæftet for 1971. Her skal man tænke på, at det dengang var kostbart at bringe illustrationer i farver. Redaktøren var med rette stolt over, at det nu lod sig gøre. En senere tid har som bekendt regnet det som en selvfølge at gengive billeder i farver. For et heraldisk tidsskrift var det naturligvis en stor landvinding, at det lod sig gøre.

Heraldisk Selskab 10 år

På generalforsamlingen i 1969 ridsede Sven Tito Achen selskabets historie op i de ti år, der var gået. Selv om medlemstallet var dalet en smule, var der stadig grund til optimisme. Ernst Verwohlt fastslog, at Heraldisk Tidsskrift var selskabet, og at Sven Tito Achen om nogen var den, der *bar* Heraldisk Selskab.

Fra et medlem i Sverige blev der samme år fremført kritik af, at selskabets tyngdepunkt lå i Danmark, og at det reelt var danske medlemmer, der på generalforsamlingerne i København formelt stemte medlemmer fra de andre nordiske lande ind i styrelsen. Det fik Sven Tito Achen til at spørge den svenske statsheraldiker Gunnar Scheffer, om han ville overtage posten som selskabets formand, og han foreslog, at i så fald kunne førstebibliotekar Adam Heymowski eventuelt anmodes om at blive selskabets sekretær. Det var der imidlertid ingen af dem, der var interesserede i.

Der var ingen tvivl om, at Sven Tito Achen i høj grad tegnede Heraldisk Selskab både indadtil og udadtil. Hans entusiasme og engagement var legendarisk. Tidsskriftet redigerede han med begejstring og med et klart blik for, hvad der kunne interessere læserne. Med sine venlige overtalelsesevner fik han mange til at bidrage med artikler. Selv skrev han adskillige artikler og et væld af anmeldelser og interessante notitser. Danskere, der i 1956 havde hørt ham brillere med sin viden i TV- og radioprogrammet Kvit eller Dobbel, forbandt ham umiddelbart med heraldikken. Heraldisk Selskab fik i årenes løb mange forespørgsler. Alle fik svar af Sven Tito Achen eller af Ole Rostock. På generalforsamlingerne fortalte Achen om, hvad der i årets løb var blevet spurgt om, og hvilke svar der var blevet givet. Det gjorde han vitigt og særdeles underholdende.

Det var Sven Tito Achen, der på et tidligt tidspunkt havde blik for det nordiske perspektiv for et heraldisk selskabs vedkommende. Han var tillige en sprogets mester. I internationale sammenhænge kunne han begå sig på engelsk, tysk, fransk og spansk. Kærligheden til det nordiske gav sig udslag i, at i artikler og breve valgte han ofte bevidst ord, der svarede til eller mindede om tilsvarende ord på svensk og norsk. Sven Tito Achen sørgede for, at Heraldisk Selskab og dets tidsskrift blev en del af nordisk kultur.

Kilder

Heraldisk Selskabs ældste arkiv befinder sig i Rigsarkivet, København. Denne artikel bygger især på: 10596, pakke 2, mødeprotokol m.m., og 10793, bl.a. Sven Tito Achens korrespondance.

Skandinavisk Vapenrullas uppkomst och utveckling

Av Martin Sunnqvist

TITLE: The Origin and Development of the Scandinavian Roll of Arms

ABSTRACT: In the early 1960s, the first issues of the Scandinavian Roll of Arms were published. The initiative was taken in the Scanian branch of Societas Heraldica Scandinavica, but the roll was published independently. In this article, the development of the Scandinavian Roll of arms is described and discussed, with a certain focus on the different views on how a Nordic roll of arms was to be organised and how the principles for registration were to be formulated. An important problem was how the correctness of the information about, and independence of, the arms were to be properly assessed but without giving any guarantees of this correctness and independence. The way the Scandinavian Roll of Arms finally, in 2011, was made part of Societas Heraldica Scandinavica, is also described.

KEYWORDS: Scandinavian Roll of Arms, registration of arms, Jan Raneke, Christer Böckwall, Sven Tito Achen

AUTHOR INFORMATION: Martin Sunnqvist, LL.D., AIH, District Judge, Adjunct Senior Lecturer, Sweden, sunnqvist@yahoo.com

Översikt över vapenrullans utveckling

Det första häftet av Skandinavisk Vapenrulla (i det följande SVR) kom ut år 1963. Det innehöll 16 vapen samt publiceringsprinciper och en inledning. Inledningen avslutades med ett tack från utgivarna Christer Böckwall och Jan Raneke till "företrädare för Societas Heraldica Scandinavica och Heraldisk Tidskrift för deras stimulerande intresse för vårt företag och för all hjälp i dess förverkligande".

De första nio häften var numrerade 1–10 (häfte 3–4 var ett dubbelhäfte) och utgavs åren 1963–1970. De omfattar sammanlagt 159 vapen, oftast två på varje sida i häftet. I häfte nummer tio finns konstnårsregister och namnregister samt tillägg och rättelser till dessa häften.

Därefter gjordes ett uppehåll till år 1974. En nystart gjordes, häften avsågs utkomma årligen och vapnen publicerades med ett i stället för två per sida. 1974 års layout är den som huvudsakligen ännu används. Inte bara släkt- och personvapen utan även vapen för

kommuner, föreningar, skolor, företag m.fl. organisationer skulle därefter kunna publiceras. SVR utgavs härefter av "Stiftelsen Skandinavisk Vapenrulla".

Åren 1974–79 publicerades ett häfte per år. Därefter publicerades ungefär varannan gång ett häfte för ett år och varannan gång ett häfte omfattande två år. Från och med häftet 1983 anslöt Tor Flensmarck till Jan Raneke och Christer Bökwall i redaktionen. Från och med häftet 1989 var Tor Flensmarck redaktör, och Christer Bökwall, Jan Raneke, Bengt Olof Kälde, Nils G. Bartholdy och Tom C. Bergroth bildade ett heraldiskt råd. Utgivningen skedde genom det av Tor Flensmarck drivna MonitorFörlaget. I det heraldiska rådet ingick från och med årgången 1990 också Kolbjørn Ekkje och från och med år 1996 även Kåre Norwald Eikeland. Från och med årgången 1998–99 bildade Tor Flensmarck, Christer Bökwall och Jan Raneke åter en redaktion, varvid det heraldiska rådet utvidgades med Davor Zovko. Undertecknad kom att ingå i redaktionen från årgången 2002–03 och samtidigt blev Kaare Seeberg Sidselrud ledamot av det heraldiska rådet i stället för Kåre Norwald Eikeland. Med årgången 2005–06 trädde Nils G. Bartholdy in i redaktionen och Ronny Andersen och Wilhelm Brummer tog plats i det heraldiska rådet. Jan Raneke lämnade redaktionen vid sin bortgång 2007. Geir Nordhus ersatte Kolbjørn Ekkje med årgången 2009–10 och samma år lämnade Bengt Olof Kälde det heraldiska rådet.

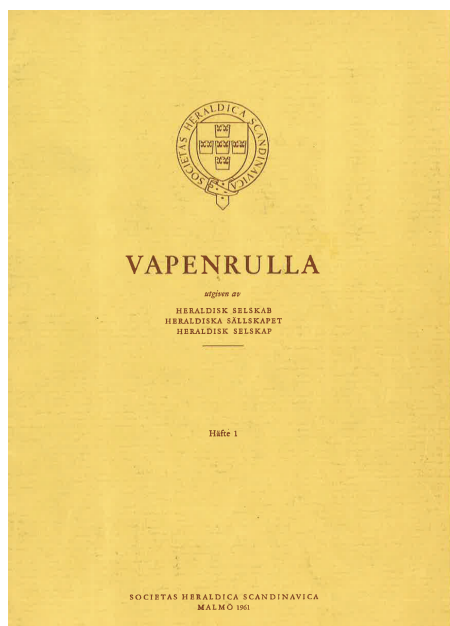
Med årgången 2011 skedde den förändringen att SVR gick upp i Societas Heraldica Scandinavica (SHS) för att utges som en separat publikation vid sidan av bl.a.

Heraldisk Tidsskrift. Det heraldiska rådet och redaktionen slogs samman till en redaktion med Ronny Andersen som ansvarig redaktör. I redaktionen ingick därutöver samma personer som i den tidigare redaktionen och det heraldiska rådet. Det var Nils G. Bartholdy, Tom C. Bergroth, Wilhelm Brummer, Geir Nordhus, Kaare Seeberg Sidselrud, Davor Zovko och undertecknad. Denna sammansättning gäller ännu, med tillägg från och med 2019 av Jens Christian Berlin, som sedan år 2011 ansvarat för den typografiska utformningen av häftena.

Till och med år 2019 har 788 vapen registrerats. Flera namnregister har publicerats från tid till annan, och ett fullständigt namnregister finns på hemsidan www.heraldik.org. Arbetet med ett heraldiskt register, där ett vapen kan sökas utifrån sköldens och hjälmprydnadens motiv, har påbörjats. Från och med årgången 2020 kommer SVR att ingå som en del av de förmåner som ingår i medlemsavgiften i SHS.

Det ursprungliga försöket med SVR i regi av SHS

Som redan nämnts tackade år 1963 Christer Bökwall och Jan Raneke "företrädare för Societas Heraldica Scandinavica och Heraldisk Tidsskrift för deras stimulerande intresse för vårt företag och för all hjälp i dess förverkligande". SVR är ju numera en del av den verksamhet som SHS bedriver, men varför var inte SVR redan från början en del av SHS? Den frågan får sitt svar – åtminstone en del av sitt svar – i korrespondens och andra handlingar som finns bevarade i en pärm i SVR:s arkiv, numera hos SHS.

Ill. 1. Omslaget till provtrycket av vapenrullan.
The cover of the proof of the roll of arms.

I oktobernumret av Heraldisk Tidsskrift 1961 presenterades Societas Heraldica Scanica, en lokalavdelning för Skåne som hade bildats den 5 april 1961. Jan Raneke var ordförande, och Christer Bökwall hade utsetts att "förestå registreringen av borgerliga vapen från modern tid".¹ Skåneavdelningen hade alltså tagit ett initiativ till att samla in vapen och registrera dem i en vapenrulla.²

I ett medlemsblad för Skåneavdelningen från den 20 augusti 1961 utvecklades tankarna bakom vapenrullan. Följande förtjänar att återges här:

"Arbetet med Borgerlig Vapenrulla [...] är en av Heraldiska Sällskapets stora och angelägna uppgifter. Det tillkommer ju årligen nya borgerliga vapen. För att ge dessa ett

visst mått av stadga och skydd, måste de på något sätt registreras. Problemet har upprepade gånger diskuterats i huvudorganisationen, men realiserandet har ännu tyvärr inte kunnat genomföras, till stor del tack vare att granskning och kontroll inte kunnat göras i önskvärd utsträckning."³

De upprepade diskussionerna inom SHS måste ha förts formlöst, för de har inte avsatt spår i några protokoll. Problemet skulle emellertid enligt Skåneavdelningen kunna lösas som en följd av att sällskapet hade omorganiserats i lokalavdelningar,⁴ för detta skulle möjliggöra en effektivare förhandskontroll. Om detta innebar att granskningen skulle ske lokalt i varje land eller att en av lokalavdelningarna – den i Skåne – skulle ta på sig hela uppgiften är något oklart, men det sistnämnda alternativet är med tanke på den senare utvecklingen det mest troliga. Arbetet förbereddes av Skåneavdelningen, men förslag till vapenrullan skulle läggas fram inför SHS centralt.

Under hösten 1961 trycktes ett provexemplar av vapenrullan. (Ill. 1.) Detta innehöll stadgar för vapenrullan, en presentation med kommentar till stadgarna, och tolv vapen med blasonering, förklarande text och en streckteckning. SHS stod som utgivare, och tanken var att ett "tremannautskott" skulle besluta om vilka vapen som skulle tas in i rullan. Detta utskott – i presentationen kallat häroldsutskottet – bestod av Christer Bökwall, Sven Tito Achen och Jan Raneke.

Enligt stadgarna skulle vapenrullans uppgift vara att "registrera och publicera hävdvunna och nyantagna nordiska släktvapen, för vilka inga andra officiella registreringsorgan finns". Vapen som "direkt eller

genom förväxlingsbarhet” inkräktade på annans exklusiva rätt till ett vapen fick inte införas, och inte heller vapen som stred mot gällande lag och förordning eller som till innehåll och utformning stred mot vedertagna heraldiska regler. Stadgarna utgör en förenklad version av stadgarna för *Deutsche Wappenrolle* i 1953 års version, vilka finns bevarade i SVR:s arkiv i ett exemplar försett med kommentarer och markeringar. Avsikten var att 16 vapen skulle finnas i varje häfte, och att minst fyra häften per år skulle ges ut. Vapenrullan skulle skickas portofritt till abonnerande medlem av SHS.

I presentationen angavs att *Deutsche Wappenrolle*⁵ och den vapenrulla som fördes av *Committee on Heraldry* hos *New England Historic Genealogical Society*⁶ hade tjänat som förebilder. Eftersom det i Norden saknades möjligheter att registrera ett nyantaget vapen och på så sätt ge det rättsligt skydd, var oförentliggörandet viktigt, liksom i t.ex. Tyskland och Schweiz. Presentationen fortsatte med en diskussion om hur man skulle se på förlänade och antagna vapen och på rangtecken inom heraldiken. Slutligen noterades att om släktvapen i de nordiska länderna mer allmänt skulle anses ha skydd på samma sätt som släktnamn, skulle vapenrullan då finnas tillgänglig som ”fungerande registreringsorgan”. Till dess skulle den huvudsakligen ”tjäna mera rent praktiska syften som publiceringsorgan, referensskälla och garant för att ett infört vapen fyller vedertagna heraldiska krav till sitt innehåll och i anknytning till dess bärare.”

Provexemplaret skickades den 3 november 1961 på remiss till en grupp nordiska heraldiker – styrelsemedlemmar, Heraldisk

Tidsskrifts redaktionskommitté och respektive vapenägare – vilka fick tillfälle att yttra sig inför ett möte som skulle hållas i Malmö den 13 november 1961. I missivet angavs att vapenrullan hade diskuterats på ett möte i Köpenhamn och att Skåneavdelningen hade fått i uppdrag att i samråd med SHS:s huvudstyrelse inkomma med förslag till en sådan rulla. Christer Bökwall hade utarbetat stadgar medan Jan Raneke hade samlat in vapenuppgifter och ansvarat för den typografiska utformningen.⁷

Remissvaren innehöll positiva reaktioner men också kritik. Leif Pahlsson, som företrädde Västra Sveriges heraldiska sällskap, hade interfolierat sitt exemplar av provtrycket och lade fram utförliga kommentarer om allt från språkliga frågor till de genealogiska upplysningarna och det övergripande syftet med och innehållet i vapenrullan. Han ville göra presentationen av vapenrullans syfte mer stringent och drog sig inte för att sammanfatta vissa delar av innehållet med ordet ”onödigt svammel”.⁸ Han ansåg dock att provhäftet var ett ”utmärkt diskussionsunderlag”.⁹

Pahlsson föreslog att utskottet borde undersöka möjligheterna att fortsätta utgivningen av Arvid Berghmans Borgerlig vapenrulla.¹⁰ Någon, troligen Christer Bökwall, har i marginalen kommenterat detta med orden ”Det är ju det vi gör fast utan det osäkra begreppet ’b.’ [=borgerlig] och i en fyligare och mera tilltalande form.” Man kan här tillägga att Berghmans svenska borgerliga vapenrulla knappast kunde fortsättas på ett nordiskt plan, utan att ta hänsyn till andra verk som ’Våbenførende slægter i Danmark’ och till att ett nordiskt neutralt namn på vapenrullan behövdes.

Från dansk sida inkom remissvar från ordföranden för SHS Ernst Verwohlt, som var positiv till utkastet. Han menade emellertid att SHS hade ett stort ansvar för innehållet – kritik mot vapnen i vapenrullan skulle också träffa sällskapet: "Det er derfor som jeg før har sagt dig under vore samtaler om emnet – meget afgørende for mig, at de oplysninger og våbener, der publiceres, er undergivet en meget stærk kontrol. Vi har bitre erfaringer hernede med den danske våbenrulle, 'Våbenførende slægter i Danmark', der [...] i videnskabelige kredse bragte selskabet i miskredit."¹¹ Detta syftar på det äldre danska heraldiska sällskapet, som hade gett ut det nämnda verket och som sedan lämnade vidare sina tillgångar till SHS. Ernst Verwohlt föreslog att inte bara danska och svenska ledamöter skulle finnas i häroldsutskottet.

Olaf Kirstein, dansk styrelseledamot i SHS, yttrade sig också. Han diskuterade registrering och insamling av vapen med olika grader av kontroll. När det gällde registrering av vapen varnade även Kirstein för exemplet 'Våbenførende slægter i Danmark', en vapenrulla som "kritikløst har optaget Vaaben, som med større el. mindre (ofte uden nogen som helst) Berettigelse føres af de forskellige Slægter".¹² Kirstein uttalade sig i stället för en materialinsamling, omfattande alla i Norden existerande vapen, även om det skulle bli ett tids- och arbetskrävande projekt. Om detta nu inte skulle vara möjligt, skulle vapenrullan behöva inskränkas till att utgöra en insamling av material om vilka vapen som faktiskt förs, utan registreringsnummer etc. Ett förbehåll måste göras om att den som fick sitt vapen publicerat inte

därigenom fick någon rätt till det, eftersom det senare kunde visa sig att samma vapen redan fördes av någon annan släkt.

Sven Tito Achen, som var redaktör för Heraldisk Tidsskrift samt sekreterare och senare ordförande i SHS och som ju stod som ledamot av vapenrullans häroldsutskott, menade att publicering av vapen i en vapenrulla gjorde att SHS gav dessa vapen "karakter af at være ført med rette"¹³ och även garanterade detta. Men enligt honom kunde inga garantier i det avseendet ges. Fyra häften per år borde inte utlovas. Han menade att alla medlemmar av SHS borde få häftena gratis, och att det inte borde vara något särskilt abonnemang på vapenrullan, "för dermed forpligter man sig til omfang og tidspunkter. Og hvem siger, at der til næste år finns nogen våbener at publicere?".¹⁴

Vidare menade Sven Tito Achen att det också borde finnas en norsk och en finsk representant i häroldsutskottet. Han förde fram tanken att det inte skulle vara fråga om några garantier, utan registrering i form av konstaterande av att en viss person förde ett visst vapen.¹⁵ Därefter har Jan Raneke skrivit till Sven Tito Achen att det vid en noggrann läsning av texten framgår att inga garantier ges; Achens svar på detta är att det inte ska krävas en noggrann läsning utan att det ska framgå tydligt. Achen förde också fram synpunkter från SHS-styrelseledamoten Henrik Berner, nämligen att vapenrullan borde kunna ta upp vapen registrerade på andra sätt och att det borde finnas ett heraldiskt register.¹⁶ I ytterligare ett brev förde han fram tanken att det borde vara löpande paginering i alla häften och ett alfabetiskt register i varje häfte över alla vapen.¹⁷

Den finländske heraldikern Gustaf von Numers varnade särskilt för registrering av adliga vapen: "Vid registrering av sådana bör man vara alldeles extra försiktig. [...] Jag har haft fall, då man åberopar urgammalt adelskap och vill ha vapnet i oförändrat skick registrerat. Sedermera har det entpuppat sig, att den genealogiska följden inte varit helt obruten och då ligger ju faran för handen, att vederbörande får ett vapen, som möjligen andra, därtill berättigade, föra. Kontrollen kan vara svår, då det ofta gäller ätter med ursprung i något land på kontinenten."¹⁸ Till saken hör att Heraldiska Sällskapet i Finland då redan hade inlett sitt arbete med registrering av vapen.¹⁹ Den finländske SHS-styrelseledamoten Bo Tennberg föreslog att föreningarna kanske borde kontakta varandra för att reda ut förhållandet mellan vapenrullan och det finska registret.²⁰ Han bifogade Heraldiska Sällskapets i Finland formulär för vapenintyg.

Den norske heraldikern Hans Krag ville först diskutera med andra norska medlemmar innan han uttalade sig. Preliminärt ansåg han dock att varje lands vapen borde hanteras för sig, av juridiska och historiska skäl. Vapen från ett land borde bedömas av heraldiker från samma land.²¹ Den norske SHS-styrelseledamoten Christian Spangen efterlyste också att häroldsutskottet borde ha överblick över heraldiken i hela Norden.²²

Många problem hade alltså uppenbarat sig – vad skulle syftet med vapenrullan vara, hur ingående kontroller skulle göras, vad skulle egentligen SHS ta på sig för ansvar för uppgifterna i vapenrullan? Sven Tito Achen såg vidden av problemen och skrev mot slutet av ett brev till Jan Raneke: "Dog, lad nu

ikke alle disse smålige indvendinger tage modet fra dig! Udkastet til Vapenrullan er så vakkert, din og andres interesse for den så stærk, og hele idéen i den grad ikke til at komme uden om, at det nok skal blive til noget."²³

Som nämnts skulle ett möte hållas i Malmö den 13 november 1961. Innan dess hölls ett möte i Skåneavdelningen, där framförd kritik redovisades varefter mötet i princip godkände "rullans uppläggning och stadgarnas utformning till de delar, som ej berör den ekonomiska sidan av saken".²⁴ Det var tal om att flytta mötet till den 17 november 1961,²⁵ men ett protokoll finns bevarat med rubrik "Särskilda mötet den 22 november 1961 för behandling av Vapenrullan".²⁶ Det förefaller alltså som att mötet flyttades ytterligare något framåt i tiden.

Vid detta möte närvarade Sven Tito Achen, Christer Bökwall, Olaf Kirstein, Swen Rambe, Jan Raneke och Ernst Verwohlt. Diskussionen som provtrycket hade föranlett beskrevs som en "glädjande livlig debatt": "Den såväl positiva som negativa kritik från representanter för heraldikerna i de olika medlemsländerna visar att ett aktivt intresse finnes för frågans lösning." Man hoppades nå fram till ett tillfredsställande resultat genom utvidgat samarbete.

Ernst Verwohlt framhöll att man inte kunde utge en rulla som lovade mer än SHS kunde lova, dvs. "man kan ej garantera att det publicerade vapnen föres med 'rätta'". Sven Tito Achen anslöt sig till det och yttrade "Vi kan inte garantera, vi kan inte kontrollera, vi kan bara och vill gärna publicera!" Endast den heraldiska riktigheten kunde garanteras. Achen framhöll också att en ge-

mensam nordisk redaktion krävdes, med två till tre representanter från varje land.

Jan Raneke ville klargöra att provtrycket inte var avsett att motsvara den slutgiltiga utformningen, och att detta hade missuppfattats. Christer Bökwall ansåg emellertid att delar av förslaget hade föranlett onödigt häftig kritik, och de juridiska vändningarnas riktighet hade lovordats av experter.

Swen Rambe ville värna om kvaliteten i vapenartiklarna genom att inte ta in vapen bara för att de faktiskt användes. Detta torde få uppfattas som ett bemötande av tanken att det väsentliga var att faktiskt förda vapen publicerades. En underförstådd balansgång fanns alltså mellan att utöva kontroll så att kvaliteten var hög och att endast korrekta uppgifter publicerades, och å andra sidan att inte framhålla kontrollens intensitet så mycket att det framstod som att det fanns en garanti för de publicerade uppgifternas riktighet.

Mötet mynnade ut i enighet om "att utsända en skrivelse i styrelsens namn till samtliga medlemmar ang. Vapenrullan". Ett samnordiskt utskott skulle bildas, och till representanter för de olika länderna föreslogs:

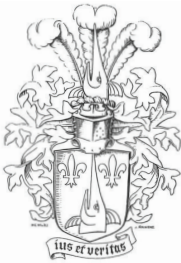
- *Danmark*: Olaf Kirstein och Ernst Verwohlt
- *Finland*: Gustaf von Numers och Bo Tennberg
- *Norge*: Hans Krag och Christian Spangen
- *Sverige*: Christer Bökwall och Jan Raneke samt representanter för Göteborgs- och Uppsala-avdelningarna

Det är alltså väsentligen samma personer som redan hade avgett sina yttranden, i vilka ganska olika synpunkter hade framkommit.

Den 7 januari 1962 tackade Sven Tito Achen Christer Bökwall för ett förslag till cirkulär till dem som mottagit utkastet till vapenrulla. Han arbetade med en artikel till *Heraldisk Tidsskrift* om vilka uppgifter det samnordiska utskottet skulle lösa. Utöver de nyss nämnda namnen hade Uno Lindgren och han själv tillkommit. Han önskade Bökwall ett gott och lyckligt nyår och hoppades "at Vapenrullan får se dagens lys inden næste nytår".²⁷

Den artikel som Achen hade påbörjat blev inte publicerad i *Heraldisk Tidsskrift*. Arbetet måste ha tagit en ny vändning på ett sätt som inte är redovisat. I ett medlemsblad för Skåneavdelningen från februari 1962 angavs att många värdefulla synpunkter på provhäftet hade kommit in och att arbetsutskottet hoppades kunna lägga fram ett definitivt förslag till vapenrulla på generalförsamlingen i SHS i maj månad.²⁸ I protokollet från generalförsamlingen den 29 maj 1962 anges enbart att det upplystes om att "Skåne-avdelningens förslag om en Vapenrulla var blevet overvejet".²⁹

I verksamhetsberättelsen för Societas Heraldica Scanica för verksamhetsåret 1 april 1961 till 1 april 1962, dagtecknad den 29 maj 1962 för att läggas fram på generalförsamlingen, angavs att provtrycket hade resulterat i "massor med synpunkter på hur en sådan rulla skulle se ut och åsikterna har gått starkt isär". Slutsatsen var: "Skåneavdelningen ser sig tills vidare ej i stånd att inom Heraldiska Sällskapetets ram presentera en för alla godtagbar utformning av en sådan vapenrulla.

HSV - 61/12

RAMBE

SKULD: i svart fält huvudet av en svärdfisk, stolpis ställt, åtföljt i sköldhuvudet av tvenne liljor, allt av guld.
HJÄLMPRYDNAD: svärdsfisken i svart, uppstigande, framför tvenne strutsplumer av guld.
VALSPRÅK: IUS ET VERITAS.
Vapnet antogs 1914. Rätt att bära detta vapen lga ättlingar på fädernet efter vet.med.doktor Lars E. Rambe (1889–1947) och hans 2:a hustru Thyra C. F. Heyden, vilka bära namnet Rambe. – Vapnet är "valande" på följande sätt: svärdsfisken är rambebeväpnad" och utgör samtidigt en omskrivning för svärdet, rättens förvarare; liljorna står här som symbol för strävan efter sanning; fältets svarta färg syftar på namnets förmodade härledning (ramsvart) från den folkliga benämningen "di sorte" på Lars Rambes möldersläkt (= den kände prof. Nils Herlberg-Nilssons fadersläkt).
Släkten Rambe utgör en gren av en sydskånsk allmogesläkt (den s.k. Måsalgrändsläkten, från nr 20 i Måsbö (Mossby), V. Nöbbelöv s.m. Ljunsti hd). Dess äldste kände stamfader är rutilhären Mårten Olafsson (1673–o. 1735).
Litteratur: Samnalla för släkten RAMBE, av S. Rambe, (Lund 1961); deponerad i Genealogiska Föreningens samlingar.

RAMBE

SVR: 27-43

SKULD: I svart fält ett stolpis ställt svärdfiskhuvud, i sköldhuvudet åtföljt av två liljor, allt av guld.

På hjälmens ett blätt hjälmsticke foderat med silver och med hjälmhinder av silver och blätt.

HJÄLMPRYDNAD: Ett uppstigande, svart svärdfiskhuvud framför tre strutsplumer av guld.

VALSPRÅK: Ius et Veritas

Vapnet är år 1914 antaget av uppgiftslämnaren, pol.mag. Sven Rambe, Lund, för sig och övriga med samma namn tillhörande från var med dr Lars E. Rambe (1889–1947) och hans 2:a hustru, Thyra C. F. Heyden.
Släkten Rambe är en gren av den gamla, sydskånska t.h. Måsalgrändsläkten från Mossby nr 20 i V. Nöbbelövens län, Ljunsti h.d., vars tidigare kände medlem är rutilhären Mårten Olafsson (1673–o. 1735).
Vapnet är valande; svärdsfisken är "rambebeväpnad". Namnets betydelse härleds sig från eng. "ram" (=bagg), vilken dock ej var känd vid vapnets antagande. Hjälmskärn tuckar och valspåket återgår till ett av evenemangslas E. Rambe från förmått vapen.
Vapnet är tidigare publicerat i The Annuaire, Edinburgh 1962, 111/2, p.115.
Litteratur: Samnalla för släkten RAMBE, av S. Rambe, Lund 1961 (tryckt), deponerad i Genealogiska Föreningens samlingar och omdömd i Släkt och Hird, 1962 Nr 2, s. 118.

Ill. 2–3. Presentationen av vapnet för släkten Rambe i provtrycket och vapenrullan. *The coat-of-arms of the Rambe family in the proof and in the roll of arms.*

Förslag har väckts att utge rullan i enskild regi, då ett stort behov föreligger att samla upp och publicera i första hand nytillkomna släktvapen.³⁰

Och det blev också resultatet av ansträngningarna. På generalforsamlingen den 27 maj 1963 upplystes det att vapenrullan övergick till privat utgivning.³¹ Samma år utkom första häftet av Skandinavisk Vapenrulla, en från SHS fristående publikation. På generalforsamlingen den 19 maj 1965 rekommenderade Ernst Verwohlt SVR.³²

Jämförelse

Om man jämför stadgarna för SHS-vapenrullan med SVR:s publiceringsprinciper finner man, att syftet med publikationerna väsentligen är detsamma. Begränsningen till vapen "för vilka inga andra officiella registreringsorgan finns" togs bort, vilket innebar att adliga ätters vapen kunde tas in i SVR. Särskilda ansvarsfriskrivningar togs in i SVR:s publiceringsprinciper, innehållande att utgivarna inte garanterade någon rättsver-

kan av publiceringen och inte ansvarade "för de meddelade uppgifternas riktighet i vidare mån än vad [utgivarna] kunnat kontrollera i tillgängliga källor".

När det gäller inledningen i SVR är den en väsentligt mera stringent version av provtryckets presentation. Kritiken hade uppenbarligen tagits till efterföjd.

När det gäller vapnen är det en ganska stor överensstämmelse mellan provtrycket och det första häftet av SVR. Av provtryckets tolv vapen finns hälften med i det första häftet av SVR, medan tio av de 16 vapnen är nya. Tre av provtryckets vapen, Rambe, Carlenfelt och Grotte, togs in i häfte 2, 3/4 respektive 6 av SVR. (Ill. 2-3, Tabell 1.)

Recensioner och försök till utvidgning av redaktionens sammansättning

Här i Heraldisk Tidsskrift fick första häftet av SVR en positiv recension av Sven Tito Achen, som uttalade sig varmt om initiativet och hoppades på stor framgång med många

Moritz	HSV 61/1	SVR-13-63
Åhlin	HSV 61/2	SVR-10-63
Bågstam	HSV 61/3	SVR-8-63
På(h)lsson	HSV 61/4	-
Bramsen	HSV 61/5	-
Byhr	HSV 61/6	SVR-6-63
Grotte	HSV 61/7	SVR-83-66
Carlenfelt	HSV 61/8	SVR-46-64
Lange	HSV 61/9	SVR-2-63
Dahlberg	HSV 61/10	-
Modéer	HSV 61/11	SVR-4-63
Rambe	HSV 61/12	SVR-27-63
Scheffer	-	SVR-1-63
Halbo	-	SVR-3-63
Cervin	-	SVR-5-63
Sibbern	-	SVR-7-63
Meurling	-	SVR-9-63
Hesselroth	-	SVR-11-63
Stolt	-	SVR-12-63
Elfving	-	SVR-14-63
Glambeck	-	SVR-15-63
Nymark	-	SVR-16-63

Tabell 1. Vapnen i provhäftet och det första häftet av SVR samt vilka vapen i provhäftet som togs in i SVR.

publicerade vapen. Han varnade dock också för de faror som – oavsett alla friskrivningar – låg i att ”publiceringen af et våben i Skandinavisk Vapenrulla vil af udenforstående blive betragtet som en knæsætning fra sagkyndig side, og dette i jo højere grad des bedre udgiverne formår at løse deres opgave”.³³ Projektet förtjänade enligt Achen att bli en succé, och han uppmanade alla SHS-medlemmar att stödja SVR genom att abonnera och genom att publicera vapen.

Några år senare, den 15-16 september 1968 skrev den svenske heraldikern och ibland kontroversielle adelshistorikern Christopher von Warnstedt brev till Sven Tito Achen och Christer Bökwall. Dessa handlade om tendenser i vissa kretsar att uppfinna falska adelskap, och Warnstedt erbjöd sina tjänster: ”Jag råkar faktiskt vara expert på adelssaker, ja t.o.m. på adelsskojare. Därför undrar jag om det inte vore ganska förnuftigt med att upptaga mig såsom adelsexpert i redaktionskommittén? Jag vill *inte* ha med de helt ofrälse borgerliga vapnen att göra. Men påstår någon att han har något med adel att göra, så: hit med papperen (!)”³⁴ Warnstedt ingick i redaktionen en tid, från oktober 1968, men utträdde igen den 4 september 1969. Under sin tid i redaktionen hann han ta initiativet till att en del adliga vapen publicerades; han hade planer på att häfte 9 skulle vara ”ett rent adelsheraldiskt häfte”³⁵ med vapnen för ätterna Ehrensvärd, von Köhler, Thott, Löwenhielm, Tamm, Tralau och Scharffenberg. I häfte 9 togs, trots Warnstedts utträde, Ehrensvärd, Scharffenberg, Tralau och Thott in, tillsammans med Braunerhielm, von Friesendorff och Wrangel; Löwenhielm kom med i häfte 10 tillsammans med von Blixen-Finecke.

En annan medarbetare vid denna tid var Eric Wreding, som bidrog med några välkomponerade nya borgerliga vapen.³⁶ I handlingarna finns emellertid spår av att han också förmedlade några vapen för personer med påstådda, mycket dubiösa, adelskap. Dessa vapen togs inte in i vapenrullan.

Leif Pålsson uppmanade den 30 december 1963 Christer Bökwall att sända recensio-
onsexemplar till facktidsskrifter. Pålsson

hade nämnt vissa tidskrifter i ett icke bevarat brev till Jan Raneke den 7 november 1963, men lade nu till Fornvännen och Rtg.³⁷ I handlingarna finns bevarade några kopior av recensioner av det första bandet, häfte 1–10, dessvärre utan anteckningar om i vilka tidskrifter recensionerna publicerades. I två tyskspråkiga tidskrifter har Adolf F. J. Karlovsky och Christopher von Warnstedt skrivit övervägande positiva recensioner, den sistnämnde ansåg dock att texterna inte höll samma höga nivå som vapenbilderna, framför allt Ranekes bilder gjorde, och han önskade åt Raneke "einen neuen und wissenschaftlich einwandfreien Textredaktor".³⁸

Leif Pålsson hade då redan recenserat vapenrullan på ett betydligt mera kritiskt sätt. I Meddelanden från Västra Sveriges genealogiska förening ansåg han att "författarfirmen Bökwall & Raneke [...] uppenbarligen ej tillhör någon källkritisk skola".³⁹ I Skandinavisk numismatik framhöll han att vapenrullan var ett "misslyckat försök att kombinera genealogi och heraldik", och att "bäst vore att låta det ambitiösa projektet självdö".⁴⁰ I Personhistorisk tidskrift hade han ytterligare några år tidigare ansett att initiativet var "lovvärt" och att "det positiva intrycket förstärkes av den vårdade utstyrelsen med vapenbilder i färg". Han riktade den främsta kritiken mot vissa genealogiska uppgifter i vapenrullan, och man hade "alltså skäl att se upp vid användningen av SVR – i synnerhet på grund av dess bestickande utformning".⁴¹

I ett bemötande av Pålssons invändningar, av allt att döma opublicerat, skrev Jan Raneke och Christer Bökwall bl.a. några rader om den ursprungliga kopplingen mel-

lan SHS och SVR: "Förslagets mottagande blev blandat; idén som sådan uppfattades mycket positivt, men SHS vågade dock ej taga på sig det ekonomiska och moraliska ansvaret för en dylik publikation. Vi gjorde det därför själva med SHS välsignelse [...]."⁴²

Stiftelsen och inkorporeringen i SHS

Sedan de första tio häftena hade utkommit gjordes en nystart med häften som från och med år 1974 inte numrerades utan benämndes med årtal. På nytt framhölls att utgivarna inte bestyrkte lämnade släktuppgifter och inte garanterade deras riktighet, utan i stället angav vem som svarade för uppgifterna. Upphållet mellan 1970 och 1974 synes ha berott på att boktryckaren Percy Hallström hade varit involverad i vapenrullan, även i ekonomiskt hänseende, men ville dra sig ur.⁴³

Den 28 maj 1974 bildade Christer Bökwall och Jan Raneke "Stiftelsen Skandinavisk Vapenrulla". Stiftelsekapitalet utgjordes av "våra andelar av restupplagan från den av Heraldiska Förlaget i Malmö 1963-1971 utgivna publikationen Skandinavisk Vapenrulla". Stiftelsen skulle bestå av "dess grundare med Jan Raneke som ordförande och Christer Bökwall som verkställande direktör". Stiftelsen kunde inte upplösas så länge någon av grundarna önskade dess fortbestånd, men om stiftelsen skulle upplösas, skulle dess behållning tillfalla SHS. Stiftelsen skulle vara undantagen från tillsyn enligt lagen av den 24 maj 1929 (SFS 1929:116) om tillsyn av stiftelser.⁴⁴

Den 30 september 1988 överläts utgivningen av SVR samt restupplagan av häften till och med 1987-88 års häfte till Tor Flensmarck. Det var vid denna tidpunkt som det heraldiska rådet inrättades, och det skulle besluta om disposition av ett eventuellt överskott i enlighet med stiftelsens ändamål.⁴⁵ Den 1 mars 2004 beslutades i protokoll att stiftelsens styrelse skulle bestå av Jan Raneke och Tor Flensmarck och att Flensmarck Monitor HB skulle svara för ekonomi och administration.⁴⁶

I maj/juni 2010 träffades ett avtal mellan Stiftelsen SVR, Flensmarck Monitor HB och SHS.⁴⁷ Innebörden var att stiftelsens förvaltning från och med den 1 augusti 2010 skulle övergå till SHS som så kallad anknuten förvaltning enligt 2 kap. 2 § stiftelselagen (SFS 1994:1220). SHS skulle fortsättningsvis utse styrelse för stiftelsen. Häftet 2010 skulle bli det sista som utgavs av Tor Flensmarck. Därefter skulle SHS ta över och utse styrelse för stiftelsen.

SHS tog därefter kontakt med Länsstyrelsen i Skåne län såsom stiftelsens tillsynsmyndighet enligt 1994 års stiftelselag. Länsstyrelsen ansåg sig inte kunna tolka stiftelseurkunden på så sätt att anknuten förvaltning kunde registreras. I så fall skulle krävas en ansökan om permutation hos Kammarkollegiet, men Kammarkollegiet kunde inte förväntas bevilja permutation om inte det visades att det fanns ett stiftelsekapital i behåll.

Nästa steg var då att närmare bestämma den ekonomiska ställningen i stiftelsen. Stiftelsekapitalet hade ju år 1974 utgjorts av Christer Bökwalls och Jan Ranekes andelar av restupplagan från SVR 1963–1971. Värdet

av denna kunde anses bokföringsmässigt avskrivet. Några egentliga medel hade därefter inte tillförts stiftelsen, och arkivet samt rätten till utgivningen av SVR och dess namn och vapen kunde inte åsättas något ekonomiskt värde. Stiftelsen hade således varken tillgångar eller skulder och fick anses upplöst.

Ett nytt avtal mellan SHS och den på papperet existerande stiftelsen genom Tor Flensmarck träffades under våren 2012. Det innebar att SVR fördes över till SHS och skulle fungera inte som en stiftelse utan som en del av SHS.⁴⁸ Det som hade varit ambitionen år 1961 fullföljdes alltså till slut. Dock kom SVR inte att ingå i medlemsavgiften utan blev föremål för en separat prenumeration som tillägg till medlemsavgiften. Senare överlämnades restlagret av SVR-häften till SHS, och flera häften kan fortfarande köpas.

Sven Tito Achen hade ju redan år 1961 menat att alla medlemmar av SHS borde få SVR-häftena gratis, och att det inte borde vara något särskilt abonnemang på vapenrullan, ”for dermed forpligter man sig til omfang og tidspunkter. Og hvem siger, at der til næste år finns nogen våbener at publicere?”.⁴⁹ Achen var häri mycket förutseende, och vid flera tillfällen har det visat sig att det inte funnits ett tillräckligt stort antal vapen för att ge ut ett årligt häfte. Årets häfte, för 2019, innehåller bara sex vapen.

Generalförsamlingen i SHS år 2019 beslutade att från och med år 2020 låta SVR ingå i medlemsavgiften. Det ska enligt styrelsens beslut vara ambitionen, men inte ett löfte, att ett häfte av SVR ska utkomma varje år. Detta var ett led i omräkningen av medlemsavgifterna på grund av ändrade valuta-

kurser men också en följd av behovet av att förenkla administrationen av medlemsregistret. Det passar bra att som slutpunkt på historiken över SVR kunna konstatera att Sven Tito Achens insiktsfulla synpunkt från år 1961 äntligen har kunnat tas till efterrättelse.

Slutligen vill jag uppmana alla medlemmar som ännu inte har publicerat sitt vapen i SVR att göra det. Det är ett utmärkt sätt att dokumentera vapnet och sprida kännedom om det, att publicera en god teckning av vapnet och att redogöra för släktförhållanden eller vapnets innebörd och symbolik.

Noter

- 1 Heraldisk Tidsskrift nr 4, 1961, s. 181.
- 2 Protokoll fört vid sammankomst i Skåneavdelningen av SHS den 19 april 1961 § 13; protokoll fört vid sammankomst av Societas Heraldica Scanica den 27 juni 1961 § 11.
- 3 Societas Heraldica Scanica, Meddelande nr 3, 20.8.1961.
- 4 Jfr Heraldisk Tidsskrift nr 3 mars 1961 s. 135 och nr 4 oktober 1961 s. 137.
- 5 Se <https://herold-verein.de/heraldik/die-deutsche-wappenrolle/>
- 6 Se <https://www.committeeonheraldry.org>
- 7 Brev från Jan Raneke den 3 november 1961.
- 8 Ordet "svammel" även i brev den 16 november 1961 från Leif Pålsson till Christer Bökwall.
- 9 Brevkort den 17 november 1961 från Leif Pålsson till Christer Bökwall.
- 10 Brev den 16 november 1961 från Leif Pålsson till Christer Bökwall.
- 11 Brev den 4 november 1961 från Ernst Verwohlt till Jan Raneke.
- 12 Brev den 20 november 1961 från Olaf Kirstein till Jan Raneke.
- 13 Brev den 4 november 1961 från Sven Tito Achen till Jan Raneke.
- 14 Brev den 4 november 1961 från Sven Tito Achen till Jan Raneke. – Achen skrev "finns" och inte det danska "findes", vilket är ett exempel på hans sätt att försöka förena de nordiska språken.
- 15 Brev den 6 november 1961 från Sven Tito Achen till Jan Raneke.
- 16 Brev den 9 november 1961 från Sven Tito Achen till Jan Raneke.
- 17 Brev den 7 november 1961 från Sven Tito Achen till Jan Raneke.
- 18 Brev den 8 november 1961 från Gustaf von Numers till Jan Raneke.
- 19 Se *Suomalaisia Vaakunoita. Henkilöitä, Sukuja, Yhteisöjä*, Suomen Heraldinen Seura 2006.
- 20 Brev den 9 november 1961 från Bo Tennberg till Jan Raneke.
- 21 Brev den 6 november 1961 från Hans Krag till Jan Raneke.
- 22 Brev den 11 november 1961 från Christian Spangen till Jan Raneke.
- 23 Brev den 4 november 1961 från Sven Tito Achen till Jan Raneke.
- 24 Protokoll fört vid möte i Societas Heraldica Scanica den 7 november 1961 § 9.
- 25 Brev den 9 november 1961 från Sven Tito Achen till Jan Raneke.
- 26 Protokoll fört vid "Särskilda mötet den 22 november 1961 för behandling av Vapenrullan".
- 27 Brev den 7 januari 1962 från Sven Tito Achen till Christer Bökwall.
- 28 Societas Heraldica Scanica, Meddelande nr 5, 14.2.1962.
- 29 Rigsarkivet, 10596, Dansk Heraldisk Samfund, pakke 2, mødeprotokol, generalforsamling + meddelelser 1946–59.
- 30 Verksamhetsberättelse för Societas Heraldica Scanica för verksamhetsåret 1 april 1961 till 1 april 1962.
- 31 Rigsarkivet, 10596, Dansk Heraldisk Samfund, pakke 2, mødeprotokol, generalforsamling + meddelelser 1946–59.
- 32 Rigsarkivet, 10596, Dansk Heraldisk Samfund, pakke 2, mødeprotokol, generalforsamling + meddelelser 1946–59.
- 33 Sven Tito Achen, recension av SVR i Heraldisk Tidsskrift nr 8 oktober 1963 s. 370–372.
- 34 Brev den 16 september 1968 från Christopher von Warnstedt till Christer Bökwall.
- 35 Cirkulär den 3 mars 1969 från Christopher von Warnstedt.
- 36 SVR 116–68 Waltré, 117–68 Lansenfeldt, 121–68

- Zetterberg, 123–68 Ekström, 135–70 Wimarson, 143–70 Malé.
- 37 Brevkort den 30 december 1963 från Leif Pålhlsson till Christer Bökwall.
- 38 Detta torde, att döma av en hänvisning på annan plats, vara ur Heraldischer Verein Zum Kleeblatt Jahrbuch 1970/71 s. 112–114.
- 39 Meddelanden från Västra Sveriges genealogiska förening – Vem forskar vad? nr 4, 1969, s. 177.
- 40 Leif Pålhlsson, "Ny ofrälse vapenrulla" i Skandinavisk Numismatik 3/1978 s. 32.
- 41 Leif Pålhlsson, "Skandinavisk vapenrulla" i Personhistorisk tidskrift 1966 s. 164–167.
- 42 Bemötande av Christer Bökwall och Jan Raneke den 23 januari 1969, enligt vad som framgår av texten riktat till "göteborgsheraldikerna".
- 43 Brev den 19 januari 1972 från Christer Bökwall till Percy Hallström.
- 44 Stiftelseurkund för Stiftelsen Skandinavisk Vapenrulla av den 28 maj 1974.
- 45 Protokoll från sammanträde i Stiftelsen Skandinavisk Vapenrulla den 30 september 1988.
- 46 Protokoll från sammanträde i Stiftelsen Skandinavisk Vapenrulla den 1 mars 2004.
- 47 Avtal mellan Stiftelsen Skandinavisk Vapenrulla, Flensmarck Monitor HB och Tor Flensmarck samt Societas Heraldica Scandinavica, undertecknat den 28 maj 2010 respektive 12 juni 2010.
- 48 Protokoll fört vid styrelsemöte den 31 januari 2012 i Stiftelsen Skandinavisk Vapenrulla.
- 49 Brev den 4 november 1961 från Sven Tito Achen till Jan Raneke.

Bidrag til Heraldisk Tidsskrifts historie

Av Kaare Seeberg Sidselrud

TITLE: Additions to the history of Heraldisk Tidsskrift

ABSTRACT: Heraldisk Tidsskrift has been published since 1960, which by today has resulted in more than 6400 pages and over 530 scientific articles in the field of heraldry. Articles are, as a rule, peer-reviewed by the editors, the Editorial Board or others. From the beginning, the editors have been supported by their Editorial Committee, and in 2008 this was further strengthened with the introduction of the Editorial Board with members from across the Nordic countries and heraldic experts of other nationalities. The publication of Heraldisk Tidsskrift is financed primarily through membership fees, but also through various funds that have been awarded over the years.

KEYWORDS: Societas Heraldica Scandinavica; Heraldisk Tidsskrift.

AUTHOR INFORMATION: Kaare Seeberg Sidselrud, cand.mag., AIH, FSA Scot, senior adviser – heraldikk@gmail.com

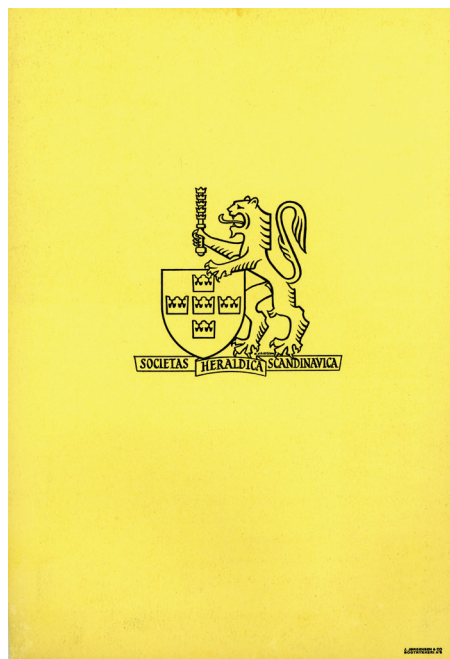
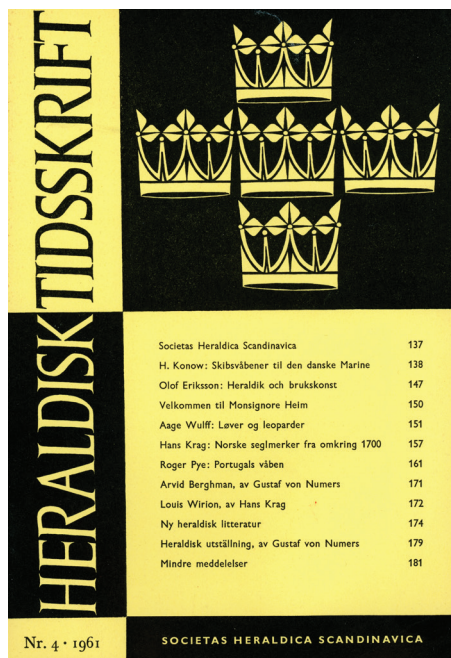
Tidsskriftets første nummer utkom i 1960. I løpet av de 12 bindene som hittil har utkommet har varierende redaksjoner publisert i alt over 6400 sider med over 530 heraldiske fagartikler samt en rekke bokanmeldelser, mindre artikler og nekrologer. Artiklene er i all hovedsak fagfellevurdert av redaksjonsmedlemmer, medlemmer av redaksjonsrådet eller andre fagpersoner.

Tidsskriftet har vært utgitt i samme format siden starten og omslaget er formgitt av Bengt Olof Kälde. Et hefte er normalt på 48 sider, men en del hefter har hatt til dels betydelig større omfang.

I de senere år har foredragene i artikkelform fra de Nordiske heraldiske kollokvier blitt samlet i enkelt hefter av Heraldisk Tids-

skrift som særnummer og med ordinær heftenummerering. Hittil har Sønderborg-kollokvien med tittel Nordiske hertugvåbener (hefte 116 / oktober 2017) og Lund-kollokvien Heraldik och ceremonier vid Akademin (hefte 118/2018) blitt publisert og Oslo-kollokvien Militær heraldikk blir publisert i hefte 121 / mars 2020.

Helt fra starten har de respektive redaktører hatt med seg et redaksjonsutvalg og fra og med 2008 ble det også opprettet et redaksjonsråd med sentrale fagpersoner fra hele Norden samt en del heraldiske eksperter fra andre land. Spesielt fra og med bind 11 fikk redaksjonen en mer aktiv rolle og arbeider i større grad som et kollegium enn under de tidligere redaktørene. Tidsskriftets har hoved-

Ill. 1–2. For- og bakside av hefte nr 4, 1961. Forsidedesignen har vært uforandret siden starten.
Front and back cover of issue # 4, 1961. The front design has remained unchanged since the beginning.

sakelig blitt finansiert ved medlemskontingen-
 ten, men får også økonomisk støtte fra en
 rekke fonds, stiftelser m.v. Opp gjennom årene
 har bl.a. Alfred Goods Fond, Nordisk Kultur-
 fond, Nordisk publiseringsnævn for humanis-
 tiske og samfundsvidenskabelige tidsskrifter
 (NOP-HS), Letterstedtska Föreningen og
 Alnefelts legat gitt verdifull bistand til publi-
 seringen av Heraldisk Tidsskrift.

Heraldisk Tidsskrifts redaktører siden starten har vært:

Bind 1–2: Sven Tito Achen

Bind 3–4: Otto Heinrich Maximilian baron
 Haxthausen

Bind 5–6: Allan Tønnesen

Bind 7–10: Poul greve Holstein

Bind 11, 12 -> : Kaare Seeberg Sidselrud

Fra og med bind 11 har redaksjonen bestått
 av følgende: Kaare Seeberg Sidselrud, Nils
 G. Bartholdy, Martin Sunnqvist, Anton
 Eskola (hefte 101–103), Anders Guldhaug
 (hefte 104–106), Wilhelm Brummer (hefte
 104–115), Øystein Ekroll (fra hefte 113) Antti
 Matikkala + (hefte 116–119), samt John
 Strömberg og Christian Thorén (begge fra
 hefte 120)

Redaksjonsrådet som ble opprettet i 2008
 har i perioden bestått av Adrian Ailes,
 Halldór Baldursson (fra 2017), Tom Berg-

Ill. 3–4. Heraldisk Tidsskrift er normalt på 48 sider, men enkelte utgaver er utvidet, som disse fra 2017 og 2018. *The normal edition is 48 pages, but some issues are extended, like these from 2017 and 2018.*

roth, D'Arcy Boulton, Terje Bratberg, Wilhelm Brummer (2008–2011 og fra 2017–), Eric Bylander, Clive Cheesman, Steen Clemmensen, Inga von Corswant-Naumburg, Jan Oskar Engene (fra 2012), Vigdis Finnboga-dottir, Erla Bergendahl Hohler (2008–2019 +2019), Poul greve Holstein (fra 2009), Gudny Jonasdottir, Henrik Klackenberg, Peter Kristiansen, Peter Kurrild-Klitgaard, Antti Matikkala (2008–2017 +2019), Torgeir Melsæter (2008–2016), Harald Nissen, Per Nordenvall, Elizabeth Roads, Georg Scheib-reiter, og Leif Tengström.

SHS tillitsvern

Supplement til listen over tillitsvalgte i SHS som er publisert i hefte 100.

Formenn

Ernst Verwohlt (DK) 1959–1965
Sven Tito Achen (DK) 1965–1976
Knud Prange (DK) 1976–1997
Allan Tønnesen (DK) 1997–2009
Peter Kurrild-Klitgaard (DK) 2009–2018
Martin Sunnqvist (S) 2018–

Viseformenn

Allan Tønnesen (DK) 1994–1997

Nils G. Bartholdy (DK) 1997–2007
Peter Kurrild-Klitgaard (DK) 2007–2009
Eric Bylander (S) 2009–2015
Martin Sunnvist (S) 2015–2019
Ronny Andersen (DK) 2019–

Redaktører

Sven Tito Achen (DK) 1959–1970
Otto baron Haxthausen (DK) 1970–1980
Allan Tønnesen (DK) 1980–1989
Poul greve Holstein (DK) 1989–2009
Kaare Seeberg Sidselrud (N) 2009–

Kasserere

Jørgen Tvevad (DK) 1959–1961
Erik Borg (DK) 1961–1968
Ole Rostock (DK) 1968–1969

Ill. 5. Omslagene er vekselvis i ulike farger.
The colours on the front cover vary.

Steen Zangenberg (DK) 1969–1976
Kurt Clauding (DK) 1976–1981
Ole Rostock (DK) 1981
Sunil Saigal (DK) 1981–1985
Ole Rostock (DK) 1985–1986
Peter Kurrild-Klitgaard (DK) 1986–1991
Susanne Vogt (DK) 1991–1994
Erling Svane (DK) 1994–1996
Bo Møller (DK) 1996–2009
Niels Arne Dam (DK) 2010–2019
Hans Trebbien (DK) 2019–

Sekretærer

Sven Tito Achen (DK) 1959–1963
Ole Rostock (DK) 1963–1992
Carsten Frölich (DK) 1992–1997
Susanne Vogt (DK) 1997–1999
Steen Clemmensen (DK) 1999–2003
Jens Bloch (DK) 2003–2004
Steen Clemmensen (DK) 2004–2007
Martin Sunnvist (S) 2007–2019
Elias Sonnek (S) 2019–

Æresmedlemmer

Arvid Berghman (S) 1961 + 1961
Sven Tito Achen (DK) 1984 + 1986
Ernst Verwohlt (DK) 1984 + 2007
Ole Rostock (DK) 1984 + 1995
Knud Prange (DK) 1999 + 2012
Jan Raneke (S) 1999 + 2007
Nils G. Bartholdy (DK) 2009
Poul greve Holstein (DK) 2009
Bengt Olof Kälde (S) 2009 + 2014
Allan Tønnesen (DK) 2009

De nordiske heraldiske konferencer

Af Ronny Andersen

TITLE: The Nordic Heraldic Conferences

ABSTRACT: The Nordic Heraldic Conferences began in 2001 and has since then on a bi-annually basis gathered heraldic researchers and conference participants primarily from the Nordic countries. The conferences are held in the turn in Sweden, Finland, Norway and Denmark and each conference has a specific theme. The conferences have become important venues for discussing heraldic research and establishing personal contacts within the Nordic heraldic circles and is one of the primary activities of Societas Heraldica Scandinavica.

KEYWORDS: Conference, heraldry, Societas Heraldica Scandinavica, Nordic countries, research.

AUTHOR INFORMATION: Ronny Andersen, AIH, archivist, heraldic consultant, info@arsheraldica.dk

Kalmar 2001

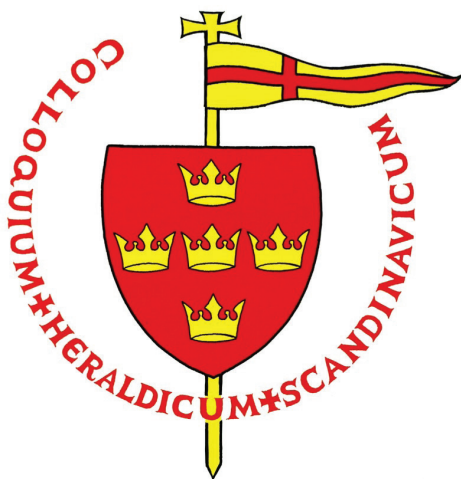
I maj 2001 mødtes omkring 60 nordiske heraldikere på Kalmar Slot til den første nordiske heraldiske konference. Tanken om en nordisk heraldisk sammenkomst var mange år tidligere blevet lanceret af Sven Tito Achen (se Nils G. Bartholdys artikel i dette hæfte), men der skulle altså gå en rum tid, før tanken blev realiseret.

Initiativet blev taget af Nils G. Bartholdy, der også arrangerede konferencen i Kalmar. At det netop var Kalmar Slot, som dannede ramme om Kalmarunionens skabelse i 1397, der blev mødestedet for den første nordiske heraldiske konference, var intet tilfælde. Det

nordiske aspekt har altid stået centralt i Heraldisk Selskabs virksomhed, og således også for konferencernes vedkommende.

Temaet for konferencen i Kalmar i 2001 var den offentlige heraldik i Norden, der blev belyst af 11 foredragsholdere fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. På programmet stod også en omvisning på Kalmar slot og Kalmar kommune indbød til middag på slottet.¹

Det stod klart efter konferencen i Kalmar, at en sådan succes måtte gentages, og allerede i Kalmar blev der af Tom C. Bergroth indbudt til den næste konference to år senere, denne gang i Åbo.

De nordiske heraldiske konferencers emblem, tegnet til konferencen i Kalmar i 2001 af Bengt Olof Kälde.

The emblem of the Nordic Heraldic Conferences, designed for the conference in Kalmar in 2001. Artist: Bengt Olof Kälde.

Åbo 2003

Åbo Slot bød velkommen til den anden nordiske heraldiske konference i maj 2003, hvor temaet var heraldikkens ankomst til Norden. Som to år tidligere var der ca. 60 deltagere og 7 foredragsholdere, der belyste forskellige aspekter af den europæiske heraldiks ankomst til de nordlige kongeriger. Konferencen bød også på en omvisning og middag på slottet.

Oslo 2005

I 2005 fejrede Norge 100-året for opløsningen af unionen med Sverige, hvilket var en naturlig anledning til, at den tredje konference afholdtes i Oslo. Temaet var lige så

naturligt nordiske unioners heraldik og flagvæsen. Omkring 80 deltagere indfandt sig i Fanehallen på Akershus fæstning, hvor der blev afholdt 8 foredrag fra alle de nordiske lande, idet et islandsk foredrag var på programmet. Oslo kommune var vært ved en reception på Oslo Ladegård fredag aften før selve konferencens begyndelse, og som altid var der en middag samt omvisninger på Akershus Slot og Forsvarsmuseet.

Hillerød 2007

I 2007 stod Danmark for tur, og efterhånden var der nu skabt en turnus for konferencernes afholdelse i rækkefølgen Sverige, Finland, Norge, Danmark. Forhåbningen er, at der på et tidspunkt også kan afholdes en konference på Island. Den fjerde konference afholdtes på Frederiksborg Slot med et ordensheraldisk tema. Den daværende danske ordenskansler, Prins Henrik, var protektor for konferencen og blandt foredragsholderne var også en Ridder af Elefantordenen (samt de andre højeste nordiske ordener), Islands tidligere præsident Vigdís Finnbogadóttir, der forelæste om de islandske præsidenters våbener. Otte andre foredrag blev afholdt for de knap 100 deltagere, og som en helt naturlig del af konferencen var der rundvisning i de danske ridderordeners kapel i Frederiksborg Slotskirke samt en musikalsk smagsprøve fra det berømte Compenius-orgel, der ligeledes står i Slotskirken.

Stockholm 2009

To år senere var det igen Sveriges tur til at afholde konferencen, og denne gang i Stock-

holm på selve det kongelige slot, alt under kyndig styring af værten Tom C. Bergroth. Temaet var personvåbener og våbenret, og samtidig med at det var den femte konference kunne man også fejre Heraldisk Selskabs 50-års jubilæum, der blev markeret på forskellig vis, ikke mindst ved den festlige banket i Bååtska palatset, hvor flere deltagere havde medbragt deres egne våbenflag. Et syn, der forundrede nogen lidt senere på aftenen, da en skare heraldikere indtog baren på Grand Hotel. Omkring 100 deltagere fandt plads i Carl XV's spisesal, hvor 11 foredrag kom rundt om forskellige aspekter af våbenretten. Udover conferenceprogrammet var der omvisning i Riddarhuset og i Riddarholmskyrkan og der var også indbudt til uformelt samvær for konferencens begyndelse i Bååtska palatset.

Helsingfors 2011

Riddarhuset i Helsingfors var rammen om den sjette konference i 2011. Temaet var denne gang person- og slægtsvåbener omkring Østersøen, og i anledning af konferencen udkom bogværket *Henkilö- ja sukuvaakunat Soumessa*, redigeret af Antti Matikkala og Wilhelm Brummer. En udstilling i tilknytning hertil åbnede samtidigt på det finske rigsarkiv, der også bød indenfor til en reception. Der var deltagere fra alle de nordiske lande og fra Rusland, Tyskland og Estland. Programmet bød på 10 foredrag og derudover en jubilæumsbanket, da det var 10 år siden, man påbegyndte konferencerne i Kalmar. Efter selve konferencens afslutning var der en succesfuld dagsudflugt til Tallinn.

Trondheim 2013

Den kirkelige heraldik var emnet for den syvende konference i 2013, og hvilket sted kunne være mere naturligt at afholde en sådan konference end Trondheim, hvor Ærkebiskopsgården inviterede indenfor. En omvisning i Nidarosdomen indledte programmet før selve konferencen, efterfulgt af en reception på rådhuset. I alt 14 foredrag om den kirkelige heraldik stod på programmet, og endnu en omvisning af både domkirken og de norske kronregalier fandt sted. I forbindelse med banketten uddeltes Prix Gustaf von Numers for første gang i 17 år.

Sønderborg 2015

Den ottende konference afholdtes på Sønderborg slot i 2015 under protektion af H.K.H. Prins Joachim. Temaet var nordiske hertugvåbener, og konferencestedet havde jo netop været residens for nogle af de slesvig-holstenske hertuger. Sønderborg kommune bød på en reception, og udover de 11 foredrag fik deltagerne en omvisning i slotskapellet og som en særlig gestus i hertugernes gravkapel. Efter selve konferencen var der en udflugt til Augustenborg og Glücksborg.

I alle årene er foredragsholderne blevet opfordret til at publicere deres foredrag som artikler i Heraldisk Tidsskrift, hvilket også er sket. Det er dog ikke sket så systematisk, som man kunne ønske sig. I forbindelse med konferencen i Sønderborg blev det bestemt, at alle foredragene skulle udkomme som et særnummer af *Heraldisk Tidsskrift*, hvilket udkom i oktober 2017 (nr. 116).

Lund 2017

Lunds Universitet fejrede sit 350-års jubilæum i 2017, og den niende nordiske heraldiske konference indgik i denne fejring med temaet heraldik og ceremonier i den akademiske verden. Som ved konferencen i Helsingfors var der et internationalt anslag, da en britisk og en tysk forsker var indbudt til at holde foredrag. I alt var der 12 foredrag. Under fredagens konferencemiddag viste Martin Sunnqvist sig som en habil viseforfatter, da der omdeltes en heraldisk vise i bedste nordiske studenterangtradition. Lørdagen bød efter foredragene på en studenterfaneborg, der ledsagede deltagerne til jubilæumsbanketten for lokalforeningen Societas Heraldica Lundensis, der fejrede sit 10-års jubilæum. En omvisning i domkirken var arrangeret, og efter konferencen var der en udflugt til slottet Skarhult. Også denne gang resulterede foredragene i et særnummer af *Heraldisk Tidsskrift*, nr. 118, udkommet oktober 2018.

Oslo 2019

I 2019 skulle det egentlig have været Finlands tur til at afholde konferencen, men da Norsk Heraldisk Forening ville kunne fejre 50-års jubilæum, var det oplagt at holde konferencen i Oslo i stedet for. Endnu engang var det Akershus fæstning og Fanehallen, der lagde rum til konferencen. Der var meget, der kunne fejres ved denne konference; dels var det som nævnt Norsk Heraldisk Forenings 50-års jubilæum, det var Heraldisk Selskabs 60-års jubilæum og det var den tiende nordiske heraldiske konference. Alt dette blev

behørigt fejret under festmiddagen, hvorunder også Hans Cappelen rejste sig og deklamerede dette lille digt:

”At kjærlighed er ikke hat
Og heraldikk ikke bare prat
Er alt hva jeg for tiden vet
om heraldikk og kjærlighet.”

Heraldisk Selskab markerede 60-året med en ny udgivelse i *Heraldiske Studier*, *Nordiske Heraldiske Exlibris*. 12 foredrag med den militære heraldik som omdrejningspunkt blev afholdt, og Oslo kommune indbød til reception med efterfølgende omvisning på rådhuset. Det var også muligt at se Forsvarsmuseet, og efter konferencens afslutning var der udflugt til Marinemuseet i Horten. Det forventes, at foredragene fra denne konference også publiceres som et særnummer af *Heraldisk Tidsskrift*.

Næste gang er det så igen Finlands tur, og konferencen vender tilbage til Åbo Slot, hvor konferencetemaet bliver heraldik i medaljekunsten.

De nordiske konferencers betydning

Som det har udviklet sig, arrangeres konferencerne af Heraldisk Selskab i samarbejde med de lokale foreninger i det pågældende land. De lokale foreninger har ansvaret for planlægning og gennemførelse, både programmæssigt og på det praktiske plan, mens Heraldisk Selskab har en overordnet rolle og også kan støtte konferencerne økonomisk.

Konferencerne falder sammen med He-

raldisk Selskabs to-årige generalforsamlinger, og der er også anledning til andre møder på konferencerne, f.eks. mellem de nordiske heraldiske foreninger, i Skandinavisk Vapenrullas redaktion og andre mere eller mindre formelle møder.

I det hele taget er de nordiske heraldiske konferencer et væsentligt forum for at kunne mødes på et nordisk plan. Udover det formelle program er det sociale samvær og de personlige kontakter et værdifuldt resultat af konferencerne. De nordiske heraldiske konferencer har udviklet sig til at være ét af Heraldisk Selskabs væsentligste opgaver sammen med udgivelsen af *Heraldisk Tidsskrift*.

Oversigt over de nordiske heraldiske konferencer

- 12.–13. maj 2001 – Sverige, Kalmar Slot: *Den offentlige heraldik i Norden*
- 30.–31. maj 2003 – Finland, Åbo Slot: *Hur heraldiken kom til Norden*
- 14.–15. maj 2005 – Norge, Akershus, Oslo: *Nordiske unioner – heraldik og flagvæsen*
- 4.–6. maj 2007 – Danmark, Frederiksborg Slot: *Ordensriddervåbener i Norden*
- 22.–24. maj 2009 – Sverige, Stockholm Slot: *Personvåben og våbenrätt*
- 20.–23. maj 2011 – Finland, Riddarhuset, Helsingfors: *Person- och släktvapen kring Östersjön*
- 25.–26. maj 2013 – Norge, Ærkebiskopsgården, Trondheim: *Kirkelig heraldik*
- 9.–10. maj 2015 – Danmark, Sønderborg Slot: *Nordiske hertugvåbener*
- 25.–28. maj 2017 – Sverige, Lunds Universitet: *Heraldik och ceremonier vid akademien*.

Universitetens och studenternas symbolvärld.

30. maj–2. juni 2019 – Norge, Akershus, Oslo: *Militær heraldik*

Noter

- 1 Konferencerne er med få undtagelser blevet udførligt refereret i *Heraldisk Tidsskrift* af fil.dr.h.c. Marianne Sandels, hvilket ligger til grund for denne artikel. Konferencen i 2007 blev refereret af fil.kand. Jan-Eric Olsson, mens fil.kand. Fredrik Tersmeden delte opgaven med at referere konferencen i 2017 med Marianne Sandels.

Litteratur:

- Bartholdy, Nils G., Peter Kurrild-Klitgaard & Kaare Seeberg Sidselrud: Forord. *Heraldisk Tidsskrift* 116, 2017, s. 243.
- Olsson, Jan-Eric: Fjärde heraldikkonferensen. *Heraldisk Tidsskrift* 96, 2007, s. 283–285.
- Sandels, Marianne: Första nordiska heraldikkonferensen. *Heraldisk Tidsskrift* 84, 2001, s. 171–173.
- Sandels, Marianne: Andra nordiska heraldikkonferensen. *Heraldisk Tidsskrift* 88, 2003, s. 366–370.
- Sandels, Marianne: Tredja nordiska heraldikkonferensen. *Heraldisk Tidsskrift* 92, 2005, s. 88–95.
- Sandels, Marianne: Femte nordiska heraldikkonferensen. *Heraldisk Tidsskrift* 100, 2009, s. 441–450.
- Sandels, Marianne: Sjätte nordiska heraldikkonferensen. *Heraldisk Tidsskrift* 104, 2011, s. 169–175.
- Sandels, Marianne: Sjunde nordiska heraldikkonferensen – Trondheim 25–26 maj 2013. *Heraldisk Tidsskrift* 108, 2013, s. 371–380.
- Sandels, Marianne & Fredrik Tersmeden: Den nionde nordiska heraldikkonferensen. *Heraldisk Tidsskrift* 118, 2018, s. 423–440.

Heraldisk litteratur siden sidst

En storslagen samling av adliga vapensköldar

Riddarhusets vapensköldar. Johan Rosell (redaktör), Magnus Bäckmark (hovudförfattare), Gabriel Hildebrand (fotograf – vapensköldarna). Formgivning och foto: Dick Norberg. Essäer av Magnus Bäckmark, Inga von Corswant-Naumburg, Claes Ellehag, Leif Ericsson, Ann Grönhammar, Märta Holkers, Kaj Janzon, Henrik Klackenberg, Oscar Langenskiöld, Göran Mörner, Carl Michael Raab, Jan Samuelson, Thomas Småberg, Martin Sunnqvist och Jesper Wasling. I: Medeltid och Vasatid, 538 s.; II: Den karolinska tiden, 640 s. och III: Frihetstid till 1900-tal, 662 s.) totalt 1856 s. med 2824 illustrationer. Stockholm 2019. ISBN 978-91-519-1447-3

Pris SEK 1800,- med kassett SEK 2100,-.
Beställes från riddarhuset.se

Riddarhusets i Stockholm stora riddarhussall dekorerar utmed väggarna av 2331 vapensköldar eller vapenplåtar. De har aldrig varit presenterade som en helhet tidigare. Vapenplåtarna började målas upp fr.o.m. år 1633. År 2010 väcktes tanken att ge ut en bok över denna samling av vapensköldar, vilka representerar familjer som har adlats och introducerats på Riddarhuset under århundra-

dens lopp fram till år 1902 då Sven Hedin blev den sista personen som adlades i Sverige. Men formellt upphörde möjligheten för Sveriges kung Carl XVI Gustaf att dela ut adelskap först år 1975. Adeln i Sverige utgjorde ett adelsstånd, vilket upphörde att vara ett eget stånd i riksdagen år 1866. Sedan dess utgör den korporationen Sveriges ridderskap och adel. Dess sista symboliska privilegier avskaffades då *Ridderskapets och adelns privilegier* [från 1723] upphävdes den 1 juli 2003 med undantag för rätten att föra adlig sköld och öppen hjälm i sitt sigill. Samtidigt upphörde även Riddarhusordningen

Riddarhusets vapensköldar

Band II - Den karolinska tiden

Riddarhusets vapensköldar

Band III - Frihetstid till 1900-tal

från år 1866 att ha status som offentligrättslig föreskrift.

År 2013 påbörjades ett omfattande och grundläggande arbete med en dokumentering av vapenplåtarna, vilka plockades ned, mättes, märktes och registrerades. I anslutning här till samlades in en omfattande mängd information i en databas omfattande över 4000 digitala bildfiler. I verket avbildas varje plåt i förminskat format med angivelse av mått och konstnären som målat den, en beskrivning av vem som adlades och en initierad förklaring av vapnets motiv. Att här gå in mera detaljerat i bokverkets upplägg skulle lätt fylla ett helt nummer av denna tidskrift. För innehållet är i högsta grad läsvärt och skrivet på ett trevligt och lättfattligt sätt.

Den första volymen, vilken omfattar tiden fram till drottning Kristinas abdikation 1654 inleds av Magnus Bäckmarks introduktion av svensk heraldik före 1654 och med en slags

sammanfattande huvudartikel om vapenbeskrivningar (vilken återkommer även i de följande volymerna). Göran Mörner kompletterar med värdefulla upplysningar om vad kommendörsätter var, om uteslutna ätter och nedtagna sköldar, återanvända sköldar, material etc. Ett kortfattat A–Ö om samlingen av plåtar. Thomas Småberg presenterar *Frälse och adel fram till Riddarhusets inrättande*, Kai Janzon *Medeltidens vapensköldar i Sverige* och Henrik Klackenborg *De medeltida sköldebrev*. Martin Sunnqvist behandlar *Rätten till ättevapnet* och *Rangtecken*, de sistnämnda två väldigt värdefulla och instruktiva. Och, naturligtvis kommer Riddarhuset med i bilden genom Jan Samuelsons *Riddarhuset grundas* och Claes Ellehags *Huvuddrag i Riddarhusets byggnadshistoria*, vilka utgör inramningen till samlingen. För vidare läsning rekommenderas givetvis det monumentala verket *Sveriges Riddarhus. Ridderskapet och dess hus* (1926) under re-

Ill. 1. Riddarhussalen. Foto: Dick Norberg, Riddarhuset.

daktion av Carl Hallendorff eller *Riddarhuset* av Alf Åberg m.fl. (nyutgåva 2017).

Den andra volymen inleds med Magnus Bäckmarks korta artikel om *Den heraldiska utvecklingen under den karolinska tiden och Vapenbeskrivningar*. Vad gäller avgränsningen mellan band I och II har fördelningen av vapenmålningar över tid styrts av att drottning Ulrika Eleonoras abdikation 1720 utgör en skiljelinje. Band II omfattar den pfalziska ättens tid på Sveriges tron. De många vapnen från tiden 1719–20 kommer här eftersom de logiskt hör hemma i den karolinska epoken av samme författare. Inga von Corswant-Naumburg berättar om *Huvudbanér och anvapen* samt temat *Fåglar i skölden*. Det sistnämnda ur ett heraldiskt intressant perspektiv. Ett annat tema är Märta Holkers

Gripen – ett bevingat väsen från Asiens öknar och Ann Grönhammars *Exotica i den svenska adelns sköldar*. Och naturligtvis får Elias Brenner sin presentation här som vapenrådgivare under denna tidsepok, författad av Magnus Bäckmark.

Den tredje volymen inleds med Magnus Bäckmarks korta artikel om *Den heraldiska utvecklingen från 1720 och framåt*. Ann Grönhammar behandlar i *Signeter och lacksigill* det vanligaste sättet för att 'använda' ett vapen till vardags. Sigillet, eller inseglet, garanterade ett juridiskt bindande avtal. Det fungerar med namnunderskrift som en garanti och ett bevis på ägarens identitet. Ett intressant exempel är Carl XI:s sändebud till Persien, Ludvig Fabritius, som i sina unga år upplevde det av Stenka Razin ledda uppro-

Ill. 2–3. Foto: Gabriel Hildebrand, Riddarhuset.

ret och massakern på ryska officerare i Astrachan. Han överlevde massakern tack vare att han kunde visa upp Razins sigillstämpel som ett bevis för att han hade fri passage. Motsvarande idag kunde vara passet, utfärdat och stämplat av en polismyndighet. Inga von Corswant-Naumberg belyser i *Heraldik på kinesiskt porslin* den Wicanderska samlingen av vapenporslin, vilken finns utställd i det Blå Rummet i Riddarhuset. Det svenska vapenporslinet importerades ju till största delen av Svenska Ostindiska Compagniet. Essän presenterar olika exempel på porslins utsmyckning och bruket av vapen. Jesper Wasling i *Sköldar för vetenskapsmän och konstnärer* koncentrerar sig på att presentera nya motiv i heraldiken. Ett intressant exempel är Christopher Polhems (1661–1751), adlad 1716, vapen som Wasling betecknar som en av svensk heraldiks mest genom-

tänkta och nyskapande vapensköldar. Och, visst var han i det avseendet före sin tid, vapenbilden illustrerar väl ett av de många nya motiv vilka skulle introduceras först drygt ett sekel senare. I sinister fält upptill ses en hävarm som visar hans banbrytande arbete inom gruvindustrin och nertill de tre blocken som illustrerar Pythagoras sats. Carl Michael Raab i *Simplicité – ett ideal för den gustavianska heraldiken* tar fasta på ett försök att skapa en instruktion för riksheraldikern, sammanfattad av den då nyss tillträdde Anders Schönberg, men omarbetad av kanslirådet Carl Reinhold Berch, innan förslaget presenterades för Gustaf III i juli 1774. Kungen gillade inte förslaget och det dröjde ända till år 1813 innan en instruktion för riksheraldikern slutligen kunde fastställas. Men den ursprungliga förslagstexten med anvisningar studerades och kom att lämna sina spår i

utförandet av en del nyskapade vapen i slutet av 1700-talet och början av 1800-talet. Två vapenmålare, bägge med anknytning till Kungl. Maj:ts Orden, får sin presentation av Oscar Langenskiöld om *Lars Bolander* (1731–95) och av Leif Ericsson om *David Friefeldt* (1889–1978). Att en av Sveriges främsta dekorationsmålare, sedermera både akademi-ledamot och hovmålare, Lars Bolander äntligen blir utförligare presenterad utgör ett värdefullt bidrag i vår kunskap om dessa yrken i 1700-talets Sverige. Förhoppningsvis kommer längre fram en mera omfattande biografi att kunna presenteras över honom, förhoppningsvis av samme författare.

Samtliga inledande artiklar i respektive band av Magnus Bäckmark innehåller ett avsnitt *Konstnärer under perioden*, vilket identifierar respektive sköldmålare, deras särskilda kännetecken och [målnings]teknik jämförda sinsemellan. Få plåtar är nämligen daterade eller signerade. Just analysen av sköldplåtarnas utförande med säregna drag är oerhört värdefullt och av stort värde. Det blir utgående från sekundära källuppgifter eller stilistiska kriterier som ett antal hitintills okända konstnärer och vapenmålare nu också har kunnat identifieras. Dessa har betecknats som *konstnär 1, 2, 3* o.s.v. Varje vapenskölds beskrivning är en liten guldgruva och här har mycket arbete lagts ned på att ta fram information och bakgrund till valen av motiv. Det finns i valet av vapenmotiv även exempel på bristande fantasi eller att gå över gränserna för vad som är lovligt. Jag kan inte låta bli att nämna Johan Tobias Sergels, adlad 1808, vapen som upptar i naturlig återgivning den av honom skapade statyn över Gustaf III på Skeppsbron i Stock-

holm, avtäckt år 1808 eller; affärsmannen Olof Wijk i Göteborg, adlad år 1890, som i sin sköld som hjälmprydnad för Göteborgs stadsvapen på två korslagda ankaren. Rätt pretentiöst får man väl säga även för dåtiden!

Varje band är försett med slutkommentarer bestående av käll- och litteraturhänvisningar samt kommentarer till vapensköldarna, en utförlig notapparat med beskrivning och analys av vapenmotiv, förebilder och skiljaktigheter samt inte minst referenser till publicerade verk och artiklar om dessa. Varje band avslutas med ett alfabetiskt register över samtliga ätter som introducerats på Riddarhuset. I det III bandet finns även ett register över ätterna i nummerordning och ett person- och sakregister. I slutet av band III finns även en föredömligt gjord ordförklaringsavdelning, vilken beskriver svårförståeliga ord eller ord och begrepp, vilka kan vara svårtolkade för en modern läsare idag. I vapenbeskrivningarna förutsätts att läsaren är *bekant med ett vapens beståndsdelar*.

Det enda jag saknar är en lite mera omfattande sammanfattning på engelska eller tyska för bokverket. Tyska hade kanske legat närmare till hands i detta fall. Särskilt Bäckmarks inledande kapitel i varje band hade varit värda att översätta eller redigera om till en längre sammanfattning. Med åtta blanka sidor i band II hade detta varit möjligt. Likaså saknar jag lite en specialartikel om de färgmaterial och tillblandning av färger, vilka använts genom tiderna. Lystertekniken berörs ytterst kort av både Ericsson och Langenskiöld, men ingenting om färger. Det hade utgjort ett utmärkt komplement.

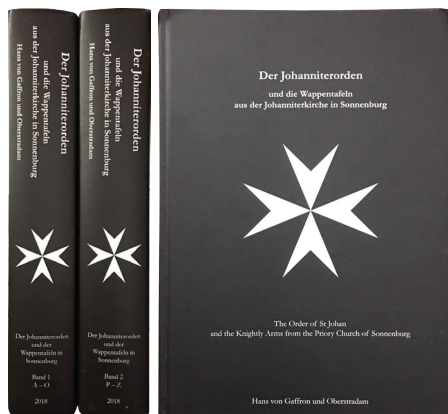
Tillkomsten av detta ambitiösa bokverk

i tre volymer kan ses mot bakgrunden av att Riddarhuset har idag en viktig oppgitt att vårda och levandegjøre sitt historiske arv gjennom att gjøre det tilgjengelig for en historieinteressert allmänhet, for att citera Riddarhusdireksjonens ordf r nd Gustaf Wachtmeister af Johannishus i dennes förord. Och det har man gjort med råge, for här kan vi nu njuta av Gabriel Hildebrands magnifika bilder av varje sköld kompletterad med Magnus Bäckmarks beskrivende analyser av respektive vapenskj ld. Att man har valt ett matt tryck for f rgbilderna syns jeg  r ett utmärkt val, vilket ger bästa möjliga bildkvalitet. Riddarhusdireksjonen  r verkligen att gratulera til resultatet. Och avslutningsvis, ett bestående referensverk til ett, i hänseende til dess omfång, mycket facilt pris.

Tom C. Bergroth

"Bedre udkommen end fuldkommen"

Hans von Gaffron und Oberstradam: Der Johanniterorden und die Wappentafeln aus der Johanniterkirche in Sonnenburg The order of St Johan and the Knightly Arms from the Priory Church of Sonnenburg (sic!). Photographs from the exhibition at The Swedish History Museum 1991. Part 1. Von Abercron – von der Osten-Warnitz (sic!). ISBN 978-91-982375-1-1 Part 2. Von Maasen – von Zollikofer-Altenklingen. ISBN 978-91-982375-2-8 Innbundet. Eget forlag. Stockholm 2018. 580 + 612 sider. 149   per bind – totalt 298  ./ 298 USD. Porto i tillegg. Bestilles fra www.ggo.se

En tidligere fors ksutgave med en noe annen tittel og omfattende våpenplater for slekter fra A-G ble utgitt i 2015 og anmeldt av Peter Kurrild-Klitgaard i Heraldisk Tidskrift nr 112 side 89. Det foreliggende verk har blitt imøtesett med stor interesse fra denne anmelder fordi man her f r samlet fotografier av alle de våpenplatene som ble utstilt i Stockholm i 1991 (se katalogen Riddarvapnen från Sonnenburg Ett  terfunnet krigsbytte, Statens historiske museum Utst llningskatalog nr 118, ISBN 1101-8224) Den utstillingen som ble holdt på Statens historiske museum og Ridderbergs s teri var første gang publikum kunne se denne heraldiske og kulturhistoriske svært betydningsfulle samling på mange tiår. Samlingen har levd sitt liv nedpakket i kasser og bortgjemt fra en gang mot slutten av 2. verdenskrig og ble gjenfunnet i 1986 i en kjeller i Warszawa, noen steder oppgitt som en kjeller i kongeslottet i Warszawa. Samlingen ble ansett som polsk eiendom og konfiskert og i 1989 ble den solgt til et svensk selskap av den polske stat. Dessverre har samlingen blitt stykket

Ill. 1–3. Eksempler på våpenplater opprinnelig opphengt i Johanniterkirken i Sonnenburg, von Welmdes år 1400, von Arnim år 1544 og von Treszkow år 1764.

Examples of armorial plates originally in the church of the Order of St. John in Sonnenburg, von Welmdes anno 1400, von Arnim anno 1544 and von Treszkow anno 1764.

Foto: Finn Marner, Statens historiska museum.

Ill. 4. Gammelt stikk av Sonnenburg (dagens Słońsk i Polen) med ordenskirken og Schloß Sonnenburg i sentrum.

Old print of Sonnenburg (today Słońsk in Poland) with the church and the castle of the Order of St. John in centre.

Stikk av Matthäus Merian den yngre / print by Matthäus Merian the younger (1652).

opp og solgt til alt fra slektninger av ridderne til forskjellige andre interessenter. Noen har også blitt gitt som gaver til den tyske Johanniterorden (Balley Brandenburg) fra andre kjøpere. Selskapet som kjøpte samlingen har fortsatt et ukjent antall våpenplater i behold og skal ha full dokumentasjon på hele sam-

lingen med fotografier og annen informasjon. Foreliggende verk er dermed det nærmeste vi kommer å kunne studere denne samlingen. Ikke alle fotografiene er av like høye kvalitet, men det skyldes også at fotograferingen ble gjennomført av Statens historiska museum som et rent dokumenta-

Ill. 5–6. Eksempler på våpenplater nyere enn 1864 som ble opphengt i Riddersalen på Scoß Sonnenburg. von Gaffron år 1867 og von Glasenapp år 1910.

Examples of armorial plates from 1864 and onwards originally in the Knights' Hall of the Order in Sonnenburg castle. von Gaffron anno 1867 and von Glasenapp anno 1910. Foto: Finn Marner, Statens historiska museum.

Ill. 7. Johannitterordenens ordensdag på Sonnenburg 24. juni 1878. Prosesjon fra Sonnenburg slott til kirken.

Order of St. John/Ballei Brandenburg Johanniterorden. Day of the Order, June 24, 1878. The procession from Sonnenburg castle to the church.

Hermann Lüders, originalt tresnitt, 1878 / Hermann Lüders, original wood cut, 1878.

sjonsprosjekt slik at samlingen skulle være dokumentert for ettertiden, dette måtte skje hurtig og var ikke gjort med tanke på senere publikasjon av diasfotografiene. Derfor er kvaliteten på bildene noe varierende, men det er det beste man har. Utstillingen i 1991 hadde totalt 1140 våpentavler hvorav 3 ikke var iden-

tifiserbare, det fantes også fragmenter at ytterligere ca 100 våpenplater. Von Gaffron har her klart å identifisere ett til slik at i alt 1138 numre er identifisert. Dessverre har 38 slides forsvunnet fra de oppbevarte slik at det i det foreliggende 2 binds verk er 1100 våpenplater som er gjengitt. Platene er plassert strengt

Ill. 8. Våpenplate fra Riddersalen i Sonnenburg slott. Generalfeltmarskalk og Tysklands president Paul von Hindenburg anno 1934. Armorial plate anno 1934 from the Knights' Hall of the Order in Sonnenburg castle. Generalfieldmarshal and president of Germany Paul von Hindenburg.

Foto: Finn Marnér, Statens historiska museum.

Ill. 9. Interiør – Riddersalen i slott Sonnenburg med våpenplater og portretter fra ordenen.

Interior of Sonnenburg castle – the Knights Hall of the Order with armorial plates and portraits.

Postkort, trolig fra 1926 / postal card ca 1926.

alfabetisk og det er satt av blanke sider for de manglende våpenplatene. Forfatteren opplyser at han håper å kunne utgi et supplementbind med de manglende våpenplatene.

Del 1 omfatter våpnene von Abercron til von Löwendahl (våpen 1–554) ikke som det står på tittelsiden våpnene von Abercron til von der Osten-Warnitz

Del 2 omfatter våpnene von Maasen til von Saint André (våpen 555–1138) og det er verdt å merke seg at våpen nr 1137 er von

Zollikofer-Altenklingen. Våpen nr 1138 von Saint André ble identifisert svært sent i prosessen og havnet derfor helt til sist.

Det er til sammen 38 bilder/våpenplater som mangler og 2 som ikke er leselige/mulig å tyde.

Denne viktige samlingen viser adelige våpen som i tid spanner fra 1400-tallet til faktisk så sent som under andre verdenskrig. Våpenplatene hang dels i ordenskirken i Sonnenburg og dels på Schloß Sonnen-

Ill. 10. Våpenplaten til den siste rettsridder som fikk sitt våpen opphengt i Riddersalen på Sonnenburg Slott: Otto von Gusovius, oberst i generalstaben til Wehrmachts overkommando ble som teksten viser opptatt i Johanniterordenen som Ehrenritter i 1935 og var fra 1. desember 1942 rettsridder.

Armorial plate of the last Knight of Justice who had his arms hung in the Knights' Hall at Sonnenburg castle: Otto von Gusovius, colonel in the general staff of High Command of the Wehrmacht and became as can be read from the plate a Knight of Honour of the Johanniterorden in 1935 and was created a Knight of Justice on December 1st, 1942.

Foto: Finn Marner, Statens historiska museum.

burg. De eldste våpnene hang i ordenskirken, men fra 1864 ble de nye våpenplatene opphengt i ordenssalen på Sonnenburg slott.

Selv om det opplyses at ridderslagene i Sonnenburg opphørte i 1934 med Paul von Hindenburgs død og det tredje rikes stadig mer negative holdning til Johanniterordenen, var det ikke helt slutt med nye rettsriddere fra 1934. 25. juni 1935 ble fire medlemmer av ordenen rettsriddere, ytterligere én ble rettsridder den 24. juni 1939 og så sent som i 1942 ble det to nye rettsriddere, henholdsvis den 6. juni og 1. desember. De to siste datoene må sies å være preget av krigssituasjonen og på hvilken måte og hvor disse rettsridderne fikk sine ridderslag er ikke helt klart, men uansett ble deres våpen oppmalt og våpenplatene hengt opp i Riddersalen på Sonnenburg slott.

Det er fortsatt en del skjønnhetsfeil i verket, enkelte av de feil som Kurrild-Klitgaard påpekte i 2015 er rettet, men det er fortsatt en del unøyaktigheter i både layout, listen over forkortelser m.v. Det hadde vært fordelaktig om en god korrekturleser hadde

kontrollert manuset og det trykkeklaare produkt slik at enkelte åpenbare feil hadde blitt rettet. Med det store og verdifulle arbeidet som er nedlagt her, er det synd at det er noen småfeil som skjemmer. Disse tar uansett ikke vekk den store verdien av at denne samlingen har blitt publisert i to omfattende og velutformede bind. En svakhet ved verket er mangelen på artikler som gir en vitenskapelig fremstilling av våpnene, i så måte er den ovenfor nevnte utstillingskatalogen et godt forbilde og et sett med artikler over samme lest som der ville høynet verdien av et allerede verdifullt praktverk. Hans von Gaffron und Oberstradam fortjener en stor takk for det arbeidet han her har nedlagt.

Kaare Seeberg Sidselrud

Erla Bergendahl Hohler **(1937–2019)**

Professor em. Dr. philos Erla Karine Bergendahl Hohler FSA, gikk bort den 9.6. 2019. Hun var medlem av redaksjonsrådet for *Heraldisk Tidsskrift* fra 2008 og frem til sin død. Hun var det første kvinnelige styremedlem i Norsk Heraldisk Forening og var styremedlem fra 2005 til 2013. Hun var dessuten medlem av fagkomitéen for den 31. internasjonale kongress for genealogiske og heraldiske vitenskaper som ble avholdt i Oslo i 2014.

Erla Hohler var utdannet som kunsthistoriker ved Universitetet i Oslo samt stu-

dier ved Courtauld Institute of Art i London med en magistergrad fra UiO. Hun ble i 1975 ansatt som førsteamanuensis i kunsthistorie ved Universitetet i Oslo og var fra 1987 leder for middelalderavdelingen ved Oldsaksamlingen, KHM, UiO, i en årrekke. Hennes dr.gradsavhandling fra 1993 omhandlet stavkirkeskulptur. Hun ble i 1993 professor ved Institutt for arkeologi, kunsthistorie og numismatikk ved UiO og innehadde dette professoratet til hun gikk av med alderspensjon. Hun fikk i 1994 også et professorat i kunsthistorie ved Universitetet i Tromsø.

Erla Bergendahl Hohler.

Hun ble innvalgt som medlem (Fellow) i Society of Antiquaries of London i 1986 og Det Norske Videnskapsakademi i 1994. Hun var også Overseas Representative for the British Archeological Association.

Som kunsthistoriker er hun mest kjent for sin stavkirkeforskning som beskrev og forklarte vårt folks kanskje viktigste bidrag til den europeiske byggekunst. I en årrekke arbeidet hun med å skape oversikt og system i vår kunnskap om stavkirkenes portaler. Hennes hovedverk ble da også de to bind om den norske stavkirkeskulpturen som kom i 1999. Om dette verket uttalte den kjente engelske kunsthistoriker T. A. Heslop: «In every sense of the term (...) a monument to scholarship». Hun publiserte

gjennom årene en rekke artikler om middelaldermaleri og middelalderskulptur.

Erla Hohler var en dyktig og saklig formidler av kunsthistorie, og samtidig en inspirator for sine studenter. Hun stilte store krav til evnen til logisk tenkning og argumentasjon hos de som kom under hennes vinger. I undervisningen var hun dessuten en av få som trakk sigillografi og heraldiske emner inn som en naturlig del av et kunsthistoriepensum. Hun var den hittil siste som underviste i heraldikk som eget emne ved Universitetet i Oslo.

Alt i 1987 kom hennes første rene sigillografiske studie om St. Hallvard i Oslos Bysegl. I 2002 utga hun en oppsummerende artikkel om registrering av seglstamper i Norge, i konferanserapporten fra et seminar om middelalderens seglstamper i Norden. Temaet fulgte hun opp også i andre sammenhenger, senest i 2012 som medutgiver av Riksarkivets publikasjon av geistlige segl fra Nidaros bispedømme i serien Norske Sigiller fra Middelalderen.

Erla var fra 1961 gift med den engelske historiker og kunsthistoriker Edward Christopher Hohler som i mange år var knyttet til Courtauld Institute of Art, og som etter han ble pensjonist i 1979 flyttet til Oslo med Erla. Christopher døde i 1997. De fikk tre barn, Erling, Alveva og Magnus. Hun ble også stemor for Christophers barn av første ekteskap; Olga, Phillippa, Frederick og Robert. Hun var datter av Erling Bergendahl og hustru Alvhild født Janson.

Våre varme tanker går til Erla Bergendahl Hohlers etterlatte og vi lyser fred over hennes gode minne.

Kaare Seeberg Sidselrud

Leif Pålsson (1935–2019)

Skriftställaren Leif Pålsson, Göteborg, har avlidit i en ålder av 84 år. På såväl fädernet som modernet härstammade han från Skåne; mer exakt trakten kring Malmö och Lund och där etablerade, genealogiskt väl utredda, allmogesläkter. Ett arv han ofta framhöll som mycket betydelsefullt, ”det har skänkt mig stor trygghet och stadga” som Leif själv uttryckte saken. Släktumgänget var tätt och livligt hela Leifs levnad.

Leif var uppväxt i Örgryte villastad, en stadsdel där han kände en stark hemortsrätt. Hans skoltid inleddes här för att sedan

fortsätta i Göteborgs högre allmänna latinläroverk, sedermera Hvitfeldska Gymnasiet, där Leif avlade studentexamen år 1954. Därefter följde långvariga, huvudsakligen humanistiska, studier vid Göteborgs Universitet.

Militärtjänstgöringen skedde vid Arméns dåvarande stabsskola som Leif avslutade med sergeants grad. Han kom senare att tillhöra pansarregementet i Skövde som värnpliktig fanjunkare.

Delvis som ett resultat av denna utbildning engagerade sig Leif livligt i flera frivil-

liga försvarsorganisationer, såsom Göteborgs befälsutbildningsförbund, Centralförbundet för befälsutbildning, Svenska Värnpliktstofficersförbundet samt Sveriges Civilförsvarsförbund. Han beklädde genom åren ett flertal förtroendeposter i dessas styrelser och fullgjorde även FN-tjänst på Cypern i bat. 81C, 1982–83.

Leif var en mycket kunnig heraldiker och genealog och tillhörde ett flertal heraldiska sällskap och föreningar, i Sverige och i utlandet. Han deltog i internationella kongresser med början 1960 och i ett drygt trettiotal år framåt. Leif var även 1960 medgrundare av Västra Sveriges Heraldiska Sällskap, vars ordförande han var till sin bortgång.

Med ordensheraldik blev Leif väl förtrogen genom uppdraget som heraldiker i Göta Provinsialloge av Svenska Frimurarorden, där han inträdde 1965. Han var genom åren medlem av flera andra ordenssällskap; här kan särskilt Sällskapet Örgryte Odalmän nämnas.

Det var dock som sakkunnig kring De Kungliga Svenska Riddarordnarna samt Kungl. belöningsmedaljer och personhistoria Leif kom att göra betydande och bestående insatser som skribent och föredrags hållare. Hans forskning har avsatt ett mycket omfattande arkiv och omfångsrika manus, där innehavare av betydande svenska Kungl. medaljer fullständigt har utretts från sent 1700-tal och fram till ca 1990 – det mest betydande som utförts på området.

Under 1960- och 70-talen svarade Leif för spalten "Bakom stjärnorna" i Svenska Dagbladet, där en kunnig och vetgirig allmänhet fick svar på frågor kring all världens ordnar, medaljer och personhistoria. Många poli-

tiska motionärer på ordensområdet i Riksdagen har fått kvalificerat underlag av Leif Pålsson.

Han var en av grundarmedlemmarna av det 1966 stiftade Ordenshistorisk Selskab i Köpenhamn, som ännu lever kvar, nu med HKH Prins Joachim av Danmark som beskyddare. I samband med stiftarens av sällskapet, Paul Ohm Hieronymussen, utgivning av ordenshandboken "Europas ordnar i färg" (1966) översatte Leif Pålsson verket. Han utvidgade det då till att omfatta samtliga europeiska riddarordnar vilka upphört att existera som resultat av politiska omvälvningar under 1900-talet. Ett nytt kompletterande och omfattande bildmaterial tillkom på Leifs initiativ. Boken förelåg i korrektur men utgivningen kom tyvärr inte till stånd. Boken hade varit ett ovärderligt referensverk!

I samband med de politiska förberedelserna inför avskaffandet av ordensväsendet i Sverige 1975 ansvarade Leif för underlag till de olika instanser som skulle avge remissvar i ärendet huruvida ett avskaffande av svenska ordnar var en lämplig väg att gå eller ej. Riksmarskalksämbetet uppdrog åt Leif Pålsson 1972–73 att författa en grundlig utredning rörande de svenska Kungl. belöningsmedaljerna, över tid, och på vilket sätt de skulle kunna anpassas till den nya situation som blev en följd av Kungl. Maj:ts Ordenskungörelse år 1974. Genom denna upphörde det svenska ordensväsendet för svenska medborgare. Medaljerna har hädanefter i praktiken kommit att fungera som ersättning för ordnarna, vilket inte varit okomplicerat. Promemorian är författad med samma höga krav på vetenskaplig akribi som

var karaktäristisk för Leif och anses vara det bästa som sammanställts på området.

Utmärkande för Leif var en ovanligt bred allmänbildning, ett synnerligen gott minne, detaljsinne, noggrannhet och stor flit i sin forskning, vars grundmaterial krävde just dessa egenskaper. Som person vänsäll men fordrande och ibland skarp, men med ett varmt och innerligt kristet hjärta som klapade för hans vänner, vilket undertecknad hade förmånen att vara under trettio år. Saknaden är stor, tacksamheten större!

Christian Thorén

Register till Band 12 = 111–120

Registret omfattar personnamn, ortsnamn, ämnen och begrepp. Sidtal följt av f eller ff betyder att stickordet är omtalad på denna och följande sida/sidor. Alfabetsordningen är svensk med avslutningsvis å, ä/æ och ö/ø.

Utarbetat av Elias Sonnek och Martin Sunnqvist.

Sida 1 – 48 = nr 111
Sida 49 – 96 = nr 122
Sida 97 – 144 = nr 113
Sida 145 – 192 = nr 114

Sida 193 – 240 = nr 115
Sida 241 – 368 = nr 116
Sida 369 – 416 = nr 117
Sida 417 – 632 = nr 118

Sida 633 – 672 = nr 119
Sida 673 – 750 = nr 120

Aall, Niels 87
Abel, hertig av Slesvig 248 f, 253 f
Aberdeen 443
Abildgaard, Nicolai 534
Abildgaard, Søren 50 f, 179
Aboyne 25
Abschatz, von, släkt 57
Académie Internationale
d'Héraldique 192, 647, 669
Achen, Sven Tito 52, 91, 160 ff,
237, 678 ff, 689 ff, 708
Adelskalender 47, 663
Adelsköld, släkt 231
Adolf av Holsten 250
Adolf Fredrik, svensk kung 328
Adriansen, Inge 243
af Kanckas 25
Agder, universitetet i 502 f
Agnes Hedwig af Anhalt,
hertiginna 286 ff
Ahlefeldt, släkt 633
Ahlefeldt, Sophie Amalie 301 f
Ahlefeldt, Cai von 635 f
Ailes, Adrian 425 ff
Akademi, Det Ridderlige i
København 581 ff
Akademisk heraldik 419 ff
Akademiska föreningen 432 f
Akantusblad 4 ff, 9, 11
Akihito 492
Albanien 93
Albrecht II, greve av Holstein
253

Alexander 490
Alexander II 436, 539
Alexander, hertig 286, 289 ff
Alexander, svensk prins 330 ff
Alexandra, rysk storfurstinna
147
All Souls College 447
All, släkt 87
Alutaguse 77 f
Amalienborg 169
Ambrosius, sankt 462
Amor 210
Anatomiska institutionen 430
Anckar, Bengta 23
Andersen, Ronny 105, 439, 664,
668, 672, 695
Andersson, Per 219, 225 f
Andorra 77
Anjou, ätt 38
Anker, släkt 209
Anklam 57
Anna Grelsdotter (Lemo-
släkten) 11
Anna, hertiginna av Pommern
364
Anrep 26
Anrooij, Wim van 185
Anttila, Henrik 388 f
Antvorskov kloster 164
Anvapen 1 ff
Apollon 210, 434 ff, 474 f, 502,
525 ff
App 33 f

Appleby 425, 444
Aragonien 38
Arbo, släkt 209
Archivum Heraldicum 594
Arkivverket, Norge 406 ff
Armémuseum, Sverige 192
armillarsfär 511 ff
Armorial Bergshammar 224
Armorial Gelre 182 ff, 693
Armorial Grünenberg 250, 256,
676
Armorial Siebmacher 52 ff, 679
Armorial Wijnbergen 693
Arndt, Johann Gottfried 72 ff
Arrhenius, Lars 593
Åsgeirsson, Åsgeir 101
Ashmole, Elias 445, 669
Askais kyrka 2
Askleipos, gud 210
Asturien 38
August, hertig av Dalarna 328 f,
337
Auguste, hertiginna 299 f
Augustenborg 243, 295
Augustinerorden 210
Augustinus, St. 511
Averøy 208 f
Avignon 454, 456
Axelsson, Åke 18
Baardsen, Ingi 88
Backman, Louis 474, 481
Baden-Württemberg 453
Badenhaupt, släkt 50

- Badenoch 25
Bagge, Andreas 589
Bagger, Johan Frederik 590
Bagmihl, J.T. 52
Baliol 24
Balliol college 446 f
Balliol, John 447
Baltiska ridderskapen 47
Bancalis de Maurel d'Aragon,
de, Diane 345
Band, Oluf 85
Banér 25 f
Banner-Høeg, släkt 681 ff
Bara härad 432
Barocken 4 f
Barsebek, Cecilie Ludvigsdatter
166
Bartholdy, Nils G. 143, 296, 434,
583, 695, 711
Bartholin, Caspar 517
Basel 427, 453, 460 ff
Basse, Maren Tygesdatter 160 ff
Bateman, William 447
Batory, Stefan 74
Bayern 58, 184
Bayerska kronans orden 153
Bayeux tapeten 205
Beauvoir de St. Aulaire, de,
Égédie-Wilhelmine-Octavie
346 f
Behr, släkt 60
Bellingshausen 22
Benaglia, Cesare 641
Benedictus XIII 447
Benedictus XVI, påve 190, 415
Benediktinorden 150
Bengt Algotsson, svensk hertig
281
Bengt Birgersson, svensk hertig
275 ff, 309 f
Berg, Ole 179
Bergens universitet 434, 439,
489, 501
Bergens-Pantens, Christiane
van den 182
Bergh, Benedicta Henrica 87
Bergh, Claus 86
Bergh, Nicolas 84, 86
Berghman, Arvid 219, 222 ff,
336 ff, 377, 690 ff
Bergius, Bengt 593
Bergroth, Tom C. 45, 89, 672,
695, 711 ff
Bergseminaret 528 ff
Berlin, Jens Christian 695
Bernadotte af Wisborg, släkt
342
Bernadotte, Oscar 33
Bernadotte, ätt 45 f
Berner, Henrik 414
Bernini, Giovanni Lorenzo 475
Berntsen, Claus K. 424
Bertil, svensk prins 329 f, 341
Berwick 442
Bese 17
Bese, Johan 19
Besoldus, Christopher 476
Bessero-Lagarde, Anne-Sophie
658
Beurreus 8, 20
Beurreus, Johan 2 f
Beurreus, Thomas 4
Bielke 17, 25
Bielke, Ove 167
Bielke, Ture Turesson 19
Bille, Beate Clausdatter 158
Bille, Bent Jensen 158
Bille, Claus 155 ff
Bille, Eske 156 f, 166
Bille, Jacob 163
Bille, Mærtslef 163
Bille, Ove 164 ff
Bille, Peder 165
Bille, släkt 156, 163
Bille, Steen Basse 157 f
Bille, Torbern 158, 164
Bilstein, Christopher Conrad 5
Bircherod, Jens Jensen 517
Birckholtz 11 f
Birger Brosa 273, 275
Birger jarl 272, 309
Birger Magnusson, svensk jarl
272 ff
Birgitta, helgon 313
Bissen, Wilhelm 148
Bitz 17
Bjäre 438
Björn, Sidsel 49
Björnram 19 f, 25
Björnram, Anders 23
Björnram, Arvid Christerson 3
Björnson, Bjørnstjerne 114
Björnsson, Sveinn 99 f
Blaa, Knut Bengtsen 163
Blakstad, Ragnar 204
Blanchard, Jean-Christophe
660
Blasonering 231 ff, 673
Blekinge 40, 170 ff, 248 ff, 332 f
Bloch, Andreas 126 f
Blome, släkt 633
Blå, släkt 163
Blåfield, Ivar 5
Bochum 428
Bodø 407
Bohn, Poul 589
Bohuslän 332 f, 431
Boije 19 ff
Boije, Claes 15
Boisman, von, släkt 231
bok 434, 478, 513 ff
Bokuglen 438, 563 f
Bolander, Lars 720
Bologna, universitetet i 427 f,
455 ff, 471 ff, 480 ff, 488, 510
Bomärken 41, 92 ff, 211 ff
Bonns universitet 436
Borg i segl, mynt og våpen 87
Borgå domkyrka 5
Bornholm 40, 170 ff
Borås, högskolan i 434, 497
Bourbon, ätt 38
Bourges 458
Brahe 25
Brahe, Bille 155, 158, 163
Brahe, Tyge (Tycho) 158, 164
Brakel 22
Brakel, Gertrud 22
Brand (ätt) 6
Brand, von, släkt 57
Brandt, Christian 590
Brandt, Enevold 590
Bratberg, Terje 84, 87
Brauner, Andreas 593
Braunschweigs domkyrka 262
Brenner, Elias 16, 19, 26 f
Breslau 57
Brinchmann, Christian 260
Brinchmann, Christoffer 129
Bristol 443

- Brisyr 673
 Britze, Friedrich 647, 664
 Britze, Johannes 372
 Brostrup, Jens 509
 Brotze, Johann Christoph 72 ff
 Brummer, Wilhelm 667, 671,
 695, 713
 Bruun, Rudolf 110 ff
 Bryn, Helmer 109, 115, 120
 Bröderna Grimm 37
 Brøndsted, P. O. 146
 Buchberger, Christian 45
 Buda 455 f
 Budde, Godslev 49 ff
 Budde, Joachim 55
 Budde, Mathias 49, 55
 Budde, släkt 51
 Budde, tysk släkt 49 ff
 Bull, Henrik 108
 Bure, Anders 74
 Bureus, Johannes 494
 Burgund 77
 Burgundkors 38
 Burke, Bernhard 42
 Burke's General Armory 42
 Burnett, Charles J. 167, 359
 Bülow, von, släkt 63 f
 Byron, George Gordon 146
 Byschwank, Johannes
 Danielsson 4
 Bårdsson, Skule, norsk hertig
 259 ff, 269 f
 Bååt 25
 Bååt, Ebba 26
 Bäck i Finland, Carl 4
 Bäckmark, Magnus 219, 227 f,
 716 f
 Bägge Siciliernas orden 150
 Böhmen 184 f
 Bökwall, Christer 225, 694 ff
 Bölja 26
 Børglum kloster 49
 Caen 426, 458
 Calidi, Cecilia 643
 Cambridge University Heraldic
 and Genealogical Society 668
 Cambridge, universitetet i 426,
 442, 446 f, 458, 511 f
 Candréus, Cecilia 594
 Canova, 151
 Canterbury 445 ff
 Cappelen, Hans 79, 259 f
 Carassai, Mario 412
 Carin (Joen Geddas dotter) 18
 Carl Johan, hertig av Dalarna
 329 f, 342
 Carl Oscar, svensk prins 328 f,
 331
 Carl Philip, svensk prins 330 ff
 Carl XVI Gustaf 329 ff, 492
 Carl, hertig av Östergötland 113,
 329 ff
 Carl, prins av Danmark, se
 Haakon VII
 Carlman, Carl Fredrik 494
 Carlskiöld, Pehr 218 f
 Carminow, släkt 43
 Carnarvon 444
 Caroline Amalie, dansk drott-
 ning 640
 Caroline Mathilde, dansk
 drottning 305
 Carpelan, Erik 5
 Caspergaard, Claus 236 f
 Caspersen, Hans Christian 99
 Castrén, Klaus 393
 Castrén, Urho J. 386, 391 ff
 Cathrineholms Emaljfabrikk
 199
 Cedercreutz, släkt 231
 Cedercrona, Daniel Gustaf 218 f
 Celsius d.y., Olof 593
 ceremonier 428
 Chalmers Tekniska Högskola
 434, 499, 505
 Charlotte Amalie Vilhelmine av
 Pløn 304
 Charlotte Frederikke, dansk
 prinsessa 147
 Charlotte Marie, hertiginna 303 f
 Chesshyre, Hubert 41 f
 Chester 444 f
 Chiaramonti, släkt 150
 Chichele, Henry 447
 Christensen, Christian 535
 Christian Adolf, hertig 298
 Christian August I, hertig 302 f
 Christian I 287, 509 ff
 Christian II, dansk kung 144,
 637
 Christian III, dansk kung 156,
 243, 284 ff, 510 ff, 527
 Christian IV 171 ff, 212, 516
 Christian V, dansk kung 360,
 581 f, 590
 Christian VI, dansk kung 169
 Christian VII, dansk kung 305
 Christian VIII, dansk kung 147,
 152, 640
 Christian IX, dansk kung 291 f,
 364
 Christian X 98 ff, 370, 377
 Christiansborgs slott 369
 Christiersen, Carl-Thomas von
 674
 Christoffer av Bayern 8, 250
 Christoffer I, dansk kung 174
 Christoffer, dansk hertig 173,
 248 ff
 Cinque Ports 444
 Clare 445
 Clare College 447
 Classenske bibliotek, Det 521
 Clemmensen, Steen 44, 658
 Clio 452
 Coat of Arms 594
 Codex Manesse 210
 Colchester 444 f
 college 426
 College of Arms 43, 442, 633
 Collegium Heraldicum
 Fennicum 671
 Collett, John Peter 435
 Colombière, de la, Marc Vulson
 362 f
 Consalvi, Ercole 151
 Corsindae 22
 Corswant-Naumburg, Inga von
 594, 718 f
 Cranley, Thomas 447
 Créqui de la Roche, släkt 633
 Creutz 26
 Creutz, Ernst Johan 26
 Creutz, Johan 25
 Creutz, Lorentz 25
 Creutz, Matts 23
 Croft Lyons, George 42
 cross pattée 443
 Crull, Fridrich 52
 Cruus af Edeby 25

- Cutlers 448 f
Daa 16 f, 19
Daa, Cecilia 18
Daae, Ludvig 109
Daflos, Alexis 45
Dagmar, dansk drottning 249
Dagsland, Stein-Erik 652 ff
Dagson, Orm 88
Dagsson, Gregorius 88
Dahlby, Frithiof 219, 223, 231
Dahlerup, Troels 682 f
Dahlström, Henrik 45
Dalarna 77, 208, 310, 328 ff
Dals-Eds kommun 34
Dalsland 310, 332 f
Damaskering 37
Daniel, svensk prins 32
Danmark, riksvapen 170
Danmarks-Samfundet 424
Dannebrog 72, 424, 437
Dannebrogorden 37, 98 f, 145 f, 370, 639 f
Dannebrogorden, vapen för riddare 37, 98 ff, 147 ff, 233, 352, 369 ff
Dannebrogskorset 187, 513 ff
Dansk Heraldisk Samfund 414, 689 f
Dansk Heraldisk Selskab 243, 414, 647
Dansk Selskab for Heraldik og Sfragistik 414
Dansk Vaabenbog 85
Danska nationen 440
Danske genealogiske og heraldiske Selskab 85
Daphne 475
de Balsham, Hugh 447
de Burgh, Elizabeth 447
De goter 286, 514 ff
De Kongelige Ordeners kapitel 369
De vender 286, 513 ff
Decazes, Élie Louis 344 ff
Decazes, Louis 352
Decazes, släkt 344 ff
Deichman, Carl 86
Delmenhorst 170 f, 285 ff, 296
Der Herold 594
Dervoguilla, lady of Galloway 447
Det kongelige Bibliotek 53
Deutsche Wappenrolle 697
Diana, gudinna 177
Dictionary of British Arms 41 ff
Die Livländische Chronik 72
Diekens, Claes 18
diplom 471 ff
Ditmarsken 170, 285 f, 295 f
Ditzhuyzen, Reinildis van 488
Djäkn 16 f, 23 ff
Djäkn, Karin Klasdotter 18
Dobužinski, Mstislavas 660 f
doktor 429
doktorsdiplom 480
doktorshatt 471 ff, 506
doktorskrage 492
doktorsring 429, 471 ff, 506
Dorchester 443
Dorothea av Schwarzburg 290 ff
Dorothea, dansk drottning 243, 284 ff
Dorothea, hertiginna 297
Dorpat 74
Dorpat, universitetet i 434, 490, 502 f
Dover 444
Drapers 448 f
Droitwich 445
Drottningar, svenska 45 f
Dræggen Buekorps 212
Dubbe 24
Dubbe, Anna 23
Dubbelörn 83, 93
Dublin 443
Due (Glob), släkt 162 f
Due, Kirsten 162
Dufva 23
Dödskaile 6
Dønna 406
Eberhard av Württemberg 460
ed 479
Eddan 101, 211
Edelfelt, Albert 437, 541 f
Edinburgh 443
Edvard I 447
Edvard III 443
Egentliga Finland 2, 13, 309 f, 312 f
Ehrström, Eric O. W. 374 ff
Ehrström, Olga 374
Eidsvoll 207
Eikeland, Kåre Norwald 695
Eindridsson, Alf 207
Ekelöf 6, 21 ff
Ekelöf, Margareta 21
Ekenäs stads kyrka 8 f
Ekkje, Kolbjørn 407, 695
Elben 253
Eldjárn, Kristján 103
Elefantorden 177, 370
Elefantorden, vapen för riddare 99 ff, 291 f, 338 f, 352, 364 ff
Eleonora av Kastilien 447
Elgenstierna, Gustaf 8
Elisabeth av Braunschweig-Grubenhagen, hertiginna 285 ff, 296 f
Ellehag, Claes 717
Elverum 80
Ely 447
Enckell, Carl 374 f, 391 f
Enckell, Ralph 392 f
Engelbrektsson, Olav 157
Engelhardt, Knud V 521
Engern 286
England 94, 426, 442 ff
Enhörning 51
Erdmann, Domenico 194 ff
Erfurt, universitet i 454, 510
Erich, Rafael 371, 390
Ericsson, Leif 105, 720
Erik Abelsen, hertig 175
Erik av Pommern 509
Erik Eriksson, svensk kung 273
Erik II Magnusson, norsk kung 259, 267 ff
Erik IV Plovpenning 248 f
Erik VI Menved 144
Erik XIV, svensk kung 310 ff
Erik, hertig av Västmanland 329, 331 f, 340
Eriksdatter, Christine 163
Eriksen, Barnum 251
Eriksen, Erik Langben 250
Eriksson, Olof 388 ff, 544, 691
Erlendsson, Gaute 207
Erlingsson, Alv 88
Ernst Günther, hertig 299
Escott, Dan 651
eskulapstav 504, 520, 535

- Eslöv 438
 Estelle, svensk prinsessa 32 f,
 330 ff
 Estland 47 ff, 72, 250, 314 ff, 334
 Estlander C.G. 539
 Eton college 447
 Eugen, hertig av Närke 329, 337 ff
 Europeana Heraldica 27
 Exeter 443
 Exlibris 341
 fackla 501
 Fahrenberg, släkt 65
 fakultetssigill 427, 432, 435,
 492 f, 512 ff
 fakultetsvapen 435
 Falangistpartiet 39
 Falkorden 98
 Fallén, Carl Fredrik 475
 Falster 170 ff, 248 ff
 Falsterske Regiment 174 f
 fana 424
 fanborg 439 f
 Fant, Eric Michael 593
 Fearon, Oliver 656
 Felipe VI, spansk kung 38 f
 Ferdinand II, spansk kung 38
 Ferguson, John 648 ff
 Fermern 170, 172
 Ferrari, Matteo 656
 Fett, Harry 109, 127 f
 Finekov, släkt 673, 677 ff
 Finlands kyrkor 22
 Finlands Lejons orden 667, 671
 Finlands medeltida sigill 27
 Finlands prästerskap 26
 Finlands Vita Ros' orden 386,
 667 ff
 Finnbogadóttir, Vigdís 104, 712
 Finnøy 208 f
 Finska adelns släktbok 17 ff
 Fjordholm, Odd 264, 406
 Flagga, samernas 83
 Flagga, Schweiz 72
 Flagga, USA 81
 Fleetwood, Harald 219, 221 ff
 Fleming 11 ff
 Fleming, Anna 11, 23
 Fleming, Henrik 4, 26
 Fleming, Herman 315
 Fleming, Måns 18
 Flemming, Margrethe
 Bosdatter 156
 Flensmarck, Tor 40, 695, 704
 Flintoe, Johannes 535
 Florens 442
 Flower, Sarah 41 f
 Foix 183
 Fontana, Carlo 641
 Forbes 6, 22, 24 f
 Forbes, Duncan 23 ff
 Forbes, Ernst Johannes 22 f, 25
 Forbes, Jakob 23
 Forbes, William 23, 25
 Force 413
 Forsberg, Karl-Erik 501
 Forsvarsakademiet 497 ff
 Forthelius, Israel Olai 503
 Foss, Niels 514
 Fox-Davies, 359, 364
 frack 487
 frackband 440
 Franciskus, påve 189
 Franco, Francisco 38 f
 Fransar 36 f
 Fraser 25
 Fraser, Georg 381
 Frederik Carl Ludvig av Beck,
 hertig 306 ff
 Frederik Christian I, hertig 304
 Frederik Christian II, hertig
 304 ff, 307
 Frederik I, dansk kung 284 f
 Frederik III, dansk kung 171 ff,
 360, 511
 Frederik IV, dansk kung 344,
 360, 517
 Frederik V, dansk kung 169 ff,
 179, 582
 Frederik VI, dansk kung 145, 351
 f, 362 ff, 435, 517, 526, 530, 640
 Frederik VII, dansk kung 366
 Frederik VIII, dansk kung 169
 Frederik IX, dansk kung 143,
 370, 393
 Frederik Wilhelm, hertig 300 f,
 308
 Frederikke Amalie, 306
 Frederikke Louise, hertiginna
 302 f
 Frederiksborgs slottskapell 99,
 148, 370
 Fredrik Adolf, svensk prins 328,
 331
 Fredrik Wilhelm III 436
 Freiburg 427, 453, 460 ff
 Freja 557
 Friar, Stephen 648 ff
 Friedrich av Saarwerden 185
 Friedrich Wilhelm III 532
 Friefeldt, David 720
 Fries, Elias 492
 Frihetskorset 547
 Frille 20 ff
 Frille, Matts 23
 Frimurarorden 100, 366, 392,
 729
 Frostating 207
 Frøy 557
 Funch, Herman 370
 Fyn 172
 Færch, Ole 92
 Färöarna 170
 Fölckersam 22
 Förenta nationerna 80
 förläning 426
 Försvarshögskolan 434, 497
 Gaarder, släkt 50
 Gabriel, Astrik L. 456
 Gaffron und Oberstradam,
 Hans von 89, 721
 Gagge, släkt 40
 Galbreath, 359
 Galen, Gyde Torbernsdatter 163
 Galen, Inger Torbernsdatter
 160 f
 Galen, släkt 40
 Galen, Torbern Pedersen 163
 Gall, Franz 452 f
 Galle 20
 Galle, Claes Johansson 21 f
 Galle, Erik 593
 Galle, Johan Claesson 20 f
 Gallen-Kallela, Axel 374, 379
 Galloway 447
 Gardheim, Christina 23 f
 Gardäsen, Tor 87
 Garter King of Arms 448
 Ged, släkt 40
 Gedda 16 f
 Gedda, Joen 18

- Gedde, släkt 40
Geldern 183 f
generalförsamling 433
Gentile, Luisa 656
Georg, sankt 426, 441 ff
georgskors 443
Gerhard III, hertig 252 f
Gertsen, Henrik 162 f
Gether-Caspersen, Hans Chr.
371
Gil, Marc 656
gillen 441 ff, 448 f
Gillingstam, Hans 17
Gisløv 40
Giös till Skitinbäck, Erik
Bertilsson 14
Giös till Skitinbäck, Hans
Eriksson 11
Giös, Anna 8
Giös, Axel 9 f, 15
Giös, Birgitta 11
Giös, Erik Bertilsson 8
Giös, Erik Jakobsson 9, 12 ff
Giös, Erik Johansson 9 f
Giös, Gustaf Johan 12, 15
Giös, Hans Eriksson 14
Giös, Johan Jakobsson 8 f, 11
Giös, Johan Johansson 9, 11 ff
Giös, Jösse Olofsson 8
Gjøvik 80
Gladsax 40
Glasgow 443
Glaucus 501
Glimminge 40
Gloucester 446
Glücksbiereg, hertigar av 344 ff,
361
Glücksborg 243, 304, 344 ff
Gnatzkow 57
Gordon 25
Gordon, Christian 25
Gorm den gamle
Gothus, Laurentius Paulinus
489
Gotland 32 f, 172 f, 273, 329 ff
Graa, släkt 40
Grabbe 14, 20
Grabow, släkt 40 f
Graham, Ian 41
Gramzow kyrka 55
Grandel, Lars 494
Grandjean, Poul Bredo 169 ff,
178 f, 364, 645, 662
Granfelt, George 547
Granroot, Bengt 593
Grant, Janet 41
Gravsten 49 ff
Gregor den store 510
Greifsberg 55
Greifswald 51 ff
Greifswalds universitet 490
Grels Olofsson (Lemo-
släkten) 14
Grenada 38
Grep, Brita 233
Grep, Tore Johansson von 23 ff
Greys, H.A. 514
Griebenow 55
Grimsson, Ólafur Ragnar 104 f
Gris' orden, Den Gyldne 437 f,
550, 560 ff
Grosvenor, släkt 43
Grubbe, släkt 40
Grupendal, släkt 40
Grönfelt, Bertill Mattson 23
Grönhammar, Ann 718
Grönland 170
Guglielmi, Aurelio 639
Guglielmi, släkt 639 ff
Gulland 170
Gullspång 234
Gumlösa 40
Gunderupgård 49
Gunnarstorp 40
Gunnerusbiblioteket 87
Gustaf Adolf, hertig av Väster-
botten 329 f, 339
Gustafson, Arthur 196 f
Gustav Vasa, svensk kung 45,
155, 160, 172, 310 ff, 327, 362
Gustav II Adolf 75, 318 f, 324,
334 ff, 429, 489
Gustav III, svensk kung 328 ff,
362, 494, 501
Gustav IV Adolf, svensk kung
328 f
Gustaf V, svensk kung 329, 331
Gustaf VI Adolf, svensk kung
329 ff
Gustav, hertig av Uppland 328,
337
Gutow, von, släkt 64
Gyldenløve släkt 360
Gyldenløve, Ulrik Frederik 360
Gyldenstjerne, Anne
Knudsdatter 166
Gyldenstjerne, Knud
Henriksen 166
Gyldenstjerne, Mogens 156
Gyllebo 40
Gyllene skinnets orden 34, 38
Gyllene sporrens orden 642
Gyllenhielm, Elisabeth
Carlsdotter 319
Gyllenhjerta, Johan
Christersson 4
Gyllenlood, Bengt Severinsson
Juusten 3
Gyllenlood, Erik 5
Gymnastik- och idrottshög-
skolan 501, 504
Gårdstunga 40
Gästrikland 310, 330 ff, 340
Göingeholm 40
Göran, sankt 426, 441 ff
Göta lejon 46
Götaland 273
Göteborg 431
Göteborgs nation 431 f
Göteborgs universitet 434
Gøye, släkt 40
Haakon V, norsk kung 116, 250,
259 f, 265 ff
Haakon VI, norsk kung 116 f
Haakon VII, norsk kung 113 ff,
120, 128 f
Haakonsdatter, Ingeborg 250
Haavin, Rasmus 111
Haberdashers 442, 449
Hablöt, Laurent 654 f
Habsburg, ätt 192
Hagedorn, Palle 584 f, 590
Hainaut-Holland 184
Halikko kyrka 2, 4, 19
Halland 40, 170 ff, 248 ff, 279 ff,
329, 431
Halland, Jakob af 252
Halland, Niels af 252
Halland, Niels II af 252
Hallendorff, Carl 718

- Hallstensen, Harald 406
 Hallvard, helgon 210
 halster 424
 Ham, Herman von 439, 583 ff
 Hamlet 94
 Hand 25 f
 Handelshögskolan 499
 Handelshögskolan i
 Helsingfors 434, 503 f
 handslag 478
 Hans Bugislav, hertig 291
 Hans Christian, hertig 297 f
 Hans den yngre, hertig 285 ff,
 291 ff
 Hans, dansk kung 284
 Hareid 208 f
 Harjager 438
 Harrien 77
 Hartmann, Egil 120 ff, 128 ff
 Háskoli Íslands 501
 hattmärke 429
 Hattula kyrka 3 f, 8
 Hauch, Frederik 585 f
 Hauch, Johan Christian 586
 Hauho kyrka 4
 Hausen, Reinhold 16, 26 f
 Haxthausen, Otto Heinrich
 Maximilian 708
 Hedberg, Carol 310
 hedersdoktor 476
 Hederslegionen 370
 Heidelbergs universitet 426,
 453 ff
 Heim, Bruno 189 ff
 Heimdal 557
 Hein, Jørgen 171
 Heinenzoon, Claes 183 ff
 Heinonen, B. O. 388
 Heinrich der Löwe, tysk hertig
 261 f
 Heiskanen, K. A. 388, 390
 Heldenburg 454 ff
 Helena, sankta 444 f
 Heliga Gravens orden 642
 Hellström, Harald 219, 223
 Helläkoski, Reijo 393
 Helmstedt, universitetet i 459,
 503
 Helsingborg 438
 Helsingfors universitet 437,
 489 f, 537 ff
 Helsingkrona nation 438
 Helsingör 41
 Henrik I 448
 Henrik II 444
 Henrik III 444
 Henrik V 446
 Henrik VI 447 f
 Henrik, prins av Danmark 187
 Henrikssøns, Niels 156
 Heraldic Studies 594 f
 Heraldica Nova 594
 Heraldisk Selskab 95
 Heraldisk Tidsskrift 689 ff, 707 ff
 Heraldiska Sällskapet i Finland
 393, 647, 668, 699
 Hereford 444 f
 Herlev kirke 517
 Hermansson, Johan 593
 Hermes 434, 501
 Hersleb, släkt 209
 Herthelius, Antoinette Ramsay
 45
 Hertigkrona 73 f, 76
 Hertigvapen 32 f, 247 ff
 Hertigvapen, Norge 259 ff
 Hertigvapen, Sverige 272 ff,
 317 ff, 327 ff
 Herzog, Johan Georg 584
 Hess von Wichdorf 26
 Hessen, Friedrich Wilhelm af
 147
 Hessen, ätt 45
 Heydebreck, Heinrich von 51
 Heydebreck, von, släkt 61
 Heymowski, Adam 45, 693
 Hieromyumus, sankt 46
 Hildebrand, Gabriel 721
 Hildebrand, Hans 141, 319 f
 Hillerød 712
 Hiltmann, Torsten 594, 654 f
 Himmerland 92
 Hindenburg, Paul von 91
 Hinterpommern 54
 Hirsch, von, släkt 232
 Hirtzholm, Iver 84 ff
 Hjartdal 80
 Hjort, släkt 50
 Hjorthuvud 36 f
 Hjortsjö, Carl-Herman 430, 438
 Hohenzollern, ätt 89
 Hohler, Erla Bergendahl 726 f
 Holgersen, Jens 162
 Holkers, Märta 718
 Hollola kyrka 2, 4
 Holstein 252 ff
 Holstein-Gottorp, ätt 45
 Holstein, grevar av 252 ff
 Holstein, Poul 708
 Holsti, Rudolf 378 f, 391
 Holtebüttel, von, släkt 64
 Holtskog, Halvor 407
 Horatius 102
 Hordeel 20
 Horn 25
 Horn af Kanckas 19 ff
 Horn af Kanckas, Gustaf 19 f
 Horn, Henrik Klasson 314 f
 Hornborg, Harald 375
 Horst 57
 Hougaard, Per 95 f
 Howen, von, släkt 50
 Hueck, W. von 53
 Huitfeldt-Kaas, Henrik Jørgen
 85, 108 ff, 129
 Hull 446
 Humboldt, Wilhelm von 428
 Hunt, W.G. 41
 Huvudbaner 1 ff
 Hvide Knap, Den 563
 Hyrsky, Tuomas 374 f
 Håkon den unge, norsk kung
 265
 Håkon Magnusson, norsk kung
 278
 Hård af Segerstad, Gunnar 542
 Hårdal 20
 Hälsingland 310, 330 ff, 340
 häradssigill, Danmark 178
 Härjedalen 332 f
 häroldsbilder 231 ff
 Härryda 35
 Höganäs 438
 Högsta domstolen, Norge 81
 Højby kirke 680, 682 f
 Hørup kirke 682 f
 Høstmark, Harald 691
 Idman, K. G. 373, 391
 Ihlen, Nils C. 194 f
 Ihre, Johan 593

- Ille 21 f
Ille, Brita 23
Ingeborg Eriksdotter, svensk hertiginna 278 ff
Ingeborg Gustafsdotter (yngre Finckesläkten) 11
Ingeborg Håkansdotter, svensk hertiginna 278 ff
Ingeborg, dansk drottning 144
Ingeborg, hertiginna av Östergötland 339
Ingemanland 73, 76 f
Ingrid, dansk drottning 143
insignier 471 ff
inspektorskedja 548
Institut de France 152
Internationella kännetecken, skydd för 90 f
Inverness 442
ipse-principen 474, 478
Irland 442 ff
Isabella I, spansk drottning 38
Isabella, drottning av Kastilien 207
Island 98, 170
Island, flagga 100
Island, riksvapen 98
Ismailov, Nicolai 587
ius ubique docendi 478
Iwanoff, Iwan 587
Jacobsen, Hans 41
Jakob I av Skottland 447
Jalander, Bruno 378
Janakkala kyrka 8
Janzon, Kaj 140, 674 f, 678, 717
Jarl 247
Jarmen 51
Jensen, C. A. 152
Jerwen 77
Joachim (målare) 13
Joachim, dansk prins, 242 f
Jobst av Luxemburg 184 f
Johan Adolf af Slesvig-Holsten-Gottorp 364
Johan av Nassau 185
Johan III, svensk kung 77, 310 ff, 362, 444
Johannes Paulus I, påve 190
Johannes Paulus II, påve 190
Johannes Prästen (Presbyter) 456
Johannes XXIII, påve 190
Johanniterorden 89 f, 721 ff
Johansen, Johan 588
Jones, Tanja 659
Jordan, von 14
Juan Carlos I, spansk kung 38
jubeldoktor 476
jubelmagister 476
Juel, släkt 681
Junghans, Caspar Frederik 589 f
juridisk person 441
Justitia 436, 535
Jylland 252
Jyväskylä, universitetet i 501 f
Jägerhorn af Storby 3, 11, 14
Jägerhorn av Storby, Olof Mårtensson 14
Jägerhorn till Storby, Mårten Olofsson 11
Jägerhorn, Bertil 23 ff
Jämtland 207, 269, 329 f
Järnkronans orden 150
Kahl, Achatius 475
Kaila, Kankarin 395
Kalmar 35, 711
Kalmar nation 432
Kalmarunionen 162
Kampen, von, släkt 50
Kanne, släkt 59 f
Kannenberg 60
Kara, Kimmo 371, 387 f
Karelen 75, 310, 380 f
karikatyr 430
Karimo, Aarno 381 f
Karis kyrka 3 f
Karl Adolf, hertig av Småland 328 f, 331 ff
Karl Döve 273
Karl Filip, svensk hertig 317 ff, 327
Karl Gustav, hertig av Småland 328 f, 335
Karl Gustav, storfurste av Finland 328 f, 334
Karl IV, tysk-romersk kejsare 184
Karl VI, tysk-romersk kejsare 36
Karl Knutsson Bonde, svensk kung 46
Karl IX, svensk kung 75, 311 ff, 328 f, 362, 489
Karl X Gustav, svensk kung 362
Karl XII, svensk kung 75
Karl XIII, svensk kung 46, 328 ff
Karl XIV Johan 46, 167, 328 ff, 436, 530 ff, 551 f
Karl XV, svensk kung 46, 328 f, 336 f, 341
Karlsburg 57
Karlstads universitet 428, 499
Karolinska institutet 434, 499, 504
Kastilien 38
Katarina Jagellonica, svensk drottning 313, 315
kateder 477
Keen, Maurice 595
Kekkonen, Urho 394 f
Ketilson, Peer 18
Ketler, Ib 424
Kihlgren, Zacharias Aron 593
Kina 189
King's College 447
Kingston upon Thames 445
Kirstein, Olaf 698 ff
Klackenberg, Henrik 33, 497, 717
Klasson, Hans 20
Klevenfeldt, Terkel 85, 179
Klinge, Matti 538
Klingspor, Carl Arvid von 47, 52, 219, 220 f
Kneschke 57
Kneschke, Ernst Heinrich 53
Knorrning 60
Knud Lavard, dansk kung 247 f
Knud, dansk kungason 248 ff
Knudsen, Erik, hertig 250 f
Knudsen, Henrik 166
Koivisto, Mauno 369, 436
Kommunflaggor 405 ff
Kommunvapen 79 f, 405 ff
Kongelig Dansk Yachtklub 187
Konow, Jan von 192, 219, 225
Konow, Thor von 192
Konstakademien 434
Konstanz, konciliet i 426, 453 ff, 511
Konsthögskolan 434
konstitutioner 493 f

- Konsulatskylt 193 ff
 korporationer 441 ff
 Kors, ortodoxt 83
 Korsbæk 647 f
 Kostveit, Aslak 212
 Kraemer, von, Oscar 370
 Krag, Hans 690, 699
 kragbroderi 492
 Krakow, släkt 60
 Krakow, universitetet i 455, 457
 kransflickor 475
 Kristiansen, Peter 243
 Kristianstad, högskolan i 434, 500
 Kristina av Holstein-Gottorp, svensk drottning 318
 Kristina, svensk drottning 75 ff, 362
 Krog, Rudolf 197
 Krum 16
 Krumme 18
 Krumme, Ingrid Jönsdotter 18
 Krumme, Jöns Olsson 18
 Krummedige, Henrik 157
 Krummedige, Margrethe Eriksdatter 161
 Krummedige, släkt 156
 Krummedige, Sophie 156
 kugghjul 505
 Kunglig krona 38 f, 73, 119
 Kunglig Majestäts Orden 33
 Kurck 13 ff
 Kurck, Axel 27
 Kurck, Axel Eriksson 18 f 25
 Kurck, Axel Jönsson 15 ff
 Kurck, Jacob se Kurck Jochim
 Kurck, Jochim 18
 Kurck, Knut Eriksson 17
 Kurland 47
 Kurrild-Klitgaard, Peter 187 f, 424
 Kvestad, Ola 212
 Kühlen, von, släkt 61
 kyrklig heraldik 189 ff
 Kyrning 16, 19
 Kåberg, Inger 45
 Kälde, Bengt Olof 33, 102 ff, 497, 522, 691 ff, 707
 Københavns universitet 434 f, 509 ff, 527
 Köln 184
 Köln, universitet i 428, 434, 454, 510
 Königsberg in Neumark 55
 Körning 17
 Körningsdotter, Ingegärd 18 f
 Lachmann, Andreas Ulrich 590
 lager 434, 475, 502
 Lagerbring, Sven 593 f
 lagerkrans 471 ff
 Lancaster 442
 Landskapssigill, Danmark 172
 Landskapsvapen, Danmark 169 ff
 Landskapsvapen, Sverige 172
 Landskrona 438
 Landsverk, Hallvord 212
 Langben, Erik Eriksen 175
 Langebek, Jakob 85, 179
 Langeland 169 ff, 175 ff, 250, 301
 Langenskiöld, Oscar 720
 Lappland 332 f
 Lars, sankt 423, 426, 444
 Larsen, Ole 148
 Larsson, Anita 423
 latin 471 ff
 Laurentius 423, 426
 Lauritsen, Oluf 41
 Laurila, Kari K. 75
 Laxmand, Gabriel 163
 Laxmand, Margrete Poulsdatter 163
 Laxmand, Poul 510
 Laxmand, släkt 163
 Leijonhufvud 25
 Leimus, Ivar 72
 lejon 424
 Lejonorden 120
 Lejrekrönikan 172
 Lembois kyrka 5
 Lennart, hertig av Småland 329 ff, 342
 Leo XII, påve 150 f
 León 38
 Leonor, spansk prinsessa 38
 Leonore, svensk prinsessa 32 f, 330 ff, 340 f
 Leopold I, tysk-romersk kejsare 36
 Lerche, Flemming 373, 379
 Letala kyrka 3, 8
 Levetzow, von, släkt 65
 Lewenhaupt, Adam 340
 Lexicon over Adelige Familier i Danmark, Norge og Hertugdømmerne 85 f
 licentia docendi 491
 Liechtenstein 77
 Liegnitz 57
 Lillie af Ökna 25
 Lilliefeld, släkt 41
 Lillje 17
 Lindberg, Adolf 494
 Lindberg, Carolus 374
 Lindcrantz, Nils 15
 Lindelöf 11, 14, 27
 Lindelöf, Henrik Hansson 3
 Lindhe, Casimir Sparre 216 ff
 Lindroth, Sten 476
 Linné, Carl von 500
 Linnéuniversitetet 434, 500
 Litauen 77
 livery company 441 ff
 Livland 47, 74, 314
 Loitz 55
 Lolland 169 ff, 248 ff
 Lolland-Falster stift 177
 London 426, 445, 448, 455
 Lothar, tysk-romersk kejsare 248
 Louis XVIII, fransk kung 346 ff
 Louise Augusta, dansk prinsessa 305 f
 Lowson, Jens 590
 Ludvigsson, Rasmus 160
 Luggude 438
 Lund 471 ff, 714
 Lund, Helena 23 f
 Lund, slaget vid 20
 Lundie 25
 Lundo kyrka 6
 Lunds doktorandkår 433
 Lunds domkyrka 164, 423, 474
 Lunds kommun 424
 Lunds nation 432
 Lunds stift 424
 Lunds tekniska högskola 433
 Lunds universitet 423 ff, 434
 Lunge, Ove Jacobsen 160 f
 Lunge, Sidsel 160 ff
 Lunge, Vincens 156 f
 Lupescu, Radu 658

- Luther, Martin 511
 Luxemburg 77
 Lydekasöernas ätt 18, 23
 Lynar, Ulrik 585
 lyra 525 ff, 554 ff
 Luskow, von, släkt 57 f
 Løgstør 49
 Løvland, Jørgen 111, 115 f, 124, 128 f
 Löwenhult, Johan Adolf 6
 Maanestierne, släkt 646
 Madeleine, svensk prinsessa 330 ff, 340 f
 Maelwael, Herman 185
 magister 429, 476
 Magnani, Anna Maria 147
 Magnus Berfött, norsk kung 264
 Magnus Birgersson, svensk hertig 272 ff
 Magnus Ladulås 277, 309
 Magnus, svensk hertig 311 ff
 Magnusen, Finn 95
 Magnusson, Erik, svensk hertig 250
 Mainz 184
 Malmström, Åke 477, 481
 Malmö 41
 Malmö universitet 504
 Manchester 428
 Mangelsen, von, släkt 50
 Mannerheim, Gustaf 374 ff, 669
 Mannersköld, Nils Assersson 4
 Marche 412
 Marcks von Württemberg, släkt 231
 Margareta av Anjou 448
 Margrete I, drottning 254
 Maria, jungfru 423, 447
 Mariakirken, Oslo 267
 Marlin, John Tepper 651 ff
 Martin V, påve 509
 Mathesius, Daniel 588
 Mathesius, Henrik 588
 Mathesius, Jakob 588
 Matikkala, Antti 667 ff, 713
 matrikel 456, 493 f
 Matteus, helgon 172
 Maulas, Toini 391
 Max-Planck-Gesellschaft 238
 Maximilian II, tysk-romersk kejsare 380
 McCarthy, Michael Francis 191
 Mecklenburg 50 ff
 medalj 424
 Medelpad 331 ff
 Mejer, Carl von 590
 Mejländer, släkt 209
 Mercer 25
 Mercer, Christian 24
 Mercers 448
 Merian, Matthäus d.ä. 465
 merkuriestav 93, 503
 Merkurius 93, 434, 501
 Mexmontan, Mikael 541
 Meyer, Gabriel 426 ff
 Michelet, Christian F. 195
 Michelsen, Christian 112
 Miettinen, Tiina 17 f
 Mildred, sankta 445
 Minckwitz, Gert 163
 Minerva 434, 439, 494, 501, 534, 558
 Mjöhund 22 ff
 Modéer, Kjell Å 428
 Moffet, J.C. 41
 Molin, släkt 633
 Moltke, Berta Evertsdotter 18
 Monaco 77
 Montecopio 412
 Montenegro 93
 Montezemolo, Andrea Cordero Lanza di 189 ff, 415 f
 Morichini, Domenico 639 f
 Morichini, Maria Anna 639
 Mororden 150 ff
 Muir, Hans 3
 Mungo, sankt 442
 Munk, Anne 166
 Munthe, Gerhard 127 f
 Muraire, Elisabeth Fortunée 345 f
 muserna 475
 Myhr, Hans se Muir
 Mynt 110
 Målare, Anders Larsson 310
 Mäntsälä kyrka 5
 Märta (Bengt Uddssons dotter) 18
 Mølck, Karin 521
 Mön 170 ff
 Mörner, Göran 717
 Mörskom kyrka 2, 22 ff
 Nansen, Fridtjof 117, 130
 Napoleon 167, 345
 Narva 71 ff
 Narvik 80
 Nationalbiblioteket, Norge 85
 Nationalmuseum, Finland 8 ff, 20
 nationer (vid universitet) 427, 436
 Natuglen 438
 Naturalisationsbrev 36
 Navarra 38
 Nederländernas riksvapen 207
 Neetow 50 ff
 Neith, gudinna 210
 Nevéus, Clara 76, 219, 226
 Nevéus, Torgny 499
 Nicander, K. A. 487
 Nicolas, svensk prins 330 ff
 Nidarosdomen se Tronheims domkyrka
 Nielsen, Jørgen Løvland Yngvar 115 ff 128 ff
 Niinistö, Sauli 672
 Nikitjuk, Aleksandr 72
 Nikolaus, sankt 447
 Nilsson, Christern 161
 Nissedal 407
 Nissen, Harald 84, 87
 Nisser, Per-Erik 333
 NMBU (Norges miljø- og biovitenskapelige universitet) 550 ff
 Nord-Fron 406
 Nordalbingen 248
 Nordborg kirke 291 f
 Nordenskiöld, A. E. 370
 Nordenvall, Per 46
 Nordhus, Geir 695
 Nordiska heraldiska kollokvier 707
 Nordiska heraldiska konferenser 711 ff
 Nordjylland 172
 Nordösterbottniska nationen 544 ff
 Norge, flagga 113 ff

- Norge, rikssigill 110 ff
 Norge, riksvapen 107 ff, 170, 193 ff, 214 f
 Norinder, Henrik 440
 Normandie 77
 Norra Vrams kyrka 155 ff
 Norrbotten 332 f
 Norsk Heraldisk Forening 408 f, 424, 647, 714, 726
 Norske Sigiller fra Middelalderen 85
 Northampton 443
 Norwich 445
 Novgorod 314
 NTNU (Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, tidl. NTH) se Trondheims universitet
 Numers, Gustaf von 372, 384 ff, 690, 699 f
 Numismatik 93
 Nuorteva, Jussi 436
 Nusse, Jacob Nielsen 41
 Nyblæus, Axel 540
 nycklar 493 f
 Nygaard, Truls 407
 Nygård 8 f
 Nyland 2, 26, 312
 Nylands kavalleriregemente 11
 Nylands nation 436 f, 538 ff
 Nyländska jaktklubben 540
 Nürnberg 477
 Nyt dansk Adelslexikon 85
 Nützel, Hieronymus 320 ff
 Nådendals kyrka 2 ff
 Närke 310, 318 ff, 327 ff, 337 f
 Nærøy 406
 Oberbergamt 528
 Odd, idrottsförening 203 ff
 Odda 208 f
 Oden 211, 557
 Oettingen, Arved von 46 f
 Offentliga vapen, skydd för 79 f
 Offläga 413
 Olaus Magnus 310, 312
 Oldenburg 170 f, 285 ff
 Olsson, Bror 478
 Onoltzheim, Hüler von, släkt 65
 Onsjö 438
 Opegård 406
 Ordenshistorisk Selskab 729
 Orimattila kyrka 2
 Orléans 455, 458
 Orning, släkt 50
 Orvar-Odd 203 ff
 Oscar I, svensk kung 46, 328 ff
 Oscar II, svensk kung 46, 110 ff, 328 ff, 432, 494
 Oscar, hertig av Gotland 329, 337 ff
 Oslo 712, 714
 Oslo byvapen 206 ff, 211
 Oslo, Universitetet i 435 ff, 525 ff, 550 ff
 Osten-Sacken, von der, släkt 50
 Oswald, Gert 234
 Ottesdatter, Ingerd 156 f
 Overlacher 26
 Ovidius 475
 Oxenstierna, Axel 78
 Oxford, universitetet i 426, 434, 442 f, 446 f, 449, 455 ff
 Padua 428, 458, 481
 Pajula, Paavo 383 f, 391
 Palatsgreve 152
 Pallas Atena 434, 500 f, 558
 Paloheimo, Olli 388 f, 391
 Pape, Margrethe 360
 Papworth's Ordinary 41 f
 Pargas kyrka 2, 8 f, 12, 14 f
 Paris, universitetet i 454, 456, 458, 471, 481, 511
 parnass 474, 477
 Passow, von, släkt 58
 Pastoureau, Michel 596
 Pastoureau, Michel 654
 Paul VI, påve 190
 Paul, sankt 443
 Paulsen, Fritz 147
 Paulus 426
 Pedersen, Henry 678 f, 681
 Pedersen, Torbern 161
 Pedersen, Troels 583 ff
 Penters, Mattias 23
 Pentz, von, släkt 64
 Peringskiöld, Johannes 677
 Perlin 57
 Pernå kyrka 2, 6
 Pertus, Mathias 23 ff
 Peter I, rysk kejsare 74 ff
 Peter, sankt 453, 510
 Peterhouse 447
 Petersen, Hans 584 ff
 Petersen, Henry 510
 Peterssen, Eilif 109, 129 ff, 193 f
 Petlesden, Thomas 445
 Petri, Laurentius 76
 Petrus 434
 Petrus, Simon 191
 Pfalz, kurfurstar 45, 464 f
 Philip Ernst av Glücksborg 303
 Phillips, David F. 93
 Piedmont 190
 Pihl, släkt 209
 Pikis kyrka 8
 Pil 203 ff
 Pipping, Knut 310, 312
 Pirhonen, Jouko 397
 Pistolekors, Abraham 5
 Pius VII, påve 150 ff
 Ploene, von, släkt 62
 Pløn 304
 Poggenberg, Frederik 588
 Pogwisch, Mette Benediktsdatter 161
 Poitiers 427, 458
 Pojo kyrka 2, 8 f, 11 f, 15
 Poll, von, släkt 50
 Pommern 36 f, 49 ff
 Pompili, Antonio 189 ff
 Pontoppidan, Erik 177
 Porse, Knud 250 f, 279
 Porträtt 75
 Poulson, Matthias 587
 Prag 454, 458
 Prage, Knud 54, 157, 159, 232
 Prank, Jacob 593
 Premonstratensorden 191
 Prinsesskrona 33
 privilegiebok 456
 Prix Arvid Berghman 668
 Prix Gustaf von Numers 668
 Prix Walburga von Habsburg Douglas 671
 Procopé, Hjalmar J. 374 f, 379, 391 f
 Procopé, Niklas 392
 promotion 428, 471 ff, 487 ff
 promotor 473 ff
 Prytz, Torolf 134

- Prästkulla 11 f
 Psaltaren 482
 Purpur 34 ff, 39
 Pyttis kyrka 2, 25
 Pålsson, Leif 691, 697, 702 f,
 728 ff
 Pälkäne kyrka 6
 Quanten, von 6
 Raab, Carl Michael 33, 719
 Raben, Frederik 177
 Ragnhild Henriksdotter
 (Voltissläkten) 14
 Railaité-Bardé, Agnè 660 f
 Ralecke, von 62
 Ram 24
 Rambe, släkt 701
 Rambe, Swen 699 f
 Ramsay, July 8
 Randulf, Enevold 587
 Raneke, Jan 45, 52, 140 ff, 160 ff,
 219 ff, 594, 674 ff, 692 ff
 Rangell, J. W. 381, 391
 Rangkronor 358 ff
 Rasch, släkt 209
 Rasmussen, Carsten Porskorg
 243
 Rasmussen, Lars 95 f
 Rausch von Traubenberg,
 släkt 55
 Rausche, släkt 55
 Re 406
 Reading 442
 Reede, släkt 633
 Reeth, af, Theodor 376
 Reginald II, kung av
 Northumbria 207
 Rehbinden, Bernhard 5
 Reims 427, 458
 rektorsbyte 429
 rektorskedja 493 f
 Relander, L. Kr. 381
 Resen, Peter 514
 Reval 74, 317 f
 Rhinen 184
 Ribbing, Elisabet 319
 Richental, Ulrich von 426, 452
 ff, 511
 Riddarholmskyrkan 46, 99
 Riddarhus, Finlands 1
 Riddarhus, Sveriges 8, 716 ff
 Riddarhusordningen, Sverige 27
 Ridderlige Akademie, Det 439
 Ridderskap, Estlands 77
 Rigsarkivet 519 f
 Riksarkivet, Danmark 88, 236,
 645
 Riksarkivet, Finland 27
 Riksarkivet, Norge 108
 Riksarkivet, Sverige 26, 33 ff, 192
 Riksheraldiker, Sverige 221 f
 Riksvapen, Sverige 13, 32 ff
 riksäpple 435
 Riska, Tove 22
 rite de passage 491
 Rixingen 301
 Robinson, John Martin 232
 Rockokon 6
 Roland, Martin 657
 Romersk-katolska kyrkan 189 ff
 Rondahl, Emmery 116 ff
 Roos, Elisabeth 23 ff
 Rosell, Anton 540
 Rosen, von 22
 Rosenborgs slott 359
 Rosenberg, von, Sophie 250
 Rosenkrantz, Niels 347 f
 Rosenkrantz, Otte Holgersens
 156 f
 Rosensparre, Birgitte Jensdatter
 162 f
 Rosensparre, Jens Jepsen 163
 Rosenvinge, släkt 41
 Roskilde domkyrka 144, 173,
 250
 Roskildefreden 172
 Rostgaard, Frederik 84 f
 Rostock 55
 Rostock, Ole 645, 689 f
 Roxburgh 444
 Rud, Anne 157
 Rudeen, Thorsten 593
 Rudolf II, tysk kejsare 65
 Rudolf III av Sachsen 184 f
 Rudolf IV, ärkehertig 459
 Ruff, Dorothea 55
 Runor 211
 Ruprecht av Pfalz 184 f, 469 ff
 Ruuth, J. W. 27
 Ruyers 184
 Rydman, Eero 384 f, 391
 Rye 445
 Rügen 57
 Ryssland 93
 Rättsmedicinverket 34 f
 Röda halvmånen 80
 Röda örns orden 150
 Rødslet 49
 Rømer, Ole 519
 Rønneberg 438
 Rønnow, Anne 51
 Rønnow, Beate Nielsdotter 18
 Rønnow, Margrethe Claus-
 datter 157, 159
 Rønnow, Markvard Nielsen 161
 Røvik-Larsen, Ulf 87
 Sabelfana, Lindeved Claesson 4
 Sabelhierta, Helena Kristina 381
 Sabelstierna, Christer
 Henriksson 3
 Sachsen 58
 Sachsen-Lauenburg 285 f
 Sachsiska civilförtjänstorden
 150, 153
 Sagerlund, Vladimir 33
 Sagu kyrka 2 ff, 20
 Salmsen 535
 Salokangas, Sakari 381
 Salokangas, Voitto Sakeus 382 f
 Samsø 250, 279
 Samuelson, Jan 717
 San Luca-akademien 150 ff
 Sankt Bendts kirke, Ringsted
 144
 Sankt Hallvard 206 ff
 Sankt Knuds kirke, Odense 144
 Sankt Olav 209, 259, 267
 Sankt Olavsorden 116
 Sankt Petersburgs guverne-
 ment 72, 78
 Santa Maria dei Miracoli 639
 Sars, Ernst 109
 Satakunda 309 f, 312 f, 379
 Savolax 310
 Savorelli, Alessandro 659
 Saxoferrato, de, Bartolus 656
 Scavenius, Christian 587
 Scavenius, Peder Lauridsen 587
 Schaanning, Per 196 ff
 Schantz, Torbjörn von 491
 Scharfenberg, släkt 208 f

- Schauenburg, släkt 252 f
 Scheffer, Gunnar 252 f, 219 ff,
 593 f, 693
 Schegel, Ernst Bernhard 220 f
 Schilling von Canstatt, släkt 59 f
 Schinkel, von, släkt 57 f
 Schiøtt, släkt 209
 Schlesien 57
 Schmidt, Frederik 207, 213
 Schmidt, Frederik Ludvig 590
 Schnell, Ivar 322 f
 Scholander, Fredrik Wilhelm
 494
 Schreiber, Carl Adam 593
 Schrot, Martin 460
 Schwerin, Otto von 664
 Schwerin, von 440
 Schürer von Waldheim, släkt 231
 Schytte, Peder Pedersen 209
 Schøning, Gerhard 84, 87 f
 Schønings våpenbok 87
 Schörling, Andreas 593
 Scrope, släkt 43
 Sebastian, helgon 210
 Šedivý, Franz 37, 102, 372, 387
 Segercrantz, Mårten 5
 Seize quartiers 166 f
 Selmer, Johan Henrik 587
 Selmer, släkt 209
 Selskab for Heraldik og
 Sfragistik 689
 Serafimerorden 32 f
 Serafimerorden, vapen för
 riddare 46, 99 ff, 334 ff, 353
 Serbien 93
 Seton, Alexander 25
 Setäläs, E. N. 378 f
 Shaftesbury 446
 Shakespeare, William 94
 Shearmen and Fullers 448
 Shrewsbury 445
 Sibbo kyrka 5
 Sicilien 38
 Siddons, Michael Powell 633 f
 Sidselrud, Kaare Seeberg 94,
 437, 695, 708
 Siena 458
 Sigill 72 ff, 92 f, 140 ff, 207 ff,
 263 ff, 273 ff, 311, 424 f, 428,
 441 ff, 452 ff, 499 ff, 646, 673 ff
 Sigismund, svensk kung 75, 319
 Sigismund, tysk-romersk
 kejsare 184
 Sigurd Munn, norsk kung 264
 Sigurdsson, Ogmund 207 f
 Sigvaldsson, Thorfinn 207 f
 Sigvard, hertig av Uppland
 329 f, 342
 Sihvo, Aarne 381 ff, 390 f
 Silfversparre 26
 Sixtus IV 509
 Sjundby gård 26
 Sjöland 172
 Sjöberg, Cajsa 428 f
 Sjöborg, Nils Henrik 475
 Sjödahl, Per 45
 Sjögren, Arthur 341
 Skaktavl, släkt 50
 Skalder, släkt 680
 Skalin 57
 Skallagrimsson, Egil 204
 Skalle 22
 Skandinavisk vapenrulla 224 f,
 692 ff
 skandinavism 436 f
 Skarhult 440
 Ski 407
 Skien 203 f, 213 f
 Skinkel, Dorthe Hansdatter 49
 Skinkel, Hilleborg 166
 Skinkel, Otte 166
 Skitinbäck 8
 Skjervold, Einar H. 406
 Skottland 442 ff
 Skov, Sigvard 177
 Skræffering 171
 skrå 426, 441 ff
 Skåne 40, 172, 328 ff, 336, 341
 Skånska nationen 431 f
 Skövde, högskolan i 434, 497,
 500
 Slesvig 170 f, 248, 252 ff
 Slesvig-Holstein 284 ff, 364
 Slesvig, hertigar av 252 ff
 Småberg, Thomas 717
 Småland 328 f
 Smålands nation 440
 Smørum kirke 517
 Snakenborg, Sophie Gerts-
 datter 163
 Snare, Esbern 249
 Snellman, J.V. 539
 Societas Heraldica Lundensis
 424, 714
 Societas Heraldica Scandina-
 vica 34, 243, 414, 424, 647,
 668, 689 ff, 707 ff
 Societas Heraldica Scanica
 696 ff
 Society of Antiquaries 43
 Sohlberg, Torleif 196 f
 Solvorn kirke 209
 Somme 17 f
 Sonck, Lars 545
 Sonnenburg 89 f, 721 f
 Sophia (visheten) 477
 Sophie Amalie av Slesvig-
 Holsten-Augustenburg 366
 Sordavala 384
 Sorø 680 f
 Sorø akademi 439, 581 ff
 Spangen, Christian 692, 699 f
 Spanien, kungafana 38 f
 Spanien, riksvapen 38 f
 Spanska akademien för historia
 39
 Sparre 25
 Sparre, Anna Johanna 25
 spira 429, 435, 479, 493 f, 515
 Spjut 36 f
 Springstock 36 f
 Spåre, Henrik Månsson 4
 St. Andrews 447
 Stadelberger, Jakob 465 f
 Stake 25
 stambok 434
 Stamford 187
 Stamford Yacht Club 187 f
 Standar 187
 Stapelholm 172
 Starck 8
 Statens heraldiska nämnd,
 Finland 668
 Statsheraldiker, Sverige 192,
 225 f
 Stavangers domkyrka 267
 Stedingk, von, släkt 61 f
 Stedje kirke 210
 Steffens, Krog 86 f
 Stein, von, släkt 57

- Steinfurth 57
Steinwehr, von, släkt 55 ff
Stenbock 17, 25
Stenbock, Olof Jönsson 18
Stettin 55
Stiernman, Anders Anton von 26
Stjernkors, Olof Gustafsson 3
Stobæus, Andreas 593
Stobæus, Kilian 593
Stockholm 712 f
Stockholms slott 99
Stockholms universitet 434, 501 f
Stor-Abborfors 25
Storck, Herman 678 f
Storcks vapenbok
Storgården (Luonnonmaa) 9
Storm, Casper Herman 590
Storm, Gustav 115, 122 f, 129
Stormarn 170, 285 ff, 296
Strafflag, Norges 79
Stralsund 51, 208
Strock, H. 85
Stryzemann, släkt 61
Ströhl, Hugo G. 374
Strøm, Oluf Thommesen 212
Ström, Per 429
Strömberg, John 436 f
Strömsunds kommun 34
studenterlue 553 ff
Studentersamfund, Det Norske 550 ff
Steudentersamfundet i Trondheim 550 ff
Studentersamfunnet i Bergen 550 ff
Studentersamfunnet i Ås 550 ff
studentfanor 554 ff
studentheraldik 419 ff
Studentkåren i Helsingfors 539 f
studentmössa 437, 553 ff
studentnationer 537 ff
studentordnar och -medaljer i Norge 550 ff
studentuniform 437, 551 f
Sture 25
Sturlason, Snorre 114, 264 f
Stålarne 20 ff
Stålarne, Axel Eriksson 4
Stålarne, Ture Johansson 23
städerna 441 ff
Sulkava kyrka 5
Sundeå kyrka 26
Sunnqvist, Martin 36, 94, 219, 227 ff, 424, 434, 717
Sveen, Arvid 406 f
Sveio 407
Svenska akademiska högtidskonventet 489
svenska dräkten 429
Svenska Heraldiska Föreningen 34, 221, 647
Svenska nationalkommittén för genealogi och heraldik 224, 232
Svenska Vapenkollegiet 229, 231
Sverdrup, Georg 526, 534
Sveriges riksvapen 311
Svinhufvud af Västergötland, Göran Göransson 3
Svärd (ätt) 17
svärd 515
Svärd, Karl Johansson 2 f
Syddansk universitet 500
Sydösterbottiska nationen 543 ff
Sæby kirke 517
Søborg kirke 250
Söderhjelm, J. O. 372, 390
Söderjylland 172
Söderköping 232
Södermanland 77, 273, 277, 310, 318 ff, 327 ff, 341
Södra Finlands lagsaga 11 f
Sønderborgs slott 243, 284 ff, 713
Takki, Uuno 384 f, 390
Takki, Uuno 395
Talari, Tapani 394
Tallinn 314, 713
Tallow Chandlers 448 f
Talvio, Tuukka 76
Tammerfors tekniska universitet 505
Tammerfors, universitetet i 434, 502 f
tandläkarhögskolan 504 f
Tarjanne, Jukka 394
Tarjanne, P. K. 386 f, 391, 394
Taubé 21 ff
Tavast, Sten Ivarsson 3
Tavastehus infanteriregemente 8
Tavastland 2, 273, 310, 381
Teet 20 f
Tegel, Erik Jöransson 310
Tegnér, Esaias 474
Tekniska Högskolan, Kungl. 499
Telemark museum 87
Tenala kyrka 2 f, 5 f, 9, 11 f, 15
Tengström, Leif 309 f, 312 f, 315, 594
Tennberg, Bo 692, 699
Tenterden 445
Tersmeden, Fredrik 431
Tham, Dagny 192
Thewitz, Johan 5
Thiset, Anders 85, 109 f, 115 ff, 124 ff, 177 f, 438, 521, 645 ff, 678 ff
Thomson, Arthur 506
Thorbjørnsen, Simon 196
Thorfinnsson, Ulfgard 207
Þorleifsson, Björn 100
Thorvaldsen, Bertel 145 ff
Thorvaldsen, Elisa 147
Thott, Aksel Pedersen 162
Thott, Beate Iversdatter 162 f
Thott, Iver Akselsen 162
Thott, släkt 162 f
Thott, Åke 155 f, 162
Thrane, Frederik Christian 589
Thrane, Theodor 589
Thyre Danebod, dansk kung 143
Thyselius, Carl 593
Tidemand, Ole 589 f
Timmerman, Antonius 311, 313 f
tinkurer 216 ff
titelvapensköld 71
Tolkner, släkt 58
Topelius, Zacharias 539
Tor 146, 148, 211, 557
Torna härad 432
Tott 17, 20
Tott, Erik Åkesson 18
Tott, Åke Axelsson 18
Trampe, Adam Friedrich 36
Trampe, Christopher 37

- Trampe, Philip Detlev 36
 Trampe, släkt 36 f
 Trampe, von, släkt 55 f
 Tre kronor 46
 Trellech 445
 Tribsees, von, släkt 66
 Trier 184
 Trinity Hall 447
 Trolle 21 ff
 Trolle, Arvid 162 f
 Trolle, Birger 163
 Trolle, Gustaf 35
 Trolle, Margaretha Arvidsdotter 161
 Trolle, Margrethe 157
 Trolle, släkt 161 f
 Trondheim 713
 Trondheims domkyrka 260 f
 Trondheims universitet 439, 489, 550 f
 Trondsen, Christoffer
 "Rustung" 86
 Trætteberg, Hallvard 87 f, 200 f, 264, 406 f, 527
 Tulenheimo, Antti 377, 390 f
 tupp 504
 Turesson, Ture 18
 Tübingen, universitetet i 427, 453, 460 ff
 Tyr, gud 211
 Tysk-romerska riket 184
 Tyska orden 59
 Tyskland 426
 Tyskland, sydvästra 452 ff
 Töfsala kyrka 2 f, 5, 8
 Tønnesen, Allan 92, 708
 Törner, Johan 594
 Törneros, Adolf 487
 Uberti, Pier Felice degli 189
 Uddsson, Bengt 18
 Uexkull 22
 Uexküll, släkt 50
 Ugglä (ätt) 6, 8
 ugglä 434, 557
 Ugglä, Carl 218 ff, 322, 594
 Ulf i Finland, Mårten Eriksson 4
 Ulfstand, Jens Holgersen 157 ff
 Ulfstand, Jöns Olsson 18
 Ulfstand, Lisbeth 155 ff, 164
 Ulfstand, Truid 156
 Ullensaker 208 f, 211
 Ulvsby kyrka 2, 13 ff, 27
 universitet 452 ff
 Universitetet i Bergen se Bergens universitet
 Universitetet i Oslo se Oslo, Universitetet i
 Universitetet i Trondheim se Trondheims universitet
 Universitetsheraldik 419 ff
 universitetssigill 433 ff, 592
 Uppland 277, 310, 328 ff, 337, 342
 Uppsala 428 f
 Uppsala domkyrka 172
 Uppsala universitet 429 ff, 434, 489 ff, 498
 uradel, Danmark 166 f
 Urban VI, påve 460
 Urban VIII, påve 412
 Urdiala kyrka 4
 Ursula, helgon 210
 Urup, Christense Jensdatter 163
 Urup, släkt 163
 USA 187
 USA riksvapen 209
 Usedom, von, släkt 62
 Utrikesdepartementet, Norge 193 ff
 Vadstena klosterkyrka 339
 Vadstena slott 314
 Vadum kyrka 49 ff
 Vahervuori, Oskar 386 f, 391
 Vahervuoris, Liisa 393
 Valdemar Birgersson, svensk kung 273, 275
 Valdemar I, dansk kung 248, 253
 Valdemar II Sejr, dansk kung 248 ff
 Valdemar III, dansk kung 250, 252 f
 Valdemar IV Atterdag, dansk kung 173, 248, 250
 Valdemar Magnusson, svensk hertig 277 f, 281, 309
 Valdemarsen, Knud 250 f
 Valeur-Jensen Stamford Denmark Race 187
 Vallö, grevskap 361
 vapenböcker 84 f, 581 ff
 vapenmantel 5
 Vasa 437
 Vasa nation 545 ff
 Vasa, Birgitte Kristiernsdotter 155 f, 160 f
 Vasa, Christiern Nilsson 161
 Vasa, ätt 45
 Vehmais kyrka 5
 Verein Herold 232
 Verwohlt, Ernst 161, 690 ff, 698 ff
 Vetenskapsakademien 434
 Vetenskaps societeten i Lund 501
 Vibe, släkt 50
 Victoria, svensk kronprinsessa 32, 330 ff
 Videnskabers selskab, Det Kgl norske 532
 Vieregg, von, Elisabeth Helene 360
 Vietinghof, von, släkt 50
 Viland, Vigdis 407
 Vind, släkt 50
 Vindafjord 407
 Vinding, Rasmus 590
 Vinstorpaätten 16 f
 Virmo kyrka 4, 26
 Vitterhetsakademien 501 f
 Vittinghof, Evald Gustaf von 5
 Volborth, von, Carl-Alexander 239
 Voltaire 643
 von Birckholt, Ingeborg 8
 von Birckholtz, Hieronymus 11
 von der Osten 22
 von Eckeln 26
 von Falkenberg 8
 von Falkenberg, Gottfrid 3
 Vorpommern 50 ff
 Väler 208 f
 värja 429, 478
 Värmland 310, 318 ff, 327 ff
 Västerbotten 310, 329 f, 339
 Västergötland 310, 322, 329 ff
 Västmanland 77, 322, 329 ff, 340
 Västra Götalands län 34
 Västra Sveriges Heraldiska Sällskap 729
 Wad, Gustav Ludvig 582
 Waern, Bror Jacques de 192

- Wagner, Anthony 42
Waldemarsson, Torsten 412
Walden, Rudolf 372, 377 f, 390, 397
Wales 442 ff
Wang, Jens 125
Wardlaw, Henry 447
Warnstedt, Christopher von 702 f
Warwick 445
Wasard, Wilhelm Mathias 586 f
Wasling, Jesper 219, 226 ff, 719
Wedel Jarlsberg, Fritz 113 ff, 124 ff, 128 ff
Weidemann, släkt 209
Weisin, von, släkt 58
Welhaven, Johan Sebastian 553
Wells 442
Wenzel av Luxemburg 184 f
Werenskiöld, släkt 664
Wergeland, Henrik 551 ff
Wergeland, släkt 209
Wermlands nation 431 f
Werner av Falkenstein 185
West, Mathias 589 f
Westfalen 286
Wiek 77
Wiens universitet 488
Wierland 77
Wijk, Olof 720
Wikström, Emil 374
Wilberg, Theo. 196 f
Wilckens, C. F. 146
Wildeman 11 ff, 21 ff
Wildeman, Olof 23
Wilhelm, hertig av Södermanland 329, 331 f, 339
Willement, 43
Willershusen 55
Williamson, Henrik 207
Windsor 443 f
Winterfeld, Margrethe 55
Wittelsbach 465
Wittenberg, universitetet i 435, 511
Witting, Abraham 381
Witting, Bo 380
Witting, Rolf 379 ff, 391
Wittingk, Joachim 380
Wittrup, Peter 85, 678
Wivet, släkt 50
Wladimirorden 150
Wood, Anthony 651
Woodcock, Thomas 41 ff, 232
Woodward, 359
World Maritime University 434, 505
Worm Lassen, Oluf 587
Worm, Ole 85, 95, 517, 587
Wreding, Eric 702
Wulff, Aage 103 f, 372, 498, 664
Württembergiska kronorden 150
Wærn, Bror Jacques de 76
Yöntilä, Armas 387, 390
Zajic, Andreas H. 656
Zernickow, släkt 50
Zincgref, Julius Wilhelm 465
Zovko, Davor 219, 228 f, 695
Åbo 712
Åbo akademi 489, 538
Åbo domkapitel 26
Åbo hovrätt 8, 26
Åbo landskapsmuseum 369
Åbo slott 311 ff
Åbo universitet 434, 498 f, 501 f
Åkerman, Gustaf Richard Joakim 233
Åkesson, Eva 491
Åland 312 f
Ållon, Karin 23 ff
Ållongren 11, 20 ff
Ållongren i Finland, Måns Nilsson 11
Ångermanland 310, 330 ff
Århus 489
Åsbo, Norra 438
Åsbo, Södra 438
Åsklund, Henric 227, 424
Älf, Johannes 593
ämbetskedjor 437
Ängelholm 438
äpple 434, 500
Ärö 170 ff
Öberg, Sebastian 33
Öland 281, 310, 332 f
Önnerfors, Elsa Trolle 424, 438
Örneram 24
Ösel 47 ff, 170
Österbotten 310
Österbottens nation 437, 538 ff
Östergötland 32 f, 310, 328 ff, 342
Österrike 77, 458

FOTOGRAFIER TAGNA AV:

- AF:s Arkiv & Studentmuseum 432
 Amundsen, Odd 108, 112 f
 Anderson, Ronny 291, 311, 374, 376, 387 f, 480, 513 ff, 521, 584 ff, 645 f, 668
 Arkivverket, Norge 405 ff
 Arponen, Maria 377
 Arthur Sand/Museum for universitets- og vitenskaps-historie 551, 552
 Bayerische Staatsbibliothek 256
 BayHStA München 464
 Bergroth, Tom C. 313
 Beyer, Hugo 463
 Bibliothèque nationale de France 345
 Bibliothèque royale, Bruxelles 184
 Bjørnhaug, Helge J 571
 Brogaard, Steen 242
 Bukkekollegiet/Blindern Studentterhjem 569
 Bylander, Eric 323
 Bätcke, Claudia 575
 Christerson, Carl-Thomas von 3 ff, 8 f, 13, 16, 23 f, 439
 Daflos, Alexis 102 f, 334 f, 337 ff, 342
 Djupvik, Gunda 573
 Farmasiforeningen Veneficus 573
 Finlands riddarhus 2 f, 5
 Hedman, Lars 392
 Historisches Museum Basel 462
 Jansen, N. 462
 Kiær, Niels R 572
 Krog, Ole Villumsen 371 f, 378, 380 f, 383 ff, 390
 Krüger, Joachim Hvoslef 577
 Kungl. Maj:ts Orden/Per Magnus Persson 506
 Kungl. Maj:ts Orden/Leif Ericsson 670
 Kungl. Maj. Orden, Stockholm 352
 Kvindelige Studenters Sangforening 566
 Lem, Audun 632 ff
 Lunds nation 432
 Lunds universitet 430
 Lunds universitet, Kennet Ruona 472, 477, 491
 Lunds universitetsarkiv 425, 427, 430 f, 433
 Maier-Mohns, K. 463
 Maijala, Laura-Kaisa 667
 Marinemuseet 126
 Marko Oja/Finlands Riksarkiv 397
 Meyer, Gabriel 465
 Miettinen, Tiina 17
 Museiverket 8, 539
 Nationalbiblioteket, Prag 256
 Nielsen, Ane Krogh 670
 Nilsson, Åke 489
 Nissen, Harald 156
 Nordqvist, Martin 556
 Norsk portrettarkiv, Riksantikvaren 553
 Nylands nation, Fredrik Forssell 540
 Odontologiforeningen (Oslo) 573
 Oja, Marko 541 f, 544 f
 Olgun, Emre/Riksarkivet 324
 Olykaynen, M. 548
 Ordenskapitlet, København 352
 Ordenskollegiet i Juristforening 571
 Oslostudentenes fotoklubb 559
 Petersen, Hans 150
 Prittinen, Samuel 541, 546 ff
 Puhakka, Martti 310
 Riddarhuset/Gabriel Hildebrand 718
 Riddarhuset/Dick Norberg 719
 Rigsarkivet, Köpenhamn 253, 350 f, 354
 Riksarkivet (Finland) 375 ff
 Riksarkivet (Sverige) 679, 269
 Riksarkivet (Norge) 266, 268
 Rydin, Axel 492
 Röbbcke, G. 464
 Saigal, Sunil 670
 Sidselrud, Kaare Seeberg 554, 556, 559, 561, 562, 563, 565, 567, 570, 575, 577
 SiÅs/Bonsak Hammeraas 574
 Statens historiska museum (Stockholm)/Finn Marner 722 ff
 Steiner & Co. Clichés 464
 Stensrud, Øyvind 568
 Sunnqvist, Martin 418, 425, 438, 503
 Sønderborg Slot, 285 ff
 Tersmeden, Fredrik 430, 433
 Thiset, Anders 646
 Tiainen, Jani 382
 Trondhjem Studentersangforening 576
 Ullstad, Henrik 432, 556 ff
 Universitetets symfoniorkester 564
 Uppsala Universitets studentkår 559
 Wallerstedt, Mikael 493 f
 Weissenberg, Beni von 21
 Wijk, Magnus/Myntauktioner i Sverige
 Wilse, Anders Beer/Marine-museet 125
 Åbo landskapsmuseum/Martti Puhakka 311

ILLUSTRATIONER UTFÖRDA AV:

Abildgaard, Søren 50	Herzog, Johan Georg 585	Rondahl, Emmery 208
Björnsson, Sveinn 99	Jensen, C. A. 150	Ronny, Andersen 105, 647, 668
Bloch, Andreas 127	Krog, Rudolf 197	Rothe, Eigil 683
Brendalsmo, Jan 262	Kälde, Bengt Olof 102 ff, 712	Saigal, Sunil 670
Brotze, Johann Christoph 74 f	Lüders, Hermann 723	Salokangas, Sakari 381, 383
Bruun, Henry 137	Maula, Toini 391	Šedivý, Franz 102, 387
Caspersen, Hans Christian 99	Merian, Matthäus d.y. 722	Setälä, E. N. 378
Ehrström, Eric 374, 376 ff	Munthe, Gerhard 128	Sneddon, Jon 678
Eklund, Runar 545	Mølck, Karin 521	Storck, H. 158, 163, 165, 236
Engelhardt, Knud V. 521	Numers, Gustaf von 384 ff, 393, 396	Ströhl, Hugo Gerard 288 f
Erdmann, Domenico 195	Oja, Tiit 76	Talari, Tapani 394
Ericsson, Leif 105, 670	Pedersen, Troels 585 f, 589	Taska, Artur 73
Eriksson, Olof 392, 394	Petersen, Hans 584	Thiset, Anders 119, 122 f, 252, 254
Fraser, Georg 381	Petersen, Magnus 253	Thorsen, Haakon 131
Gether-Caspersen, Hans Chr. 371	Petersen, Eilif 132 ff	Thorvaldsen, Bertel 146 f, 149
Grep, Brita 233	Raneke, Jan 158	Trættemberg, Hallvard 264
Ham, Herman von 586 ff	Reeth, Theodor af 376	Wergeland, Henrik 552
Hansen, Heinrich Johann 72	Riksarkivet (Sverige) 32, 34 f, 340	Wulff, Aage 103 f
Heinonen, B. O. 388		

Vejledning til forfatterne

Manuskripter indsendes til redaktionen i ét eksemplar, mens forfatteren selv beholder en kopi. Redaktionen påtager sig intet ansvar for uopfordret indsendte manuskripter, billeder m.m., men returnerer i øvrigt billedmateriale efter brugen.

Manuskripter maskinskrives på A4-ark med 1 ½ linjes afstand og 4-5 cm bred margen. Forkortelser bør så vidt muligt undgås (altså ikke H.T. eller lignende, men: Heraldisk Tidsskrift). *Referencer og litteratur* samles efter artiklen eller indsættes evt. i *Noter*. Egentlige artikler skal være forsynet med et *abstract* på engelsk. Normalt skal dette være på 100–200 ord – ca ½ trykside. I tillæg til dette sammendrag skal der foreligge forslag til nøgleord (*keywords*), dog ikke flere end max. 5–10 ord pr. artikel.

Artikler og anmeldelser sendes elektronisk tillige med en udskrift på papir. Det digitale materiale kan om nødvendigt sendes på CD/DVD. Den elektroniske tekst leveres som Word eller RTF. Hvis tekst og billeder tilsammen har en datamængde på under 20 MB, kan det digitale materiale dog sendes som e-post. Den elektroniske tekst bør kun vise én teksttype, altså uden kursivering, fed type eller understregninger. Sådanne markeringer kan derimod angives i det vedlagte manuskript. I den elektroniske tekst må der ikke bruges automatisk orddelingsfunktion eller tabulator ved linjeskift. Der må ikke forekomme blanke linjer mellem afsnittene. Der skal bruges automatisk funktion til slutnoter. I papirudskriften kursiveres titler på bøger og tidsskrifter, der henvises til, og forfatternavn, titel og udgivelsesår og -sted anføres.

Anmeldelser forsynes med overskrift af følgende indhold og med tegnsætning som anført: Forfatterens/forfatternes navn/e: Bogens titel (evt. undertitel eller skriftrække). Udgivelsessted, forlag, året på titelbladet og eventuelle ISBN/ISSN-numre. Antal sider (evt. romertal + arabertal, f.eks. XII, 356 s.). Ved illustrerede værker antal plancher eller blot ill., antal kort. Pris i oprindelseslandets valuta.

Billeder. Billedtekster skrives ligeledes for sig og nummereres fortløbende. Der bruges betegnelsen Ill./ill. både i brød- og billedtekst. Billedernes omtrentlige placering i brødteksten markeres i margenen. Billedforslag med tilhørende undertekster vedlægges samtidig med, at manuskriptet indsendes. Billedteksterne skal foreligge på et af de skandinaviske sprog samt på engelsk. Brugsret til billeder skal være afklaret af forfatter og fotograf/rettighedshaver og skal oplyses samtidig med indsendelse af manuskript med illustrationer.

Håndskrevne rettelser bør ikke forekomme i manuskriptet. Når manuskriptet er godkendt, får forfatteren som korrektur den af redaktionen bearbejdede tekst. Forfatteren kan ikke påregne at få korrektur af den satte tekst. Derefter kan rettelser mod manuskriptet, herunder udvidelse af tekst eller noter, ikke ventes fulgt af redaktionen. Dersom rettelser mod manuskript er tvingende nødvendige, betales de af forfatteren.

Efter udsendelsen af tidsskriftet får forfatteren et antal heraf, svarende til antallet af trykte sider i artiklen.

Societas Heraldica Scandinavica forbeholder sig som udgiver af Heraldisk Tidsskrift retten til at publicere sammenfatninger af artiklerne på selskabets hjemmeside og i internationale forskningsdatabaser. Societas Heraldica Scandinavica forbeholder sig endvidere retten til at genpublicere de trykte artikler på selskabets hjemmeside under "open access" principperne efter en vis karenstid.

Societas Heraldica Scandinavica

Stiftet 1959 i København, er samlingspunktet for alle heraldisk interesserede i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Heraldisk Selskab har styrelsesmedlemmer i alle de nordiske lande, og foruden Heraldisk Tidsskrift udsender det skriftserien Heraldiske Studier. Heraldisk Selskabs hjemmeside er på adressen: www.heraldik.org

Heraldisk Selskabs styrelse

FORMAND: Rådman, docent, jur.dr. Martin Sunnqvist, AIH, Örjagården, Örja byväg 11 A, SE-261 51 Landskrona, Sverige - sunnqvist@heraldik.org

NÆSTFORMAND / REDAKTØR Skandinavisk Vapenrulla: Heraldisk konsulent, kgl. våbenmaler, cand.mag. Ronny Andersen, AIH, Christiansborg Ridebane 2, st. th., DK-1218 København K, Danmark – andersen@heraldik.org

KASSERER: Administrator Hans Trebbien, Danmark – trebbien@heraldik.org

SEKRETÆR: jur.stud. Elias Sonnek, Sverige – sonnek@heraldik.org

REDAKTØR Heraldisk Tidsskrift: Seniorrådgiver, cand.mag. Kaare Seeberg Sidselrud, AIH, FSA Scot, Norge – sidselrud@heraldik.org

REDAKTØR for nyhedsbrevet: cand.mag. et art. Carl-Thomas von Christierson, Danmark – christierson@heraldik.org

Ortopædkirurg, dr. med. Halldór Baldursson, Island – baldursson@heraldik.org

Fhv. heraldisk konsulent, seniorforsker, cand.phil. Nils G. Bartholdy, AIH, Danmark – bartholdy@heraldik.org

Teol.stud. Claus K. Berntsen, Sverige – berntsen@heraldik.org

Heraldisk rådgivere, fil.mag. Wilhelm Brummer, aih, Finland – brummer@heraldik.org

Underdirektør, Ph.D. Niels Arne Dam, Danmark – dam@heraldik.org

Forsker, Ph.D. Øystein Ekroll, FSA, Nidaros Domkirkes Restaureringsarbejder (NDR), Norge – ekroll@heraldik.org

Stud.mag. Charlotte Hvas Ginnerup, Danmark – ginnerup@heraldik.org

Specialforsker, Ph.D. John Strömberg, aih, Riksarkivet, Finland – stromberg@heraldik.org

Kgl. ordenshistoriograf, museiintendant, fil. kand. Christian Thorén – thoren@heraldik.org

Skrivende medarbejdere i Heraldisk Tidsskrift nr. 120

Heraldisk konsulent, kgl. våbenmaler, cand.mag. Ronny Andersen, AIH – andersen@heraldik.org

Fhv. heraldisk konsulent, seniorforsker, cand.phil. Nils G. Bartholdy, AIH – bartholdy@heraldik.org

Cand. scient. Steen Clemmensen, AIH – info@armorial.dk

Seniorrådgiver, cand.mag. Kaare Seeberg Sidselrud, AIH, FSA Scot – sidselrud@heraldik.org

Rådman, docent, jur.dr. Martin Sunnqvist, aih – sunnqvist@heraldik.org

Kgl. ordenshistoriograf, museiintendant, fil. kand. Christian Thorén – thoren@heraldik.org